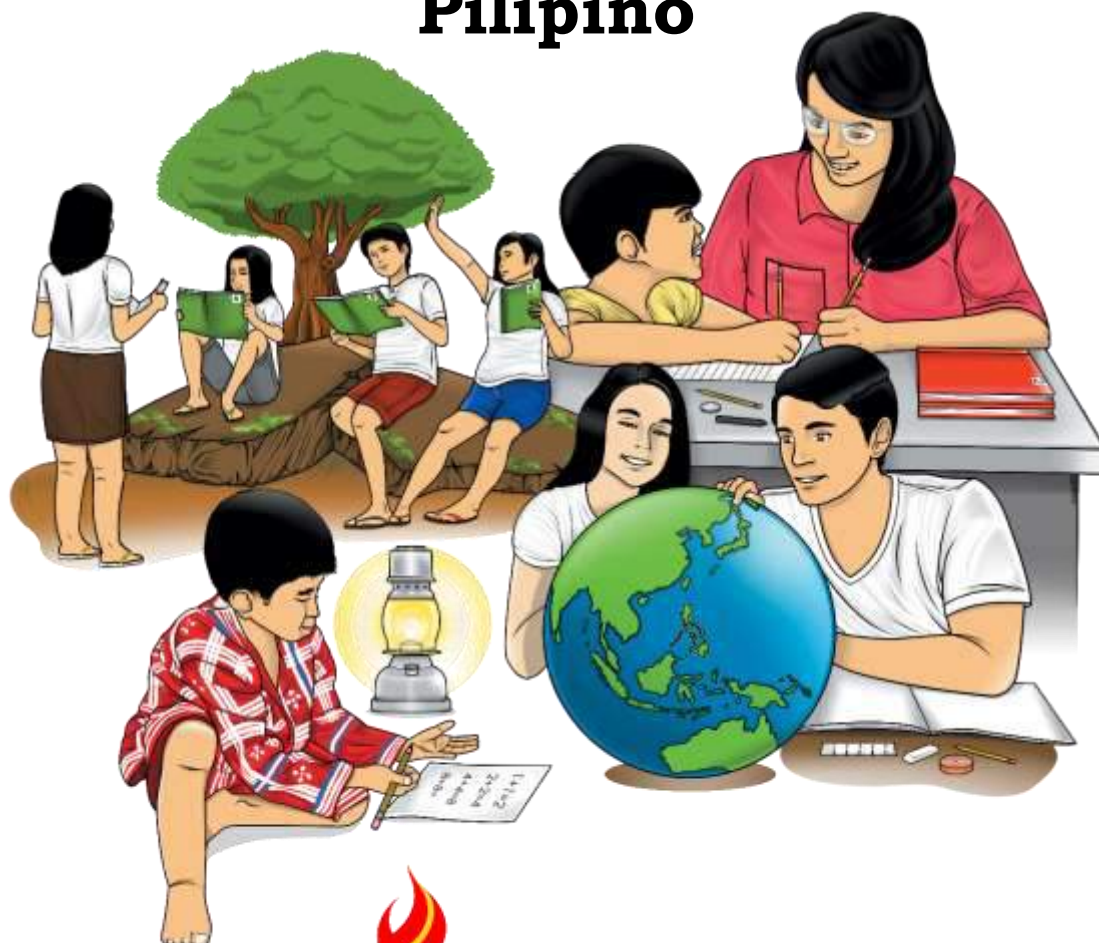

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 1: Kanais-nais na Kaugaliang Pilipino

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 1: Kanais-nais na Kaugaliang Pilipino
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Jovylin A. Macawile, Maria Fe P. Alas
Editor:	Caridad P. Baginon, Maria Cicelia B. Pacantarra
Tagasuri:	David C. Alcober, Lita V. Jongco, Hermosilla V. Matuguina, Remie D. Puno
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Ana Lisa M. Mesina
Tagapamahala:	Ma.Gemma M. Ledesma Mariza S. Magan Arnulfo M. Balane Edgar Y. Tenasas Rosemarie M. Guino Mark Chester Anthony G. Tamayo Joy B. Bihag Gretel Laura M. Cadiong Ryan R. Tiu Ranulfo L. Baay Amenia C. Aspa Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte
Telefax: 053 - 832 - 2997
E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 1:
Kanaish-nais na Kaugaliang
Pilipino**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anomang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ikaw ba ay Pilipino? Bilang isang Pilipino, alam mo bang may mga natatanging kaugalian ang lahi mo? Taglay mo kaya ang mga kaugaliang ito? Ang mga Pilipino ay may likas na natatanging mga kaugalian na ipinagkaiba niya sa ibang mga lahi. Ilan sa mga katangiang nagpakilala sa mga Pilipino ay ang pagtulong sa kapwa o pagbabayanihan, magiliw na na pagtanggap sa mga panauhin, pagiging masayahin, pagmamahal sa pamilya, at marami pang ibang mabubuting kaugalian.

Ang mga sumusunod na mga layunin ay ang tatalakayin sa modyul na ito.

- Nakapagpapakita ng mga kanais-nais na kaugaliang Pilipino;
 - nakikisama sa kapwa Pilipino;
 - tumutulong/lumalahok sa bayanihan at palusong; at
 - magiliw na pagtanggap ng mga panauhin
- Naipadarama sa kapwa ang kusang –loob na pagtulong o paglahok sa bayanihan at palusong; at
- Nakasusulat sa kwaderno ng isang pangako na magpapakita ng pagmamahal sa bansa bilang isang mabuting mamamayan.

EsP5PPP – IIIa – 23

Subukin

Gaano mo kadalas ginagawa ang mga gawaing nakasulat sa bawat bilang?

Panuto: Isulat sa sagutang papel kung **palagi, paminsan-minsan, o hindi kailanman** -ginagawa ang mga ito.

- _____1. Ipinagmamalaki ang mga kaugaliang Pilipino sa mga kaibigang taga ibang bansa o sa lahat ng mga kaibigan.
- _____2. Nalulungkot kapag tumutulong lang ang mga tao sa kapitbahay kung binabayaran sila o binibigyan ng pabuya.
- _____3. Nagmamano sa mga magulang at ibang nakatatanda bilang paggalang.

- _____ 4. Naniniwala na ang madalas na pagtulong sa ibang tao ay nagtuturo lang ng katamaran at pagiging palaasa sa iba.
- _____ 5. Malugod na tinatanggap ang mga kamag-anak at kakilala kapag dumadalaw sila.
- _____ 6. Aktibong lumalahok sa mga pagdiriwang ng pamayanan.
- _____ 7. Nagsisikap na makatulong sa ibang tao sa abot nang makakaya.
- _____ 8. Nagpapasalamat sa mga biyayang natatanggap sa araw-araw, malaki man ito o maliit.
- _____ 9. Ipinagdarasal ang sariling bayan, mga lider ng bansa, at mga kapwa Pilipino.
- _____ 10. Nagkukusang tumulong sa iba kapag may pagkakataon.

Aralin

1

Kanais-nais na Kaugaliang Pilipino

Balikan

A. Paglalahad ng isang kuwentong isinalarawan.

Unang Sitwasyon: May mga kamag-anak kayong galing sa probinsiya at nagpaalam na makikitira muna sa inyo ng ilang araw habang may inaayos na mga dokumento ng lupa sa inyong lungsod.

Tanong:

1. Kung mangyari sa inyo ang ganyang sitwasyon, ano ang gagawin mo?

Ikalawang Sitwasyon: Nakita ng isang bata ang matanda na tila ibig tumawid subalit hindi makatawid kahit na nakahinto na ang mga sasakyan.

Tanong:

2. Kung ikaw ang batang tinutukoy sa sitwasyon, ano ang gagawin mo upang makatulong sa matanda?

B. Basahin ang bawat sitwasyon. Isulat kung ano ang iyong pananaw sa bawat sitwasyon.

1. Si Mark ay nakikiisa sa proyekto ng “*Tree Planting*”. Ano ang masasabi mo tungkol sa pakikiisa ni Mark sa proyekto?

2. Tumutulong si Ben at Lucy upang maiwasan ang paglaganap ng “*virus*” sa ibang tao sa pananaliti sa loob ng bahay at pagsunod sa mga tagubiling pangkalusugan. Sang-ayon ka ba sa ginawa ni Ben? Bakit?

3. Si Mang Ambo at Aling Luisa ay gumawa ng mga *face masks* gamit ang mga lumang damit upang makaiwas sa pagdami ng mga itinatapong *surgical face mask* sa basurahan. Ano ang iyong pananaw dito?

4. Sinusunod ko ang mga batas na pinaiiral ng pamahalaan lalo na ngayong panahon ng pandemya upang mabilis na mawala ang epekto ng COVID-19 sa mga mamamayan. Sa iyo bang palagay, ito ay makabubuti para sa lahat?

5. Masunurin sa batas ang pamilya ni Alexa. Ngayong pandemya maraming batas pangkalusugan ang ipinapatupad. Ang madalas na paghuhugas ng kamay, pagsusuot ng *facemask* at *faceshield* ay ginagawa ng pamilya ni Alexa upang maiwasan ang pagkalat ng COVID -19. Sa iyong pananaw, ito ba ang magandang pag-uugaling Pilipino? Bakit?

Tuklasin

May namumukod-tangi na kaugalian at katangian ang mga Pilipino. Tuklasin ang mga ito sa kwento sa ibaba. Sagutin ang mga tanong at isulat sa sagutang papel.

Pagkakaisa sa Pagbangon

Jovylin Abueva Macawile

Kadalasan sa buwan ng Nobyembre ay nagkakaroon ng bagyo. Ika-7 ng Nobyembre ng taong 2013 balita na sa buong mundo na may pinakamalakas na bagyo ang darating sa bansa at mananalasa sa buong Visayas lalong-lalo na sa mga probinsya ng Samar at Leyte. Ngunit sa araw na iyon kampante pa ang mga tao dahil maganda ang panahon.

Mang Goryo: May bagyo nga bang darating bukas? Parang wala naman kasi ang ganda-ganda naman ng panahon.

Aling Maria: Maghanda na lang tayo, Goryo. Mas mabuti na ang handa kaysa sa hindi. Dumating man ang bagyong iyan o hindi, importante ay handa tayo.

Mang Goryo: Oo, Maria. Aakyat ako sa taas at titingnan ko ang mga bubong nang matalian at maipako ng maayos. Puputulin ko na rin mga mga sanga ng mga puno na kung sakaling lumakas ang hangin hindi makadagan sa ating bubungan.

Aling Maria: Sige, Goryo, mag-iingat ka. Ako naman ay magbabalot ng ating mga damit para hindi mabasa. Maglalagay na rin ako ng ilang damit sa *bag* na kung sakaling kailanganin nating lumipat mayroon tayong mabibitbit.

Lucia: Nanay, tutulong din ako. Ako na lang ang maghahanda ng ilang de lata at biskwit. Ilalagay ko na rin sa *bag*. Maglalagay na rin ako ng mga medisnang kakailanganin natin.

Mario: Hahanapin ko naman ang ating dalawang *flashlights* at ang mga baterya dahil siguradong magkaka-*brownout* pag lumakas na ang hangin at ulan. Lalagyan ko na rin ng gaas ang ating mga lampara.

Bago sumapit ang dilim, tapos na sa paghahanda ang pamilya ni Mang Goryo. Sa gabing iyon, maaga silang kumain at natulog subalit ang mag-asawa ay hindi makatulog. Patuloy silang nakinig ng balita sa radyo at nabalitaan nila na lahat ng mga nakatira sa tabing-dagat ay kinakailangan lumikas dahil ang bagyo daw ay magdudulot ng *storm surge* o matataas na alon. Walang ano-ano'y may kumatok sa kanilang pinto. Nang kanilang buksan, mga taga-*Rescue Unit*

pala ng kanilang lugar kasama ang kanilang kapitan. Sinabihan sila na kailangan nilang lumikas at magpunta sa *Evacuation Center* ng kanilang lugar.

Kapitan Lucas: Pareng Goryo at Mareng Maria, kailangan ninyong magpunta sa Evacuation Center dahil delikado sa ating mga naninirahan sa tabing-dagat itong paparating na bagyo dahil magdudulot daw ito ng storm surge. Tataas daw ang tubig sa dagat ng mga lampas sampung metro.

Mang Goryo: Sige, Pareng Lucas, sasama na kami sa inyo sa *Evacuation Center*.

Aling Maria: Gigisingin ko lang ang mga bata at tayo ay aalis na. Huwag mong kakalimutang bitbitin ang *bag* ng ating mga kakailanganing gamit.

Madaling araw ng magsimulang maramdaman ang bagyo. Sa unang bugso hindi pa ito masyadong malakas ngunit pagkalipas ng halos isang oras ay naramdaman na ang hagupit ng napakalakas na bagyo. Pagkatapos ng ilang oras na pananalasa ng bagyo, humupa na ito at ang nasilayan ng mga tao ay ang mga sirang bahay, gusali, mga pananim, at mga kabuhayan. Hindi nakaligtas sa bagyo ang bahay at kabuhayan nila Mang Goryo at ng kanilang mga kapitbahay.

Mang Goryo: Huwag tayong mag-alala, babangon tayo. Magtulungan tayong ayusin ang ating mga nasirang bahay at kabuhayan. Magkaisa lang tayo at makakaya natin ito.

Mang Bano: Oo, Pareng Goryo, magtulungan tayo. Hahanapin ko ang aking martilyo at iba pang gamit nang maumpisahan na natin ang pag-aayos.

Mang Karding: Maghahanap naman ako ng mga bagay na maaari pa nating magamit. Kailangan nating makapagtayo ng kahit tagpi-tagping bahay lang muna nang mayroon tayong masilungan.

Aling Rosing: Tutulong din ako. Maghahanap din ako ng mga gamit na maaari pa nating mapakinabangan.

Masaya at masiglang nagtulungan ang magkakapit-bahay. Nagkaisa ang lahat upang makabangon mula sa unos na kanilang naranasan. At dahil sa tulong ng ibang tao mula sa ibang lugar at maging sa ibang bansa, tuluyang nakabangon ang pamilya ni Mang Goryo at ang iba pang pamilya sa kanilang lugar.

Mang Goryo: Ano mang bagyo ang dumating, gaano man kahirap ang buhay na ating maranasan kung tayo ay magkakaisa at magtutulungan, ito ay ating malalampasan.

Kapitan Lucas: Iyan ang Pinoy! Lalo na ang tulad nating mga Waray-waray.

Malakas na sumag-ayong ang lahat.

Mga tanong:

1. Anong malaking unos ang naranasan ng mga taga-Visayas?

2. Anu-ano ang mga katangian at kaugaliang Pilipino ang ipinakita sa kwento?

3. Paano ipinakita ang pagtutulungan ng mga magkakapit-bahay sa pamayanan?

4. Anong magandang aral ang iyong natutuhan sa kwento?

5. Kung ikaw ang makaranas ng ganyang unos sa buhay, anong katangian ang maaari mong ipakita at paano mo ito gagawin?

Suriin

Sa kwento na inyong nabasa, naipakita ang iba't ibang kanais-nais na ugaling Pilipino. Natukoy mo ba ang mga ito?

May mga katangian at kaugalian tayong mga Pilipino na magpahanggang ngayon ay naipakikita at nagagawa pa rin natin. Kilala tayo dahil sa ating mga kaugaliang ito. Karamihan sa mga kaugaliang ito ay nagpapakita ng ating pagiging mabubuting mamamayang Pilipino.

Bata pa lang tayo ay tinuturuan na tayo ng ating mga magulang ng kahalagahan ng pagkakaroon ng mabubuting kaugaliang Pilipino na nagdudulot ng kabutihan at magandang pakikipag-ugnayan sa kapwa. Ilan sa halimbawa ng mga kanais-nais na kaugaliang Pilipino na naituturo sa atin ay ang mga sumusunod:

- Ang **pagbabayanihan** o pagtutulungan sa oras ng pangangailangan lalo na sa panahon ng kalamidad at sakuna. Sa mga ganitong pagkakataon, ibinibigay natin ang kahit anong tulong na maaari nating maipaabot sa kapwa.
- Ang **malugod na pagtanggap sa kapwa at sa mga panauhin** kung saan ipinapakita natin ang pagiging magiliw sa iba. Marami ang natutuwa sa ating mga Pilipino dahil sa maganda tayong makitungo sa mga bisita. Ipinamamalas natin sa ating mga bisita ang kaginhawahang kaya nating ibigay habang sila ay nasa ating tahanan.
- Ang **pagiging magalang** sa lahat ng pagkakataon lalo na sa ating magulang, kamag-anak, at nakatatanda. Ipinapakita ito sa pamamagitan ng pagmamano at pagsasabi ng magagalang na salita tulad ng po at opo. Kilala rin ang mga Pilipino sa pagiging malapit sa pamilya.

Bukod sa magagandang pasyalan at tanawin, kilala rin sa ating bansa sa pagkakaroon ng mga mamamayan na may kanais-nais na pag-uugali. Ang mga nabanggit ay ilan lang sa mga mabubuting kaugalian natin. Sikapin pa natin na ito ay isagawa at panatilihin sa araw-araw nating pamumuhay.

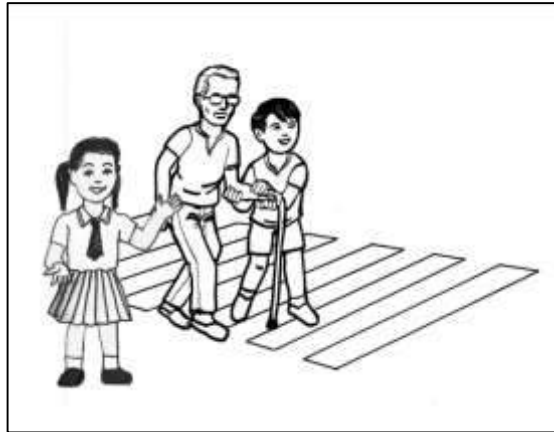
Pagyamanin

A. Panuto: Kilala tayong mga Pilipino sa ating magagandang kaugalian. Nagpapakita ng pagiging mabuting mamamayan ang karamihan sa kaugaliang ito. Tingnan ang mga larawan. Isulat sa sagutang papel ang titik ng larawan na may kaugnayan sa mga kaugaliang nakalista sa bawat bilang.

a.

b.

c.

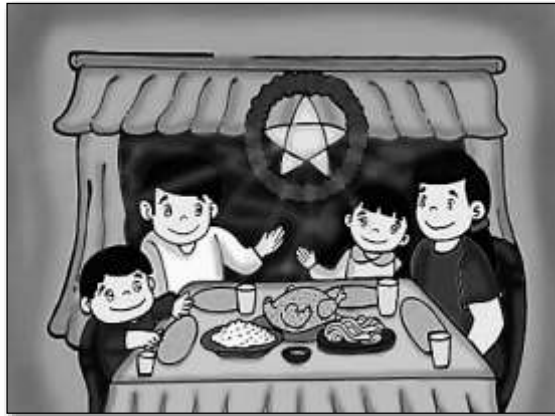

d.

e.

f.

- _____ 1. Pagbibigay ng pasalubong
- _____ 2. Pagkalinga sa nangangailangan
- _____ 3. Pag-aasikaso sa nakatatanda
- _____ 4. *Free check-up* – pagtulong na walang kapalit
- _____ 5. Kapaskuhan – pagdiriwang ng mahahalagang okasyon
- _____ 6. *Family reunion* – pagpapanatili ng ugnayan ng mga miyembro ng pamilya

B. Panuto: Basahin at piliin kung alin ang kaya mong gawin. Lagyan ng **tsek (/)** ang patlang kung ang isinasaad ng pangungusap ay kaya mong isagawa bilang pagpapakita ng magagandang kaugalian ng mga Pilipino at pagmamahal sa bayan. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Sinusunod ko ang mga batas trapiko.
- _____ 2. Nakikinig ako sa payo ng nakatatanda sa akin.
- _____ 3. Nagbabasa ako ng diyaryo araw-araw.
- _____ 4. Pagbubutihin ko ang aking pag-aaral.
- _____ 5. Hindi ako nakikipag-away.
- _____ 6. Inaalalayan ko ang mga nakatatanda sa pagsakay ng bus.
- _____ 7. Tumutulong ako sa pagbibigay-babala sa mga tao kapag may parating na bagyo.
- _____ 8. Tinatangkilik ko ang mga produktong Pilipino.

- _____ 9. Nakikiisa ako sa programa ng mga kabataan sa aming lugar.
- _____ 10. Pinaghihiwa-hiwalay ko ang mga basurang nabubulok at basurang di-nabubulok.

Isaisip

Panuto: Punan ng wastong salita ang bawat pangungusap. Piliin ang sagot sa loob ng kahon na nasa ibaba. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

1. Isang mabuting kaugalian ang pagtulong ng walang hinihintay na _____ na kabayaran.
2. Maganda sa pakiramdan ang pagtulong nang _____.
3. Laging _____ ang pakikipagtulungan sa kapwa.
4. May kabutihang naghihintay para sa taong _____.
5. Magandang kaugalian ang _____ sa payo ng mga magulang.
6. Ang pagiging mabuting mamamayang Pilipino ay nagpapakita ng _____ sa bansa.
7. Kinagigiliwan ang mga Pilipino sa pagiging _____ sa pagtanggap ng mga panauhin.
8. Kilalang-kilala ang mga Pilipino pagdating sa _____ o pagtulong sa kapwa.
9. Ang _____ sa mga magulang at nakatatanda ay nagpapakita ng paggalang sa kanila.
10. Dapat nating _____ ang mga kaugalian at tradisyong Pilipino.

kapalit	ipagmalaki	bayanihan
kusang-loob	isapuso	pagmamano
matulungin	pagsunod	magiliw
pagmamahal		

Isagawa

Maraming katangiang Pilipino ang dapat nating ipagmalaki. Gayunpaman, may pagkakataong nagagamit ng hindi wasto ang ilan sa mga katangiang ito kaya lumilikha ng negatibong pagtingin sa mga Pilipino.

Panuto: Isulat sa **A** kung ano ang naiisip mo tungkol sa katangiang ito. Isulat naman sa **B** kung ano ang pinaniniwalaan mo na dapat gawin upang maiwasan ang hindi wastong paggamit o pagpapakita nito.

Halimbawa: Pagbibigay ng regalo/pasalubong

- A. Naipakikita sa mga mahal sa buhay na sila ay mahalaga.
- B. Ipaliwanag sa kanila na ang pagbibigay ng regalo o pasalubong ay kusang-loob lang na ginagawa at dapat hindi hinihingi.

1. Magiliw na pagtanggap sa mga panauhin

A. _____

B. _____

2. Pagiging matulungin

A. _____

B. _____

3. Pagdiriwang ng espesyal na araw

A. _____

B. _____

4. Kapatid ang pagtrato sa kaibigan

A. _____

B. _____

5. Matibay na ugnayang pampamilya

A. _____

B. _____

Tayahin

Panuto: Ano ang namumukod na katangiang Pilipino na gusto? Ano naman ang hindi magandang ugaling Pilipino ang gusto mong baguhin? Ipaliwanag ito sa mga kahon sa ibaba.

Katangiang Pilipino na Gustong Paunlarin	Katangian ng Pilipino na Gustong Baguhin

Karagdagang Gawain

Sa isang malinis na papel, gumuhit ng isang mabuting kaugalian ng mga Pilipino na naipapakita natin lalo na ngayong panahon ng pandemya na nais mong maipagmalaki. Magsulat ng lima o higit pang pangungusap para ilarawan ang iyong guhit.

Talasalitaan

- unos – kalamidad o pangyayari na dumarating tulad ng bagyo na
may kasamang malakas na hangin at ulan
- mananalasa– maninira o magdudulot ng mga pagkasira
- humupa – nawala, naglaho
- nasilayan – nakita, nasaksihan
- bugso – biglaang pag-ulan at paghangin ng malakas
- lumikas – umalis, lumipat

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Palagi 2. Paminsan-minsan 3. Palagi 4. Paminsan-minsan 5. Palagi 6. Palagi 7. Palagi 8. Palagi 9. Palagi 10. Palagi 	<p>Balikan</p> <p>(maaring magkaiiba ang sagot)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tutulongan ang taong may kapansanan 2. aalayan sa pagtawid ang matanda 	<p>Tuklasin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Malakas na bagyo 2. Pagtutulongan at pagkakaisa 3. Nagtutulongan sila sap ag-aayos ng kanilang mga bahay 4. Ang pagtutulongan at pagkakaisa ay mahalaga 5. Maaring
<p>Pagyamanin</p> <p>A.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. f 2. c 3. d 4. b 5. e 6. a <p>B. 1-10 lahat tsek (/)</p>	<p>Isaisip</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kapalit 2. kusang-loob 3. isapuso 4. matulungin 5. pagsunod 6. pagmamahal 7. magiliw 8. bayanihan 9. pagmamano 10. ipagmalaki 	<p>Isagawa</p> <p>(Maaring magkaiiba-iba ang sagot)</p>

Isaisip

1. kapalit
2. kusang-loob
3. isapuso
4. matlungin
5. pagsunod
6. pagmamahal
7. magiliw
8. bayanihan
9. pagmamano
10. ipagmalaki

Tayahin

Maaaring
magkaiba-iba
ang sagot.

Sanggunian

Ylarde, Zenaida, and Gloria Peralta. 2019. *K to 12 Curriculum Guide in Edukasyon sa Pagpapakatao 5: Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Quezon: Vibal Group, Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

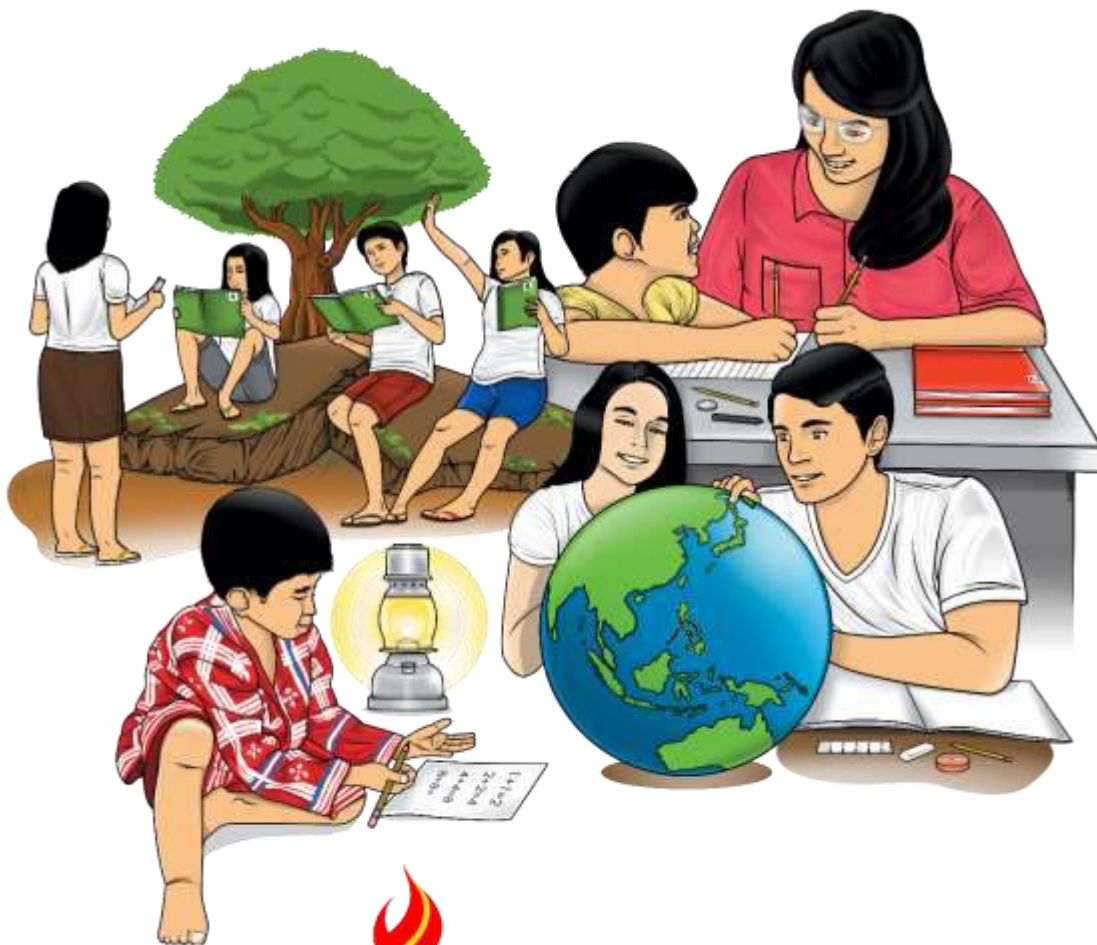
Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 2:

Pagiging Malikhain

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 2: Pagiging Malikhain
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Jovylin A. Macawile, Maria Fe P. Alas
Editor:	Caridad P. Baginon, Ma. Shiela C. Adona
Tagasuri:	David C. Alcober, Lita V. Jongco, Asuncion S. Barola
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Ana Lisa M. Mesina
Tagapamahala:	
	Ma. Gemma M. Ledesma Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag Gretel Laura M. Cadiong
	Ryan R. Tiu Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 832 - 2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 2: Pagiging Malikhain

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anomang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ikaw ba ay biniyayaan ng Diyos ng talento? May kakayahan ka bang lumikha ng mga bagay-bagay? Nagagamit mo ba ito sa tamang paraan? Ang ating talino ay biyaya mula sa Diyos na nagagamit natin sa mga kapaki-pakinabang na paraan. Kaakibat sa gawaing ginagamitan ng talino ay ang ating pagiging malikhain. Kung angkop at tama ang paggamit ng talino, makatutulong ito hindi lamang para sa iyong sariling kaunlaran kundi gayun na rin sa kaunlaran ng buong bayan at higit sa lahat ng buong daigdig.

Ang sumusunod na mga layunin ay ang tatalakayin sa modyul na ito:

- Nakapagmamalas ng pagkamalikhain sa pagbuo ng mga sayaw, awit, at sining gamit ang anomang *multimedia* o teknolohiya;
- Naipakikita ang pagiging responsable sa pagbuo ng mga sayaw, awit, at sining gamit ang anomang *multimedia* o teknolohiya; at
- Nakasusulat ng mga paraan kung paano higit na malilinig ang talento. **EsP5PPP-IIIb-24**

Subukin

Ang *Cariñosa* ay isang magiliw na sayaw na magkapares ang babae at lalaki na animo'y nagliligawan. Taong 1992 nang palitan ang Tinikling bilang pambansang sayaw ng Pilipinas.

Ang salitang ito ay nangangahulugang mapagmahal at mapag-aruga na hango sa pamamaraan ng pag-indak at pag-indayog ng mga mananayaw nito sa saliw ng mabining awitin. Kapuna-puna sa sayaw na ito ang pagpapakita ng matinding emosyon o damdamin. Sa sayaw na *Cariñosa*, ang babaeng mananayaw ay may hawak na panyo o pamaypay na panaka-naka niyang ipinagkukubli sa kaniyang mukha habang mayuming umiindak. Ang lalaking mananayaw naman ay sumasayaw sa tila nang-aamong pamamaraan habang nakatingin sa mga mata ng kaparehang babae. Sa ganitong mga galaw ay makikita na ang mga mananayaw ay tila nagpapakita ng pagsinta sa isa't isa.

Panuto: Batay sa iyong nabasa at sariling opinyon, sagutin ang sumusunod na mga tanong sa sagutang papel.

1. Ano ang ibig sabihin ng *Cariñosa*?
2. Napanood mo na ba ang sayaw na *Cariñosa*? Ano ang masasabi mo rito?
3. Masasabi mo bang ito ay malikhain? Bakit?
4. Ano sa palagay mo ang ibig sabihin ng pagiging malikhain?

5. Bilang isang mag-aaral, paano mo maipapakita ang pagiging isang malikhain?

Aralin

1

Pagiging Malikhain

Balikan

Panuto: Basahin ang bawat pangungusap. Tukuyin ang angkop na salita na tinutukoy nito. Piliin ang sagot sa loob ng kahon na nasa ibaba at isulat sa sagutang papel.

1. Ito ay isang kaugaliang Pilipino na nagpapakita ng pagtutulungan, pagkakaisa, pagdadamayan, at pakikipagkapwa-tao.
2. Isa itong kaugaliang Pilipino kung saan nagbibigay tayo sa ating mga kapamilya at kaibigan ng mga bagay galing sa lugar na ating pinuntahan.
3. Ito ay paniniwala ng mga Pilipino na dapat mong ibalik ang pabor sa taong nagmagandang loob sa'yo.
4. Kaugalian ng Pilipino na laging bukas tumanggap ng bisita o nga taong hindi kaano-ano.
5. Isang kaugaliang ginagawa ng mga Pilipino sa pagnanais na magkaroon ng maganda at mabuting pakikitungo sa ibang tao.
6. Ito ang pagpapahalaga ng mga Pilipino sa kanilang pamilya.
7. Isa itong uri ng pagbabayanihan ng mga Pilipino na nangyayari sa pagtatrabaho sa bukid.
8. Ito ay ang paghalik sa kamay ng mga magulang o mga nakatatanda na madalas na ginagawa ng mga nakababata.
9. Ito ay tumutukoy sa katangian ng mga Pilipino kung saan pinanatiling nakaapak sa lupa ang mga paa.

10. Ito ay katangiang tumutukoy sa pagtulong ng buong puso sa mga nangangailangan.

Pagmamano	Pagbibigay ng pasalubong
Pagpapakumbaba	Pagiging malapit sa pamilya
Palusong	Pagiging magiliw sa mga panauhin
Bayanihan	Pagkakaroon ng utang na loob
Pakikisama	Matulungin

Tuklasin

Panuto: Basahin ang maikling kwento sa ibaba at sagutin ang kasunod na mga tanong. Gamitin ang sagutang papel.

Angking Galing

Jovylin Abueva Macawile

Ang batang si Lito ay anak ng isang pamilyang may mga angking galing. Ang kanyang amang si Mang Leonardo ay magaling sa pagguhit. Lagi siyang kinukuha na magpinta ng mga *mural* sa mga paaralan, munisipyo, at simbahan sa kanilang lugar. Si Aling Mila naman na kanyang ina ay isang guro sa musika. Taglay ni Aling Mila ang galing sa pagkanta at pagtugtog ng kahit na anong instrumentong pang-musika. Maliban sa pagiging guro, naibabahagi niya ang kanyang talento sa musika sa kanilang pamayanan sa pamamagitan ng pagbuo ng *choir* sa kanilang simbahan at barangay. Ang nakakabatang kapatid naman ni Lito si Mara ay magaling sa pagsasayaw. Lagi siyang sumasali sa mga palatuntunan at paligsahan sa pagsayaw sa kanilang paaralan at maging sa barangay.

Lahat sa kanyang pamilya ay may angking galing kaya sa palagay ni Lito ay siya lang ang natatanging walang galing. Isang umaga ay napatanong siya sa kanyang ina.

“Nanay, ano po kaya ang aking talento?”, mapang-uisang tanong ni Lito. “Si Tatay magaling sa pagguhit. Ikaw naman po sa pagkanta. Si Mara naman sa pagsayaw. Ako po parang hindi ako magaling sa kahit na ano.”

“Anak, lahat tayo ay may angking galing. Tayong lahat ay biniyayaan ng ating Dakilang Lumikha ng mga natatanging galing. Hindi ibig sabihin na dahil hindi ka magaling gumuhit, kumanta o sumayaw ay wala ka ng talento o hindi ka magaling,” paliwanag ni Aling Mila.

“Tama ang Nanay mo, Lito,” sagot naman ni Mang Leonardo. “Di ba magaling ka sa paggawa ng kung ano-anong likha gamit lang ang mga bagay na patapon na? Diyan ka magaling, anak sa gawaing iyan. Ipagpatuloy mo lang iyan,” dagdag na sabi ng tatay niya.

“Ang galing mo nga, Kuya gumawa ng mga laruan mula sa mga lata, tsinelas, at mga turnilyong wala ng gamit.” Sambit ni Mara.

“Pagkamalikhain ang tawag diyan, mga anak. Ang tulad mo, Lito na may kakayahang makaisip o makabuo ng mga ideya at bagay na mapapakinabangan pa ay isang talento. Ibig sabihin din niyan ay malawak ang iyong imahinasyon. Magtiwala ka lang sa iyong sarili at mapapaunlad mo pa ang iyong talento,” paliwanag ng kanilang ina.

“Salamat po sa paniniwala ninyo na mayroon akong talento. Ngayon po ay alam ko na ang aking angking galing na aking pagtutuonan ng pansin,” ang tugon ni Lito.

“Tama iyan, Lito. Iyang galing mong iyan ang iyong pagtutuonan ng pansin at tiyak na ikaw ay mas lalo pang gagaling,” payo ng kanyang ina.

“Sa susunod na linggo, Kuya, may paligsahan sa paggawa ng *Scrap Art* sa paaralan nabasa ko sa *bulletin board*. Sumali ka kaya, Kuya. Siguradong mananalo ka,” masiglang sabi ni Mara.

“Sige, Lito, sumali ka sa paligsahang iyan nang mapagtibay mo pa ang iyong angking galing,” payo ni Mang Leonardo.

“Opo, sasali po ako. Bukas na bukas po ay magpapalista ako,” magalang tugon ni Lito.

Sumali si Lito sa *Scrap Art Contest* sa kanilang paaralan at siya ang nakatanggap ng unang gantimpala. Siya rin ang magiging kinatawan ng kanilang paaralan sa paligsahang pandistrito sa paggawa ng *scrap art*.

“Nanalo po ako! Napatunayan ko pong may angking galing ako. Ngayon pong alam ko na kung saan ako magaling, pagbubutihan ko pa,” masayang sabi ni Lito.

“Iyan ang tama, anak. Ipagpatuloy mo iyan,” sagot ng kanyang ina.

Tuwang-tuwa ang lahat at nagkaisang ipagpapatuloy na pagbubutihin ang kanilang mga angking galing.

Sagutin ang mga katanungan sa sagutang papel.

1. Bakit inakala ni Lito na wala siyang talento?

2. Ano-ano ang talentong angkin ng mag-anak?

3. Ano ang sinalihan ni Lito na nagpatunay sa kanya na mayroon siyang natatanging galing?

4. Anong aral ang natutuhan mo sa kwento?

5. Ikaw, anong talento ang taglay mo?

6. Bakit kailangang linangin ang pagiging malikhain?

Suriin

Ang pagkamalikhain ay tumutukoy sa talento o kakayahan sa paglikha ng isang bagay. Ang isang malikhaing tao ay nakakalikha ng bagong bagay katulad ng isang produkto, isang kalutasan o solusyon sa problema, isang gawain ng sining, isang akdang-buhay, at iba pa.

Ayon kay Dr. Howard Gardner, isang Amerikanong Sikolihista (Psychologist), ang bawat tao ay maaring magtaglay ng walong katalinuhan o intelligence. Tatlo sa walong *multiple intelligences*, ay ang talino sa sining na nabibilang sa *spatial-visual intelligence*, ang pag-awit at kagalingan sa paggamit ng iba't-ibang instrumentong pangmusika na nabibilang sa *musical intelligence*, ang pagsayaw at kagalingan sa sports na nabibilang naman sa *body kinesthetic*.

Sa panahon ng inyong kabataan, nasasalamín ang inyong angking talino at pagiging malikhain sa pag-awit, pagsayaw, pagguhit, pag-iisip ng bagong mga solusyon sa problema, at paggawa ng bagong produkto. Kaya habang ikaw ay bata pa, ito ay iyong linangin at pagyamanin. Ang mga sumusunod ay ilan lamang sa mga ito.

1. Ipagpatuloy ang pag-alam sa iba mo pang mga kakayahan, talento, at kagalingan.
2. Ugaliing ibahagi ang iyong pagkamalikhain sa mga proyektong nakapagpapabuti sa kapwa.
3. Sumali sa mga paligsahang makatutulong upang lalong mahasa ang iyong pagkamalikhain.
4. Maging mapagpakumbaba sa pagtanggap ng mga karangalan o mga papuri ng ibang tao o samahan.
5. At higit sa lahat, maging responsable sa paggamit at pagpapakita ng iyong pagkamalikhain.

Marahil may mga bata na nalilito pa sa kung ano ang kanilang talent. Huwag mag-alala dahil malalaman mo rin habang ikaw ay lumalaki. Ang pagiging malikhain ay hindi lamang tumutukoy sa pagkakaroon ng mga natatanging talento. Maaari mo rin itong maipakita sa iba't ibang paraan. Maaari rin itong maipakita sa pamamagitan ng pagiging maparaan sa paggawa ng mga gawain tulad ng pagkukumpuni ng mga sirang gamit, paglikha ng iba't ibang bagay na may pakinabang, at pagkakaroon ng kakayahan lutasin ang iba't ibang suliranin o *problem-solving*.

Pagyamanin

Panuto: Tukuyin ang mga pangungusap sa bawat bilang na nagpapakita ng pagkamalikhain. Isulat sa sagutang papel ang **Oo** kung nagpapakita ng pagkamalikhain at **Hindi** kung hindi.

- _____ 1. Batang naging magaling gumuhit ng dahil sa panonood ng mga *video* sa *cellphone* at sa ngayon nakapagbebenta na ng kanyang mga obra para maipantustos sa kanyang pag-aaral.
- _____ 2. Dalawang bata na kasali sa paligsahan sa pagkanta ang nagtatalo tungkol sa kung sino sa kanilang dalawa ang makakakuha ng maraming *likes* sa mga *video* na ini-*upload* nila sa *Facebook*.
- _____ 3. Guro na magaling gumuhit gamit ang *computer application* ang gumagawa ng mga kakaibang *visual aids* para magamit sa kanyang pagtuturo.
- _____ 4. Batang magaling gumawa ng ibat-ibang disenyo gamit lamang ang mga lumang diyaryo. Siya ay nagbabahagi ng mga *video* sa *social media* ng kanyang mga pamamaraan ng paggawa nito.
- _____ 5. Pangkat ng kabataan na nagsasanay magsayaw sa plasa tuwing Sabado. Sila ay kumukuha ng mga makabagong ideya ng pagsasayaw mula sa mga *video* sa *Youtube*.
- _____ 6. Kapatid na nagluluto ng panibagong putahe mula sa natirang ulam. Siya ay nagbabahagi sa iba sa pamamagitan ng paga-*upload* ng mga *video* sa *social media*.
- _____ 7. Dalawang magkapitbahay na pinag-uusapan ang kabuhayan ng ibang tao sa lugar nila ay minsang gumagamit pa ng *social media* para maipakalat ang kwentong nakalap nila.
- _____ 8. Estudyanteng magaling kumanta ang nagsasanay gamit ang *videoke machine* sa tuwing may sasaliang paligsahan.
- _____ 9. Grupo ng mga mag-aaral na mahilig manood ng pelikula ay nakagawa ng kakaibang drama na ipinalabas sa kanilang paaralan.
- _____ 10. Batang gumagawa ng *face masks* gamit ang mga lumang damit at kagamitan sa pagdisenyo.

Isaisip

Panuto: Lagyan ng **tsek (✓)** ang patlang bago ang bilang kung wasto ang pangungusap at **ekis (X)** kung hindi. Gamitin ang sagutang papel.

- _____ 1. Ang ating mga talento ay mga kakayahan na dapat nating gamitin at palakasin.
- _____ 2. Hindi na kailangan pang linangin ang ating pagiging malikhain.
- _____ 3. Gamitin lagi ang angking kakayahan, talento, at kagalingan sa lahat ng pagkakataon.
- _____ 4. Dapat maging responsable sa paggamit ng angking talento.
- _____ 5. Ang mga kakayahan, talento, at kagalingan ay maaaring mawala sa tao.
- _____ 6. Gamitin para sa sarili lamang ang ating mga kakayahan, talento, at kagalingan.
- _____ 7. Namamana at natututunan natin ang ating mga talento/kakayahan.
- _____ 8. Maging mapanagutan. Dapat sa mabuti lamang gamitin ang ating mga kakayahan, talento, at kagalingan.
- _____ 9. Kung ginagamit ang mga kakayahan, talento, at kagalingan, mas mapapahusay pa ang mga ito.
- _____ 10. May parangal man o wala, gamitin ang kakayahan, talento, at kagalingan para sa kapwa.

Isagawa

Sumulat ng mga paraan kung paano malilinang ang iyong mga kakayahan, talento, at kagalingan hindi lamang para sa iyong sarili kundi para sa kapwa. Gamitin ang sagutang papel.

Mga kakayahan, talento, at kagalingan	PARAAN NG PAGLINANG
Halimbawa: Pagsasayaw	Madalas na pagsali sa mga paligsahan sa pagsasayaw at paglahok sa mga programa sa paaralan na malilinang ang aking talento sa pagsasayaw.
1. Malikhaing Pagsusulat (pagsulat ng tula, maikling kwento, sanaysay, at iba pa)	
2. Sining (pagguhit, pagpipinta, paglililok, potograpiya, at iba pa)	
3. Pag-awit, pagsusulat ng awitin, at pagtutog ng iba't-ibang instrumentong pangmusika, at iba pa	
4. Pamumuno sa mga kapwa kamag-aral	
5. Pakikilahok sa isports, pag-sayaw, pagsali sa teatro/drama, at iba pa	
6. Pagluluto, paghahalaman, at iba pa	

Tayahin

Panuto: Basahin ang bawat sitwasyon. Isulat sa sagutang papel kung paano mo maipapakita ang pagkamalikhain o kung paano malilinang ang iyong mga kakayahan, talento, at kagalingan.

1. Dahil magaling ka sa pagdidisenyo, nagpapatulong sa iyo sa paggawa ng kanyang proyekto ang iyong nakababatang kapatid. Gusto mo siyang tulungan pero kulang kayo sa mga kagamitan. Ayaw mong bumili ng mga bagong materyales para sa proyekto. May nakita kang mga kagamitan sa inyong bakuran na maaari ninyong magamit para dito. Paano mo magagamit ang iyong pagkamalikhain?

2. Pinapagawa kayo ng isang sayaw ng inyong guro sa P.E. Napansin mo na meron kayong kagrupo na hindi marunong sumayaw. Paano mo maipapakita ang galing mo sa pagsayaw at pagkamalikhain sa paglutas sa ganitong suliranin?

3. May mga lata na sa inyong bahay na hindi ginagamit ngunit alam mong may silbi pa. Isang araw, nagpatulong sa iyo ang iyong magulang na ayusin ang mga tanim sa inyong bakuran. Paano mo magagamit ang mga lata nang may pagkamalihain?

4. Nakita mo ang iyong mga kapatid na inuubos ang oras sa paglalaro ng *mobile games*. Gusto mo silang tulungan na mabago ang nakagawiang gawain at maging katulad mong ginagawang libangan ang pagtugtog ng mga instrumentong pangmusika. Magaling ka dito at marami kang *musical instuments* sa bahay at hindi na palaging nagagamit. Ano ang pwede mong gawin?

5. Palaging nakakalimutan ng iyong mga kasama sa bahay na mag-suot ng *face mask* sa tuwing lalabas ng bahay. Kailangan pa silang palaging paalalahanan na isuot ito bago lumabas ng bahay. Paano mo sila mabibigyan ng paalala bago sa tuwing lumalabas ng bahay gamit ang iyong pagiging malikhain?

Karagdagang Gawain

Panuto: Pumili lang ng isa sa mga sumusunod at gawin ito.

1. Gumawa ng isang maikling *video presentation* na nagpapakita ng iyong pagiging malikhain.
2. Gumawa ng *poster* sa isang *bond paper* tungkol sa iyong mga taglay na kakayahan, talento, at kagalingan.

Susi sa Pagwawasto

Subukin

1. Maaaring magkaiba-iba ang sagot
2. Maaaring magkaiba-iba ang sagot
3. Maaaring magkaiba-iba ang sagot
4. Maaaring magkaiba-iba ang sagot
5. Maaaring magkaiba-iba ang sagot

Tuklasin

1. Dahil akala niya ay hindi talent ang pagiging malikhain
2. Magaling silang sumayaw, umawit gumuhit, at gumawa ng mga bagay mula sa mga patapong gamit
3. Paligsahan sa *scrap art*
- 4-6. Maaaring magkaiba-iba ang sagot

Tayahin

1. Sumasali sa paligsahan, madalas sumulat ng tula upang mahasa ang angking kakayahan
2. Gumagawa ng mga poster para sa buwan ng pagdiriwang sa paaralan
3. Sumasali sa paligsahan, madalas na aawit upang mahasa ang angking kakayahan
4. Tatakbo bilang pangulo ng isang organisasyon
5. Tuturuan ang ibang mga mag-aaral na sumali sa isports.

Isaisip

1. /
2. X
3. /
4. /
5. /
6. X
7. /
8. /
9. /
10. /

Balikan

1. Bayanihan
2. Pagbibigay ng pasalubong
3. Pagkakaroon ng utang na loob
4. Pagiging magiliw sa panauhin
5. Pakikisama
6. Pagiging malapit sa pamilya
7. Palusong
8. Pagmamano
9. Pagpapakumbaba
10. Matulungin

Pagyamanin

1. Oo
2. Hindi
3. Oo
4. Oo
5. Oo
6. Oo
7. Hindi
8. Oo
9. Oo
10. Oo

Sanggunian

K to 12 Curriculum Guide 2016 in EsP Grade 5, pah. 74

Zenaida Ylarde and Gloria Peralta, *Ugaling Pilipino Sa Makabagong Panahon* (repr., Quezon City: Vibal Group, Inc., 2016), pp.116-123.

Contextualized Teaching Guide of Tacloban City 2019

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 3: Mabuting Pakikilahok

PAG-AARI NG PAMAHALAAN
HINDI IPINAGBIBILI

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 3: Mabuting Pakikilahok
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Rhoda S. Bordallo, Maria Fe P. Alas	
Editor:	Caridad P. Bagino, Ma. Shiela C. Adona	
Tagasuri:	David C. Alcober, Lita V. Jongco, Edna C. Malasaga	
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.	
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Ana Lisa M. Mesina	
Tagapamahala:		
	Ma. Gemma M. Ledesma	Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiong
	Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa	Julieta L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 832 - 2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 3:
Mabuting Pakikilahok**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anomang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang pakikilahok at pagsali sa mga gawain at proyektong pampamayanan ay pagpapakita ng pakikiisa sa pangkat na kinabibilangan. Pagpapakita ito ng kamalayang pansibiko at mabuting pakikitungo sa ating kapwa.

Ang sumusunod na mga layunin ay ang tatalakayin sa modyul na ito:

- Napananatili ang pagkamabuting mamamayang Pilipino sa pamamagitan ng pakikilahok;
- Nailalahad ang mga paraan ng pakikilahok sa mga gawaing pampamayanan na nagpapakita ng mabuting pag-uugali ng mga Pilipino; at
- Nakasusulat ng sariling karanasan tungkol sa pakikilahok sa mga gawaing pampamayanan.

Subukin

Gawain: Isulat ang **Wasto** kung ang sitwasyon ay nagpapakita ng tamang pagganap at pakikiisa sa mga programang pampamayanan at **Di-Wasto** kung hindi.

- _____ 1. Sumasali ako sa *Cultural Dance Contest* para sa darating na pista.
- _____ 2. Ang magkakaibigan ay nagkaisang sumali sa patimpalak ng sayaw sa kanilang barangay.
- _____ 3. Hindi sumasali sa mga patimpalak dahil nahihiya na humarap sa maraming tao.
- _____ 4. Buong pamilya nina Mang Carlos ay nagtanim ng mga puno bilang pakikilahok sa proyekto ng kanilang barangay.
- _____ 5. Tumutulong sa paglilinis ng paligid tuwing may *clean up drive* ang barangay.

Aralin

1

Mabuting Pakikilahok

Balikan

Panuto: Lagyan ng **tsek** (✓) kung ang larawan ay nagpapakita ng disiplina at pakikilahok sa mga gawaing pansibiko at **ekis** (X) naman kung hindi.

Pagtatapon ng basura sa ilog

1. _____

Hindi nag-aaksaya ng tubig

3. _____

Pagsusulat sa pampublikong lugar

5. _____

Pagsali sa *fun run*

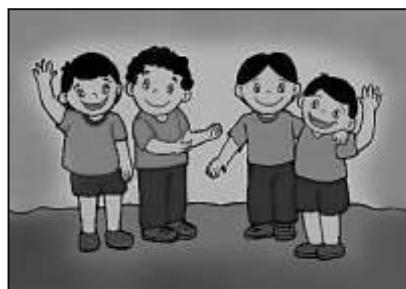
2. _____

Umiihi kung saan-saan

4. _____

Nakikipagkaibigan

6. _____

Tuklasin

Basahin ang kwento. Tignan kung paano nakikilahok ang pamilya Reyes sa mga gawaing pampamayanan.

Sumunod sa Protocol

Jeremiah G. Miralles

Isang umaga habang nag-aalmusal ang mag anak na Reyes ay nakikinig sila ng balita sa radyo. “Magandang umaga Pilipinas, narito ang mahalagang balita sa oras na ito. Parami ng parami ang namamatay sa COVID-19 sa loob at labas ng ating bansa. Hanggang sa ngayon wala pa ring tiyak na lunas para sa nakamamatay na sakit na ito.

Pinapaalamanan ang lahat na sumunod sa mga protocols: magsuot ng *face mask* at *face shield*, pagpapanatili ng *social distancing*, palagiang paghuhugas ng mga kamay o paggamit ng alkohol. Para sa mga kabataan at matatanda, kinakailangan silang manatili sa loob ng bahay. Delikado ang sakit na ito at hindi nakikita ang kalaban. Sundin ang mga paalala upang hindi mabiktima. Tandaan, *prevention is better than cure*.

Nanay: “Sana matapos na ang pandemyang ito.”

Tatay: “Kaya sumunod tayo sa mga gabay at paalala ng mga kinauukulan. Kung hindi susunod ang mga tao sa mga inuutos sa pamayanan lalong lalala ang sitwasyon.”

Anak: “Tay tumawag po sa akin ang aking kaibigan. Maglalaro daw kami sa labas. Magbibisekleta daw po kami at dadalawin ang aming mga kaibigan. Ilang buwan na din po kasi na hindi kami nagkikita.”

Tatay: “Anak narinig mo ba ang balita ngayon sa radyo?”

Anak: “Opo tay, sinabihan ko po ang kaibigan na bawal po lumabas lalo sa sa mga katulad naming mga kabataan upang hindi po kami mahawa at makapagdala ng sakit. Pinayuhan ko din po ang aking kaibigan na dapat magsuot ng *face mask* kung sakaling lalabas kung kinakailangan. Sinabi ko din po na dapat makilahok po tayo sa mga gawaing nakapagdudulot ng kabutihan sa ating pamayanan.

Nanay: “Tama iyan anak. Ang pakikilahok sa mga gawain sa pamayanan ang tanging paraan natin upang mapigilan ang pagkalat ng nakamamatay na sakit na ito.

Batay sa iyong nabasang teksto, sagutin ang sumusunod na mga tanong.

1. Ano ang narinig ng pamilyang Reyes?

2. Ano ang layunin ng paalala sa radyo?

3. Ano ang ipinakita ng anak sa kaniyang kaibigan?

4. Katulad ng anak sa kwento, mahalaga bang nauunawaan natin ang iba't ibang paalala sa pamayanan lalo na ngayong panahon ng pandemya?

5. Mahalaga bang sumusunod tayo at nakikiisa sa mga ganitong paalala? Bakit?

Suriin

Ang pakikiisa at mabuting pakikitungo sa kapwa ay dalawang mabubuting pag-uugali na taglay ng maraming Pilipino. Dalawang ugaling ipinagmamalaki nating lahat. Bukod pa rito, ang pakikilahok at mabuting pakikitungo sa kapwa ay maaaring maiugnay din sa ilan pang mabubuting ugaling Pilipino tulad ng disiplina, kasipagan, mapanuring pag-iisip, pagkakawanggawa, at iba pa.

Isa sa mga susi sa pag-unlad ng bayan ay ang pagtutulungan at pagkakaisa ng mga mamamayan nito. Ang pakikilahok sa pamayanan sa pamamagitan ng mga gawain, proyekto, at mga kampanya ay isang tungkulin na dapat nating tuparin. Bilang bata, maaari tayong makatulong at makibahagi sa mabuting pakikilahok sa pamamagitan ng mga simpleng paraan.

Sa panahon ng pandemya, maaari kang makilahok sa iba't ibang gawain sa pamayanan sa pamamagitan ng:

- Pagsunod sa mga protocols at alituntunin na ipinapatupad tulad ng pagsusuot ng face mask at shield kung kinakailangang lumabas.
- Pagpapanatili ng *social distancing* kung nasa labas.
- Pananatili sa loob ng bahay kung kinakailangan upang makatulong sa pagpapatigil ng pagkalat ng *virus*.
- Pagtulong sa pananatili kalinisan sa kapaligiran lalo na ng sariling bakuran at maayos na pagtatapon ng basura.
- Pagsunod sa mga paalala at alituntunin sa tahanan at pamayanan.

- Pakikiisa sa mga gawaing pampaaralan kung may pagkakataon.

Sa kabilang dako, ang paglimot naman sa ating tungkulin ay magdudulot ng kawalan ng pagkakaisa, kapayapaan, at kaayusan sa pamayanan. Samakatuwid, tayong lahat ay dapat magkaisa, magbayanihan, at magtulong-tulong tungo sa kaunlaran sa pamamagitan ng mabuting pakikilahok. Maaari ka ring makilahok rito kahit ikaw ay bata pa.

Pagyamanin

Gawain A: Tukuyin kung paano makikilahok ang kabataang tulad mo sa mga gawaing pampamayanan. Isulat ang mga paraang iyong gagawin sa ikalawang hanay.

Gawaing Pampamayanan	Paraan ng Pakikilahok
1. Paglilinis ng kanal at estero	
2. Pagbabahagi ng tulong sa panahon ng sakuna	
3. Sumunod sa kautusan ng pamayanan sa pagsuot ng <i>face mask o face shield</i> .	
4. Pagtatanim ng mga halaman	
5. Pagsunod sa kautusang bawal magpunta sa pampubliko at matataong lugar ang mga kabataang nasa elementarya ngayong may COVID-19.	

Gawain B: Sumulat ng sariling karanasan tungkol sa iyong pakikilahok sa pagpapanatili ng kalinisan ng iyong pamayanan.

Isaisip

Panuto: Sagutin ang mga tanong sa iyong sagutang papel.

Anong kaugalian ng isang Pilipino ang ipinakita sa kwentong “Sumunod sa Protocol”?

Ano ang maidudulot ng pakikilahok sa pamayanan?

Ano-ano ang mga halimbawa ng mga gawaing nakikilahok sa pamayanan?

Paano ka makatutulong sa mga gawainsa pamayanan? Magbigay ng isang halimbawa ng programa sa inyong pamayanan na maari mong lahukan bilang isang batang Pilipino.

Isagawa

Panuto: Basahin ang sumusunod na mga sitwasyon. Ano ang iyong gagawin upang maipakita ang pakikilahok sa mga gawaing pampamayanan?

1. Nakita mong nasasayang ang tubig sa inyong gripo. Natatapon lang ito sa kalsada sa harapan ng inyong bahay habang hindi pa dumarating ang mga tauhan na magkukumpuni nito.

2. Nasunog ang bahay ng iyong kamag-aral at nabalitaan mo na magbibigay ng kahit anong donasyon ang mga kaklase mo.

Tayahin

A. Panuto: Basahin ang bawat sitwasyon at piliin ang nararapat na sagot at isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. May inihandang programa ang inyong kapitan sa inyong barangay sa pamamagitan ng *media* o *gadget*. Ano ang pinakamabuting gagawin bilang isang bata?
- A. Manggulo sa programa
 - B. Huwag sumali sa programa
 - C. Magkalat ng maling balita sa media o gadget
 - D. Sabihan ang iba tungkol sa programa sa pamamagitan ng *media* o *gadget*
- _____ 2. Bakit kailangang makiisa sa programa ng pamahalaan?
- A. Para mapaunlad ang bayan
 - B. Para mapasaya ang mga namumuno
 - C. Para magbigay ng problema sa pamahalaan
 - D. Para maging sikat ang mga nagbibigay ng programa
- _____ 3. Nagkaroon ang inyong barangay ng mga alituntunin na bawal lumabas ang mga bata at meron kang mga kaibigan na gustong pumunta sa iyo, ano ang iyong gagawin?
- A. Ako nalang ang lalabas ng bahay
 - B. Magpanggap na hindi nabatid ang anunsiyo
 - C. Hayaan ang mga kaibigan na pumunta sa inyo
 - D. Pagsasabihan ang mga kaibigan sa alituntunin na bawal lumabas ang mga bata
- _____ 4. Narinig mo ang anunsyo tungkol sa pagsusuot ng *mask* sa inyong lugar. Bilang isang batang residente, ano ang nararapat mong gawin?
- A. Pagsabihan ang mga magulang tungkol sa narinig na anunsyo.
 - B. Huwag ipaalam sa mga magulang ang narinig na anunsyo.
 - C. Babaliwalain ang narinig dahil paulit-ulit lang ito.
 - D. Lahat ng nabanggit.

_____ 5. Inatasan ang lahat ng mag-aaral na magsagot ng modyul, may iniutos pa ang iyong nanay sa iyo, ano ang iyong nararapat gawin?

- A. Ipagbigay-alam sa iyong nanay na may pinasasagutan na modyul at magpaalam nang maayos.
- B. Pagalitan ang iyong nanay dahil importante ang ginagawa.
- C. Umalis nang hindi nagpapaalam sa nanay.
- D. Wala sa nabanggit.

B. Panuto: Lagyan ng **tsek (✓)** kung tama ang isinasaad ng pangungusap at **ekis (X)** kung hindi.

- _____ 1. Sumusunod sa programa ng pamayanan ang Pamilyang Reyes.
- _____ 2. Umiiwas sa mga gawaing pambayan ang Pamilyang Reyes.
- _____ 3. Naibabahagi ang impormasyong narinig sa radyo sa kaligtasan ng pamayanan.
- _____ 4. Hindi naniniwala ang Pamilyang Reyes sa pagsunod sa protocol ay nakadudulot nang kabutihan sa bayan.
- _____ 5. Ang anak ng Pamilyang Reyes ay handang tumulong upang mahikayat ang iba pang kabataan sa pagsunod sa paalala ng pamayanan.

Karagdagang Gawain

Gumawa ng *collage* ng iba't ibang programa sa inyong pamayanan.

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wasto 2. Wasto 3. Di-wasto 4. Wasto 5. Wasto 	<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. X 2. ✓ 3. ✓ 4. X 5. X 6. ✓ 	<p>Tuklasin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Balita tungkol sa COVID-19 2. Sumunod sa protocol 3. Magandang halimbawa ng pagsumod sa kautusan ng pamayanan 4. Masaya 5. Maaring magkaiba-iba ang sagot
<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> A. 1. D 2. A 3. D 4. A 5. A <p>B. a. ✓ b. x c. ✓ d. x e. ✓</p> <p>Karagdagang Gawain</p> <p>Maaring magkaiba-iba ang sagot</p>	<p>Isagawa</p> <p>Maaring magkaiba-iba ang sagot</p>	<p>Pagymanin</p> <ol style="list-style-type: none"> A. 1. sumali sa pintakasi 2. magbigay ng donasyon 3. tumulong sa paglagay nga basura sa tamang lalagyan 4. Pagdidilig at pag-aayos ng mga halaman 5. Sumunod sa mga kautusan ng pamayanan B. Maaring magkaiba-iba ang sagot

Sanggunian

Ylarde, Zenaida, and Gloria Peralta. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Quezon : Vibal Group. Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

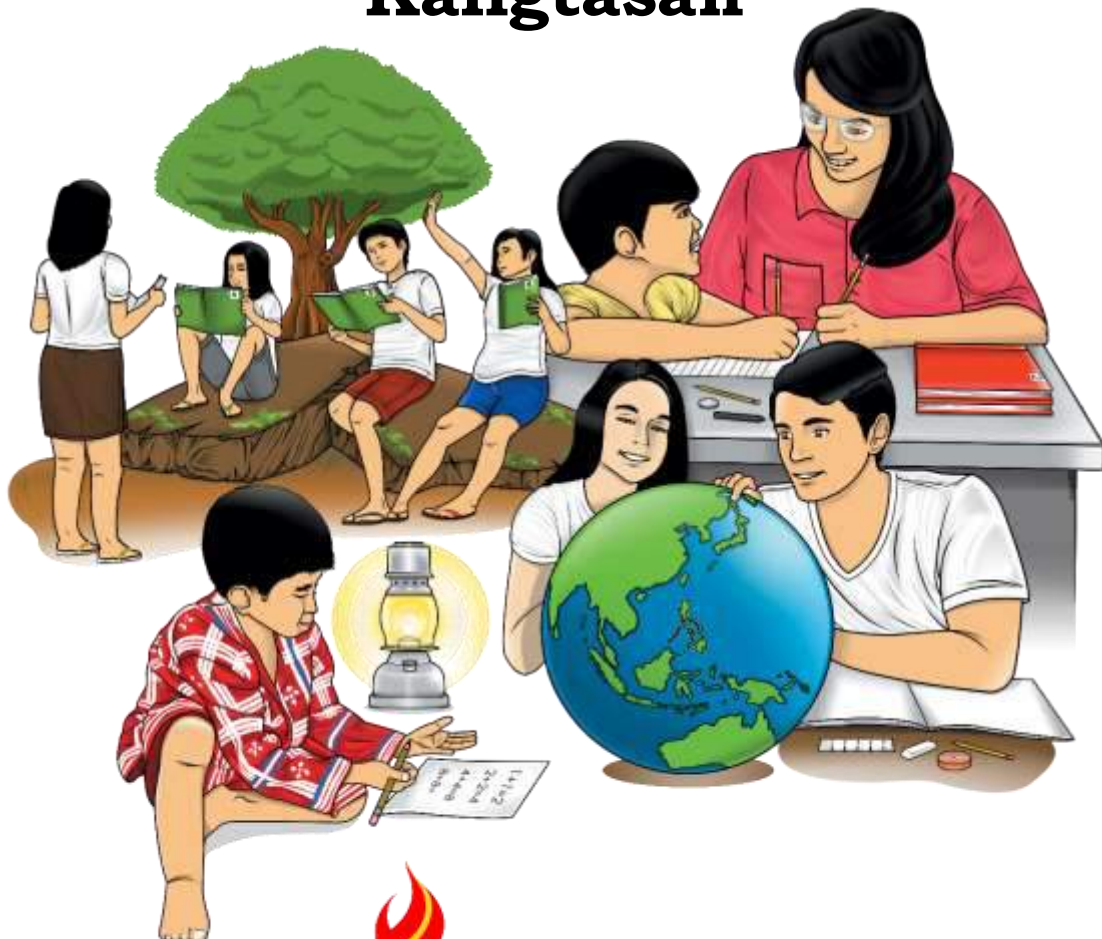
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 4: Masusing Pagpapasya para sa Kaligtasan

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 4: Masusing Pagpapasya para sa Kaligtasan
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Rhoda S. Bordallo, Maria Fe P. Alas	
Editor:	Caridad P. Baginon, Ma. Shiela C. Adona	
Tagasuri:	David C. Alcober, Lita V. Jongco, Raquel B. Brigoli	
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.	
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:		
	Ma. Gemma M. Ledesma	Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiong
	Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa	Julieta L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte
Telefax: 053 - 832 - 2997
E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 4:
Masusing Pagpapasya para sa
Kaligtasan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Mahalaga ang may wastong kaalaman upang maiwasan ang mga sakuna tulad ng sunog. Gayundin ang kaalaman kung paano mapananatiling ligtas kung may kalamidad katulad ng baha at lindol.

Ang sumusunod na mga layunin ay ang tatalakayin sa modyul na ito:

- Nakasusunod nang may masusi at matalinong pagpapasya para sa kaligtasan;
 - paalala para sa mga panoorin at babasahin
 - pagsunod sa mga alituntunin tungkol sa pag-iingat sa sunog at paalaala kung may kalamidad
- Naipadarama ang pagmamalasakit sa kapwa sa pamamagitan ng pagbibigay babala o paalaala; at
- Naisusulat sa kuwaderno ang mga bagay na maaaring ibahagi tungkol sa pangangalaga sa sarili at sa ibang tao.

Subukin

Panuto: Ano ang iyong gagawin sa sumusunod na sitwasyon? Isulat ang titik ng iyong tamang sagot sa sagutang papel.

1. Naiwan kang mag-isa sa bahay nang biglang lumindol.
 - A. Tumakbo palabas ng bahay.
 - B. Manatili sa kinalalagyan, makiramdam at lumipat sa ligtas na lugar.
 - C. Humingi ng saklolo sa kapitbahay
2. Nalaman mo na may paparating na bagyo sa inyong lugar.
 - A. Hahayaan lang.
 - B. Magkunwari na hindi narinig.
 - C. Maghanda ng *emergency supplies* at iba pa.
3. Nakita mong nagbabasa ng malalaswang babasahin ang iyong kamag-aral habang hinihintay ang umpisa ng inyong klase.
 - A. Ipagtatapat sa guro ang nakita mo.
 - B. Hindi papansinin ang kaklase.
 - C. Aawayin ang kaklase.
4. Hindi nakikinig ang iyong mga kaklase habang ipinaliliwanag ng inyong guro ang mga alituntunin para sa kaligtasan kapag may kalamidad.
 - A. Magagalit ka sa kanila.
 - B. Aalis na lamang bigla sa silid-aralan.
 - C. Pagsasabihan ang mga kaklase.
5. Sa hindi sinasadyang pagkakataon nakita mo ang iyong nakatatandang kapatid na nanonood ng malalaswang palabas sa *You Tube*.
 - A. Magkunwari na walang alam sa nakita
 - B. Sasabihin sa magulang ang nasaksihan
 - C. Hindi ipaaalam sa mga magulang.

Aralin

1

Masusing Pagpapasya para sa Kaligtasan

Ang tao ay hindi nabubuhay para sa kaniyang sarili lamang. Mahalagang samahan ng disiplina, pagiging responsable sa pagsunod sa mga paalaala, at gamitin ang matalinong pagpapasya para sa kaligtasan. Ang masusi at matalinong pagpapasya ang dahilan kung bakit ang tao ay nakagagawa ng tama at naaayon. Ang pagkakaroon ng bukas na isipan sa mga pangyayari ay tumutulong sa atin na makapagpasya nang matibay at tama. Ito ay bunga ng mabuting malalim at pagkamalikhaing pag-iisip sa mga bagay na nararapat na humantong sa paggawa ng mabuti at tama. Kailangan nating makipag-ugnayan sa kapwa, kasama na rin dito ang pagtulong nang walang hinihinging kapalit lalo na sa oras ng sakuna o kapahamakan. Higit na pinagpapala ang tao na ang hangarin ay para sa kabutihang panlahat.

Balikan

Gawain: Lagyan ng **tsek (✓)** kung **tama** ang isinasaad sa pangungusap at **ekis (X)** naman kung **hindi**.

- _____ 1. Bigyang babala ang kaibigan at kaklase sa paparating na bagyo sa inyong lugar.
- _____ 2. Ipagbigay-alam sa iba ang impormasyong napakinggan tungkol sa mga kalamidad na paparating.
- _____ 3. Ilihim ang napakinggang babala upang ikaw lamang at ang iyong pamilya ang makaligtas sa sakuna.
- _____ 4. Unahin ang pansariling kapakanan bago pansinin ang kalagayan ng iba.
- _____ 5. Isaisip ang laging pagtulong sa iba lalo na ang pagbibigay babala at impormasyon tungkol sa kalamidad.

Tuklasin

Basahin ang paalaala at gamitin ang matalinong pagpapasya para sa kaligtasan.

Mga Paalaala Para Sa Kaligtasan

Kaligtasan sa Sunog

1. Huwag hayaan na maglaro ng posporo at *lighter* ang mga bata.
2. Tingnan kung mayroong mga maling pagkakakabit ng mga linya ng kuryente sa bahay.
3. Ilayo ang mga bagay na madaling masunog tulad ng alcohol, gas, at kandila.
4. Pag-aralan ang inyong lugar kung saan pwedeng dumaan sakaling magkasunog.
5. Tanggalin sa saksakan ang mga appliances na hindi ginagamit.
6. Pahingahin ang mga *appliances*.
7. Maging mapagmatyag sa mga amoy at usok sa tahanan.
8. Kung sakaling may sunog dumapa at gumapang palabas.
9. Kung nasusunog ang inyong damit: huminto, dumapa, at gumulong hanggang mapatay ang apoy. Sumigaw at humingi ng tulong.
10. Idisplay ang *emergency number* na maaaring tawagan sa oras ng sunog.

Kaligtasan sa Lindol

A. Bago ang Lindol

1. Alamin ang mga ligtas na lugar sa loob ng bahay.
2. Palaging ihanda ang mga kagamitang pang-*emergency* tulad ng *flashlight*, posporo, kandila, *first aid kit*, at iba pa.
3. Huwag maglagay ng mabibigat na mga bagay sa mataas na lugar.
4. Hikayatin ang miyembro ng pamilya na magkaroon ng kaalaman kung ano ang gagawin sa sakuna na maidudulot nito.

B. Habang Lumilindol

1. Kung nasa loob ng bahay o gusali magtago sa ilalim ng matibay na mesa at humawak sa paanan.

2. Lumayo sa bintana at pintong babasagin, cabinet, at iba pang mabibigat na bagay.
3. Kung nasa labas, manatili sa kinatatayuan. Tingnan ang paligid kung may maaring matumba o bumagsak. Pumunta sa isang ligtas na lugar na malayo sa maaring bumagsak o matumba na istruktura.
4. Kung nasa tabing dagat, lumikas sa mataas na lugar upang makaiwas sa tsunami.
5. Kapag may nagaganap na lindol lumagakpak, magsuklob, at kumapit o *duck, cover, and hold*.

C. Pagkatapos ng Lindol

1. Tingnan kung may nasaktan, tiyakin kung ligtas ang mga kasamahan.
2. Inspeksyunin kung may sira ang bahay o gusali.
3. Mag-ingat sa mga kuryente at *gas* na maaring magdulot ng sakuna.

Kaligtasan sa Baha

A. Bago ang Pagbaha

1. Maging alerto at makinig ng balita.
2. Maghanda ng *emergency supplies* tulad ng inuming tubig, pagkain, pera, gamot, damit, de-bateryang radyo, *flashlight*, at nakalagay ang mahahalagang dokumento sa isang lalagyan at nakatago sa ligtas na lugar.
3. Maging handa sa paglikas. Alamin ang lokasyon ng mga *evacuation center*, magkaroon ng alternatibong daan na hindi bahain. Huwag antaying payuhang lumikas at huwag mag-atubili at gawin sa pinakamadaling panahon.

B. Habang Bumabaha

1. Makinig sa *radyo* o manood ng telebisyon para sa mga balita.
2. Iwasang lumabas ng bahay kung hindi kinakailangan.
3. Kung inabot ng baha, humanap ng mataas at ligtas na lugar. Lumikas sa lugar na binabaha kung kinakailangan lalo na kung may payo na ang mga awtoridad na lumikas.
4. Iwasang pumunta sa mga lugar na maaaring magkaroon ng pagkatibag o *landslides*.
5. Kung baha na sa kapaligiran, isarado ang kuryente, gasul at gripo ng tubig sa bahay.

C. Pagkatapos ng Baha

1. Pakinggan ang babala kung ligtas na ang kapaligiran at kung maaari nang magsibalik ang mga pamilyang lumikas ng bahay.
2. Iwasan ang mga nasirang istruktura, gusali, poste ng kuryente, at mga naputol na puno.
3. Maging maingat sa pagkukumpuni ng mga napinsalang bahagi ng bahay.
4. Siguraduhing hindi nabasa ang mga *electrical outlets* at *appliances* bago buksan ang kuryente.
5. Linising mabuti ang mga alulod, gulong, plorera, at kahit anong maaaring pamahayan ng lamok.

Hindi maikakaila sa atin na may pagkakataon na nakararanas ang mga tao ng banta ng panganib, nararapat lamang na ang bawat isa ay nakasusunod nang maayos sa mga paalaala at gamitin ang matalinong pagpapasya para sa kaligtasan. Ang paggawa ng mabuting pasya ay mahalaga upang maiwasan ang mga sakuna at mapanatiling ligtas kung may kalamidad.

Suriin

Panuto: Sagutin ang sumusunod na tanong, Isulat sa kwaderno ang inyong sagot.

1. Batay sa iyong nabasa, anong bagong impormasyon ang iyong nalaman patungkol sa kaligtasan sa sunog, baha, at lindol?

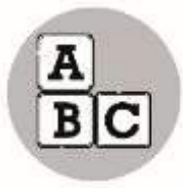
2. Nakaranas ka na ba ng sakuna/kalamidad? Anong sakuna/ kalamidad ito at ano ang iyong ginawa para matulungan ang sarili at ang kapwa?

3. Ano ang dapat mong tandaan upang mapanatili ang kaligtasan?

4. Ano ang magandang maidudulot ng pagkakaroon ng kaalaman tungkol sa kaligtasan?

5. Bakit kinakailangang bigyan ng sapat at wastong kaalaman ang mga tao tungkol sa kaligtasan?
-

Mahalaga na may wastong kaalaman ang tao upang maiwasan ang mga sakuna tulad ng sunog. Gayundin ang kaalaman kung paano mapananatiling ligtas kung may kalamidad gaya ng pagbaha at lindol.

Pagyamanin

Gawain: Kopyahin ang talahanayan sa iyong sagutang papel at isulat ang mga kinakailangang datos sa bawat hanay.

Mga Paalaala	Mga Dapat Gawin	Kinakailangang Disiplina
1. Magtabi ng <i>emergency supplies</i> katulad ng de-bateryang radyo, <i>flashlight</i> , at iba pa.	Hal: Ihanda ang <i>emergency supplies</i> sa ligtas na lugar.	Hal: Pagsunod sa paalala na palaging maghanda ng <i>emergency supply bag</i> .
2. Tiyaking may nakaimbak na <i>emergency supplies</i> tulad ng tubig at pagkain		
3. Maging alerto, magmasid sa nangyayari sa paligid at makinig sa balita.		
4. Sikaping makalabas ng silid kapag may lindol.		
5. Huwag maglaro ng posporo o <i>lighter</i> .		
6. Makinig sa balita bago bumiyahe kung may baha.		
7. Tanggalin lahat ng mga nakasaksak na gamit bago umalis ng bahay.		

8. I-displey ang <i>emergency number</i> na maaaring tawagan.		
9. Huwag magpanic kung lumindol habang ikaw ay nagluluto.		
10. Alamin ang switch ng iyong gas at elektrisidad sakaling may sunog, lindol o baha.		

Isaisip

Panuto: Gabay ang kaalamang iyong natutunan sa mga naunang gawain, basahin, at unawain ang talata. Dugtungan ang pahayag upang mabuo ang diwa ng talata.

Kailangang maging masusi at matalino sa paggawa ng pasiya lalo na sa panahon ng sakuna o kalamidad upang

Nakabubuti ang pagiging alerto sa mga nangyayari sa paligid upang

Mahalaga ang pagsunod sa mga alintuntutnin at paalalang pagkaligtasan dahil

Isagawa

Basahin ang sumusunod na mga sitwasyon. Ano kaya ang iyong gagawin kung maharap ka sa ganitong mga sitwasyon? Isa-isahin ang mga hakbang na iyong gagawin.

1. Naiwan kang mag-isa sa bahay nang biglang lumindol.

2. Nakita mong pinaglalaruan ng nakababata mong kapatid ang posporo.

Tayahin

Gawain: Buuin ang mga pangungusap sa ibaba upang makumpleto ang diwa nito. Piliin ang iyong sagot sa loob ng kahon sa ibaba at isulat ito sa sagutang papel.

1. Maipapakita ko ang pagpapahalaga ko sa aking buhay at sa buhay ng iba sa pamamagitan ng _____.
2. Simula ngayon mas magiging maingat na ako sa pamamagitan ng _____.
3. Ang pagiging alerto at mapagmasid sa panahon ng sakuna at kalamidad ay mahalaga dahil _____.
4. Upang matugunan ng pamahalaan ang mga programang pangkaligtasan dapat na _____.
5. Bigyang babala ang mga tao sa nangyayari sa kapaligiran upang _____.
6. Ang pagbibigay-alam sa mga kinauukulan ay mabilisang tugon sa kaligtasan ng tao sapagkat _____.
7. Ang mga opisyaes ng barangay ay kaagapay ng mga tao sa pamayanan dahil sila ang _____.

8. Makatutulong sa pagpapaunlad ng kaligtasan ang isang mag-aaral na tulad mo _____.
9. Dapat bigyang-pansin ang lahat ng babalang pangkaligtasan upang _____.
10. Tamang disiplina ang dapat pairalin ng mga tao nang sa ganoon ay _____.

- makapaghahanda at makalilipat sa ligtas na lugar
- sa pamamagitan ng pagbabahagi ng kaalaman sa iba
- laging handa at ligtas sa anomang oras at pagkakataon
- paglagay ng mga gamit sa ligtas na lalagyan
- makaligtas sa anumang sakuna
- mahigpit nila itong ipatutupad sa lahat
- matutulungan kaagad ang mga nangangailangan ng tulong
- magbibigay ng babala sa mga tao upang masigurong ligtas ang lahat
- mapaghahandaan natin anomang oras ito dumating
- pagsunod sa mga alituntunin at babala sakaling may sakuna
- magtago at umiiyak

Karagdagang Gawain

Gumawa ng *slogan* na maaaring maibahagi na nagpapakita kung paano mapangalagaan ang iyong sarili at ang ibang tao.

Susi sa Pagwawasto

Subukin	1. B 2. C 3. A 4. C 5. B
Balikan	1. ✓ 2. ✓ 3. X 4. X 5. ✓
Suriin	1. Mga paalaala para sa kaligtasan sa sunog, lindol at baha 2. Opo, sa pamamagitan ng pagiging alerto at paghahanda ng mga emergency supplies 3. Palaging pakikinig at pagsunod sa mga babala 4. Opo 5. Upang makatipak na ang lahat ay ligtas sa anumang kapahamakan.

Pagyanin (maaring magkaiiba-iba ang sagot)		
Mga Paalaala	Mga Dapat Gawin	Kinakailangang Disiplina
1. Magtati ng emergency supplies katulad ng de-baterang radyo, flashlight at iba pa.	Ilagay sa isang lalagyan ang mga emergency supplies	Siikaping alam ng lahat ang mga gamit na dapat inihanda
2. Tiyaking may nakaimbak na emergency supplies tulad ng tubig at pagkain	Itabi ang pagkain at tubig na nakalaan para sa oras ng emergency	Nasa ligtas na lalagyan at madaling makuha ang mga emergency supplies
3. Maging alerto, magmasid sa nangyayari sa paligid at makinig sa balita	Pakinsang at sundin ang mga babalang narinig	Pagsunod sa mga paalaala
4. Pumila palabras ng silid pagkatapos ng lindol	Huwag makipagkisikan at tulakan palabasmag	Maging alerto at kalimado
5. Huwag maglaro ng posporo o lichter	Itabi ang mga posporo o lichter sa ligtas na lugar.	Pagsunod sa alituntunin sa kaligtasan
6. Makinig sa balita bago bumiyahang kung may baha	Alamin ang mga daang pupuntahan	Makinig sa mga balita
7. Tanggalingin ang lahat ng mga nakasaksak na de-koryenteng gamit bago umalis ng bahay	Idobleng pag-iingat lalo na sa mga de-koryenteng mga gamit	Ugaliin ang pagsunod sa mga babala upang mapanatili ang kaligtasan ng lahat
8. I-display ang emergency number na maaaring tawagan	Idikit o ilagay ang emergency number sa posiyong madali itong makita o mabasa	Alamin ang emergency number na dapat tawagan
9. Lumilindol habang ikaw ay nagluto	Huminto sa pagluto	Maging alerto
10. Alamin ang switch ng iyong gas at elektrisidad sakaling may sunog, lindol o baha.	Itabi ang mga Isara kaagad ang main switch ng koryente	Iwasan ang mag panic, dapat alerto sa lahat ng pagkakataon

Tayahin

1. pagsunod sa mga alituntunin at babala sakaling may sakuna
2. paglagay ng mga gamit sa ligtas na lalagyan
3. mapaghahandaan natin anumang oras ito dumating
4. mahigpit nila itong ipapatupad sa lahat
5. makapaghahanda at makalilipat sa ligtas na lugar
6. matutulungan kaagad ang mga nangangailangan ng tulong
7. magbigay ng babala sa mga tao upang masigurong ligtas ang lahat
8. sa pamamagitan ng pagbabahagi ng kaalaman sa iba
9. makaligtas sa anumang sakuna
10. laging handa at ligtas sa anumang oras at pagkakataon

Karagdagang Gawain

Maaring magkaiba-iba ang sagot (pagsulat ng mga paraan upang mapangalagaan ang sarili at ang ibang tao).

Sanggunian

Department of Education. Region Test Item Bank sa EsP 5. Philippines: Department of Education.

Department of Education. K to 12 Curriculum Guide in EsP 5. 2016. Philippines: Department of Education.

Department of Education. n.d. *Region Contextualized Learning Resources for EsP 5*. Philippines: Department of Education.

Vibal Group Inc. 2016. *Manwal ng Guro, Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Quezon: Vibal Group Inc.

Ylarde, Zenaida R., and Gloria Peralta. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Quezon: Vibal Group, Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

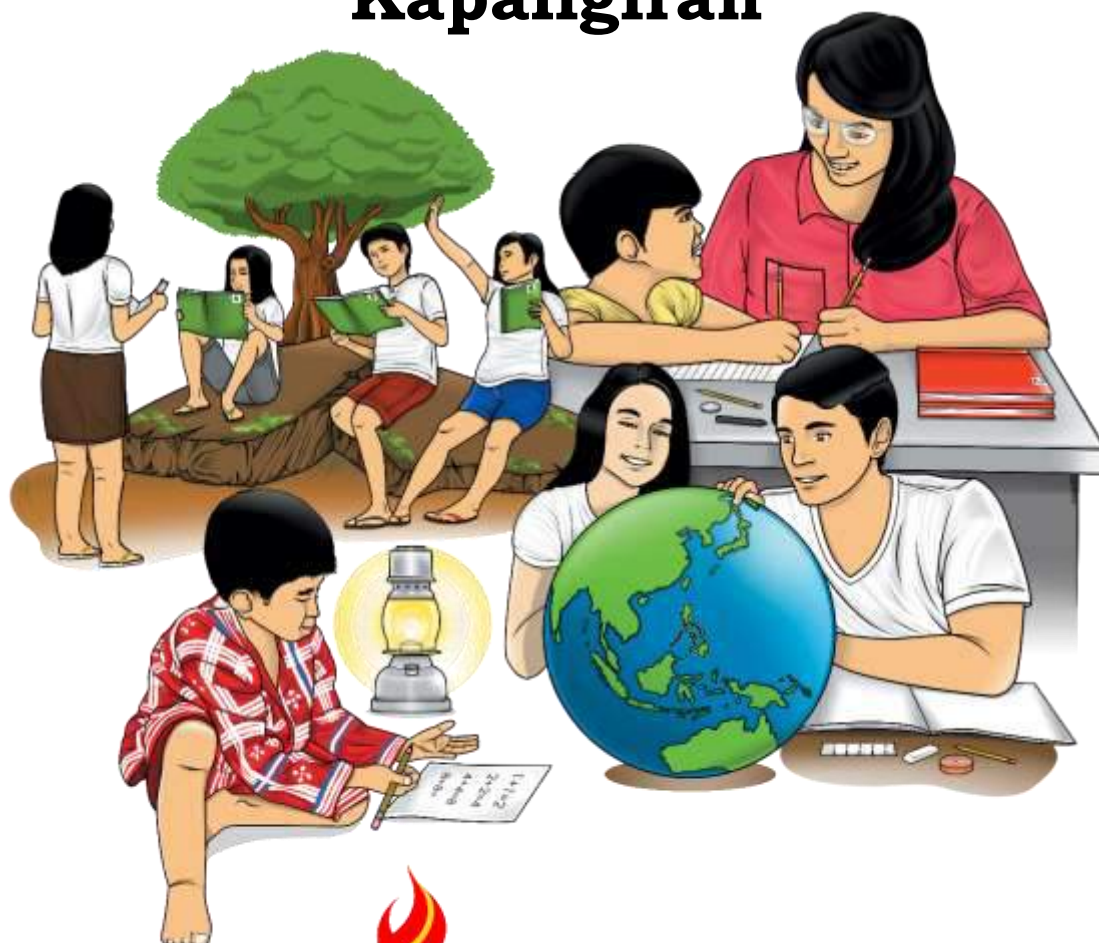
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 5: Responsableng Tagapangalaga ng Kapaligiran

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 5: Responsableng Tagapangalaga ng Kapaligiran
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Glenda T. Navato, Maria Fe P. Alas	
Editor:	Juliet L. Lim,	
Tagasuri:	Jennifer M. Dejarlo-Alvior	
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.	
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Vergel Junior C. Eusebio	
Tagapamahala:		
	Ma. Gemma M. Ledesma	Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiong
	Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa	Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte
Telefax: 053 - 832 - 2997
E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 5:
Responsableng Tagapangalaga ng
Kapaligiran**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Sa iyong palagay, bakit tao ang pinili ng Diyos na maging tagapangalaga sa kapaligiran? Paano kung hindi magampanan ng tao ang pangangalaga nito?

Biyaya ng Diyos sa atin ang kapaligiran. Dito tayo nakatira at nabubuhay. Bilang pinakamatalinong nilikha, sa atin ito ipinagkatiwala. Kaya, pananagutan natin na alagaan at ingatan ang kapaligiran.

Sa araling ito, tutulungan kita na maging responsableng tagapangalaga ng kapaligiran. Inaasahan ko na maisagawa mo ang sumusunod na kaugnay na kakayahan:

- Nakapagpapakita ng magagandang halimbawa ng pagiging responsableng tagapangalaga ng kapaligiran;
 - 5.1 pagiging mapanagutan; at
 - 5.2 pagmamalasakit sa kapaligiran sa pamamagitan ng pakikiisa sa mga programang pangkapaligiran.
- Nakapagbabahagi ng mabubuting katangian ng Pilipino na may kaugnayan sa pagiging responsableng tagapangalaga ng kapaligiran; at
- Nakagagawa ng isang proyekto na nagpapakita ng pagiging responsableng tagapangalaga ng kapaligiran.

Subukin

- I. **Panuto:** Isulat ang **Tama** kung nararapat gawin, **Mali** kung hindi nararapat gawin. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

1. Kapag nagbibiyahe, itinatapon ko sa kalsada ang balat ng aking kinakain.
2. Tumatakas ako tuwing araw ng paglilinis ng aking pangkat.
3. Nakikiisa ako sa programang pangkalinisan at pangkapaligiran sa aming paaralan.
4. Pinupulot ko ang mga kalat kahit walang nag-uutos sa akin.
5. Pinipitas ko ang bulaklak sa halamanan.

- II. **Panuto:** Sumulat ng isang pangungusap mula sa larawan kung ano ang dapat gawin bilang responsableng tagapangalaga ng kapaligiran. Isulat ang sagot sa papel.

pagtatapon ng basura

1. _____

pagsisipilyo na nakabukas ang gripo

2. _____

pagsusulat sa dingding ng silid-aralan

3. _____

pag tree planting

4. _____

paglilinis ng paligid

5. _____

Sanggunian: Ang mga larawan ay orihinal na iginuhit ni **Crisanto L. Lopera**, Tacloban City Division Illustrator

Aralin**1****Mapanagutang
Tagapangalaga ng
Kapaligiran**

Kapaligiran ang tawag sa lugar kung saan tayo namumuhay. May buhay at walang buhay, dito nagkakasama-sama. Sa kapaligiran din tayo umaasa sa ating pangunahing pangangailangan. Kaya napakahalaga ang ibayong pag-ingat at pangangalaga dito. Ang pagkasira nito ay pagkasira rin ng buhay.

Balikan

Panuto: Basahin ang mga gawain sa ibaba. Lagyan ng (/) ang sagot kung **Palagi**, **Madalas**, **Bihira** o **Hindi Kailanman**.

Gawain	Palagi	Madalas	Bihira	Hindi Kailanman
1. Nakikiisa ako sa pagtitipid ng kuryente at tubig sa aming tahanan.				
2. Ginagawa ko ang mga gawaing-bahay na iniaatas sa akin.				
3. Nagsasabi ako sa aking magulang ng aking mga opinyon o suhestiyon ukol sa mga plano ng pamilya.				
4. Sumasama ako sa mga proyekto ng aming paaralan ukol sa kaligtasan.				
5. Nakikilahok ako sa mga talakayan sa mga paraan ng pagpapatindi ng disiplina ng mga mag-aaral sa paaralan.				

Tuklasin

Panuto: Pag-aralan ang nakalistang karagdagang responsibilidad ng isang kabataang tulad mo. Lagyan ng **tsek (/)** ang mga bilang na may kaugnayan sa pangangalaga sa kapaligiran at **ekis (X)** naman kung hindi. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

- _____ 1. Pagkukumpuni sa mga bagay na maaari pang ayusin katulad ng bagong sapatos.
- _____ 2. Pagpapaalaala sa mga kaibigan na bawasan ang oras sa paglalaro.
- _____ 3. Pagtatanim ng puno minsan sa isang taon.
- _____ 4. Pag-aaral nang mabuti.
- _____ 5. Pagpapanatiling malinis sa mga daluyan ng tubig.
- _____ 6. Paggasta lamang ng pera sa pangangailangan.
- _____ 7. Pagtatapon ng basura sa tamang lalagyan.
- _____ 8. Paggalang sa nakatatanda.
- _____ 9. Pagtutol sa *illegal fishing* at *illegal logging*.
- _____ 10. Pagtulong sa gawaing-bahay.

Sagutin ang mga tanong:

1. Ano-ano ang mga pananagutan na may kaugnayan sa kapaligiran? Bakit mahalaga na alam mo ang mga ito?
2. Masaya ka ba sa iyong natuklasang pananagutang pangkapaligiran?
3. Alin sa mga pananagutang pangkapaligiran ang kaya mong tugunan bilang kabataan? Ipaliwanag ang iyong sagot.

Suriin

“Humayo kayo at *pamahalaan* ang daigdig...” Ito ang utos ng Diyos nang tayo ay Kanyang likhain. Malinaw na pinili Niya tayo na maging katiwala! Kaya, pananagutan natin na sundin ang kautusang ito. Ang maayos na pagsunod dito ay paggalang sa Kanya. Kaugnay ng kautusang ito, ang pangangalaga sa ating kapaligiran.

Bilang kabataan, paano mo maipakikita ang pagkamapanagutang tagapangalaga ng kapaligiran? Narito ang mga kilos na angkop sa iyo:

1. Pagtitipid sa paggamit ng mga *material resources*
Halimbawa: *tubig, kuryente, pagkain, papel, pera*, at iba pa.
2. Pag-iingat sa mga ari-arian, pribado man o pampubliko
Halimbawa: *personal* mong gamit (damit, sapatos, bag, *notebooks*); gamit sa bahay, sa paaralan, sa simbahan at sa pamayanan
3. Pagpapanatili sa kagandahan at kaayusan ng kapaligiran
Halimbawa: paglilinis at pagliligpit ng kalat; pagtatanim ng mga halaman o gulay at paglilinis ng daluyan ng tubig; pag-iwas/pagtutol sa bandalismo
4. Pagsasagawa ng RRRR- *re-use, reduce, recycle, reproduce*
Halimbawa: pagkukumpuni sa mga bagay na maaari pang ayusin; pag *recycle* sa mga patapong gamit; paggawa ng proyekto gamit ang *indigenous* na materyal
5. Pamamahala ng maayos sa mga basura
Halimbawa: paghihiwalay ng nabubulok sa di-nabubulok na basura; pagtatapon ng basura sa tamang lalagyan/lugar.

Bilang mamamayang Pilipino, responsibilidad natin ang ating bayan. Sa ating mga kamay nakasalalay ang ikagaganda o ikasisira nito. Kaya mahalaga na may sapat kang kaalaman ukol dito. Makatutulong ito upang maayos mong magampanan ang mga pananagutang kaugnay nito.

Pagyamanin

Panuto: Kompletuhin ang **Tsart ng Pagkamapanagutang Tagapangalaga ng Kapaligiran**. Nagbigay na ako ng paunang **halimbawa sa unang** bilang. **Ikaw na ang magpuno sa ikalawang bilang** (*mga pananagutan mo*) para mabuo ito. Gawin ito sa iyong kuwaderno.

Tsart ng Pagkamapanagutang Tagapangalaga ng Kapaligiran	
Kapaligirang Pantahanan	1. Pananagutan at karapatan ng mga magulang na: a. Itira sa isang ligtas na kapaligiran ang mga anak
	b. Palakihin ang mga anak sa maayos na tahanan
	Pananagutan ng Anak
	a.
	b.

Kapaligirang Pampaaralan	1. <i>Responsibilidad ng paaralan na</i>
	a. Bigyan ang mag-aaral ng maayos na silid-aralan
	b. Tiyaking ligtas at protektado ang bawat mag-aaral
	2. Responsibilidad ng mag-aaral na
	a.
	b.
Kapaligirang Pampaaralan	1. <i>Pananagutan ng pamayanan na</i>
	a. Panatiliing ligtas ang pamumuhay ng tao
	b. Magpatupad ng mga batas pangkapaligiran
	2. Pananagutan mo bilang mamamayan
	a.
	b.

Pamantayan sa Pagmamarka sa Pagsagot sa Tsart

Kraytirya/Pamantayan sa Pagsagot sa Tsart	(Puntos)			
	10	8	6	
1. Nilalaman <ul style="list-style-type: none"> May kaugnayan sa paksa Makatotohanan Kompleto ang mga bahagi (5) 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.	
2. Malikhaing Presentasyon <ul style="list-style-type: none"> Maayos ang pagkasulat Malinis ang gawa Malinaw ang mensahe 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.	
3. Timeliness	Naisasagawa/ naipapasa bago o ayon sa takdang panahon	Naipapasa dalawang linggo pagkatapos ng takdang panahon	Naipapasa ng lagpas sa 2 linggo pagkatapos ng takdang panahon	
Kabuuan	10- 100% 9.5-9.9- 99% 9.0-9.4 96%	8.5-8.9 93% 8.0-8.4 90% 7.4-7.9 88% 7.0-7.4 84%	6.5-6.9 81% 6.1-6.4 78% 1.0-6.0 75%	

Isaisip

Panuto: Punuan ng tamang titik ang mga salitang may patlang. Piliin ang iyong sagot loob ng kahon sa ibaba. Isulat sa iyong kuwaderno ang sagot.

Ang responsableng tagapangalaga ng kapaligiran ay **ma_____tan**.
Naipakikita niya ito sa pamamagitan ng:

- Pagkakaroon ng sapat na kaalaman sa kanyang mga res_____bilidad.
- Pagkakaroon ng **__kas na l__b** sa pagtanggap sa kanyang mga **__nagu__**.
- Paghahanap ng **s_____yon** sa suliraning kaugnay ng tungkulin.
- Pagsasabuhay ng **t__o at __ayo** sa kanyang mga gampanin
- Pagsu__ta** sa mga kaugnay na programa ng pamahalaan.

lakas na loob	pananagutan	totoo	pagsuporta	mapanagutan
maayos	masaya	responsibilidad	solusyon	

Isagawa

Ibahagi ang gagawin mo sa mga nakasaad na situwasyon. Batay sa iyong sagot, tukuyin ang katangiang Pilipino na iyong ipinamamalas. Isulat ang iyong sagot sa kuwaderno.

- Pinahiram kayo ng aklat ng inyong guro. Nakita mong pinupunit ng inyong kamag-aral ang pahina nito.
Gagawin ko ay: _____
Katangiang Pilipino na aking ipinamalas: _____
- Kinalat ng aso ng inyong kapitbahay ang inyong mga basura.
Gagawin ko ay: _____
Katangiang Pilipino na aking ipinamalas: _____
- Natuyot na ang mga halaman sa “Gulayan” sa inyong pamayanan.
Gagawin ko ay: _____
Katangiang Pilipino na aking ipinamalas: _____

Pamantayan sa Pagmamarka sa Pagsusuri sa Situwasyon

Kraytirya/Pamantayan sa Pagsagot sa Pagsusuri sa Situwasyon	(Puntos)		
	10	8	6
Nilalaman <ul style="list-style-type: none"> • May kaugnayan sa paksa • Kompleto ang mga bahaging hinihingi • Maayos na pahayag 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.
Pamantayang Moral <ul style="list-style-type: none"> • Makatotohanan • Kumikiling sa tama at kabutihan • Malinaw ang paninindigan 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.
Timeliness	Naisasagawa/ naipapasa bago o ayon sa takdang panahon	Naipapasa dalawang linggo pagkatapos ng takdang panahon	Naipapasa ng lagpas sa 2 linggo pagkatapos ng takdang panahon
Kabuuan	10- 100% 9.5-9.9 99% 9.0-9.4 96%	8.5-8.9- 93% 8.0-8.4 - 90% 7.4-7.9 - 87% 7.0-7.4 - 84%	6.5-6.9 81% 6.1-6.4 78% 1.0-6.0 75%

Aralin

2

Pakikiisa sa mga Programang Pangkapaligiran

Karugtong ng buhay ang kapaligiran. Bilang tagapangalaga, pananagutan natin ito. Ngunit hindi natin ito kakayanin na mag-isa. Kailangan ang sama-samang pagkilos upang ganap nating mapangalagaan ang kapaligiran.

Balikan

Panuto: Tukuyin kung ang pangungusap ay **Tama** o **Mali**. Isulat ang iyong sagot sa sagutang papel.

- _____ 1. Pananagutan ng pamayanan ang magpatupad ng mga batas pangkapaligiran.
- _____ 2. Responsibilidad ng paaralan na tiyaking ligtas ang bawat mag-aaral.
- _____ 3. Ang pagbibigay ng maayos na silid-aralan ay pananagutan ng magulang.
- _____ 4. Gampanin ng mga anak na ingatan ang mga gamit ng tahanan.
- _____ 5. Panangutan ng mag-aaral na igalang ang batas pangkaligtasan ng paaralan.
- _____ 6. Ang responsableng tagapangalaga ng kapaligiran ay mayayaman.
- _____ 7. Mapanagutang kilos ang pagsasabuhay ng tama at maayos sa gampanin.
- _____ 8. Hindi kailangan ang kaalaman sa responsibilidad upang maging mapanagutang tagapangalaga.
- _____ 9. Pagkamapanagutan ang paghahanap ng solusyon sa suliraning kaugnay ng tungkulin.
- _____ 10. Ang pagsuporta sa mga programang pangkaligtasan ay gampanin ng mamamayan.

Tuklasin

Panuto: Basahin ang balita at sagutin ang sumusunod na mga tanong. Isulat ang sagot sa kuwaderno.

Kampanya sa Paaralan

May isang malaking programa ang Ipil Elementary School. Pinangunahan ito ng mga mag-aaral sa ikalima at ikaanim na baitang. Ang mga mag-aaral ay inanyayahang gumawa ng bagay mula sa basura. Bawat gawa nila ay pinakukunan ng larawan. Ipinapapasa ang mga larawang ito sa kanilang klase. May gantimpala ang klaseng makabuo ng maraming kagamitan. Ang mga larawang isusumite ang batayan sa paghusga.

Tumagal ang kampanya sa loob ng isang buwan. Ang mga klase sa ikalimang baitang ang nagkamit ng gantimpalang plake. Pinuri rin ang mga klase na masiglang nakilahok.

Sagutin ang Tanong: Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno

1. Tungkol saan ang ginawang Kampanya ng mga mag-aaral?
2. Nagustuhan mo ba ang ginawa ng mga mag-aaral? Ipaliwanag ang iyong sagot.
3. Anong katangiang Pilipino ang ipinakita ng mga mag-aaral na nais mong tularan? Bakit?

Suriin

Likas sa mga Pilipino ang pagiging mapagmalasakit. Naipababatid natin ito sa pagkikilahok at pakikiramay sa ating kapuwa. Gayundin, sa pakikiisa at pakikibahagi sa mga programang pangkapaligiran.

Bilang kabataan, may angkop sa iyo na mga programang pangkapaligiran. Inilunsad ito ng pamahalaan bilang tugon sa tawag ng paglilingkod.

1. Clean and Green Program

Hinihimok tayo na magtanim ng mga halaman at puno upang:

- a. Malabanan ang negatibong epekto ng *global warming*. Nagbubuga ang mga halaman at puno ng *oxygen*. Ang *oxygen* ay hindi lamang ginagamit natin sa paghinga. Ito'y nagpapalamig din sa temperatura ng ating atmospera.
- b. Madagdagan ang *supply* ng masustansyang pagkain. Kapag marami ang *supply*, maging mura ang presyo nito. Kaya mas marami ang makabibili at makakakain ng mga ito. Mababawasan din ang kaso ng malnutrisyon.
- c. Magkaroon ng dagdag pangkabuhayan. Maari mong ibenta ang mga prutas at gulay. Dagdag kita ito ng iyong pamilya, pambili ng inyong pangangailangan.
- d. Makatulong sa usaping pangkaligtasan. Sinisipsip ng mga ugat ng puno ang tubig ulan. Kaya, napipigilan nito ang malakas na pagbaha o *landslide*. May mga halaman din na magagamit natin pang *first aid*. Gaya ng halamang gamot laban sa kagat ng mga insekto. Nililinis din ng mga halaman ang polusyon sa hangin.

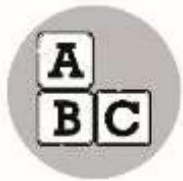
2. Beautification Program

Isinusulong nito ang pangangalaga sa kagandahan at kaayusan ng kapaligiran. Halimbawa, ang paglalagay sa tamang ayos at lugar sa mga kagamitan. Gayundin ang paglalagay ng mga babala at *signages*. Nakagagaan sa pakiramdam ang malinis at organisadong lugar. Nakatutulong ito sa maayos na daloy ng paggawa at kaligtasan.

3. Wastong pamamahala ng basura

Kaugnay ito sa pagsulong ng RRRR (*Re-use, Reduce, Recycle, Re-produce*). Hindi lamang pagbabawas ng basura ang tanging layon nito. Tinuturuan din tayo na maging masinop sa lahat ng *material resources*.

Maraming likas na yaman na hindi napapalitan, halimbawa ang *metal*. Manganganib na maubos ito kung maging pabaya tayo.

Pagyamanin

Panuto: Pumili lamang ng isa sa sumusunod na mga proyekto/programang pangkapaligiran ng pamahalaan.

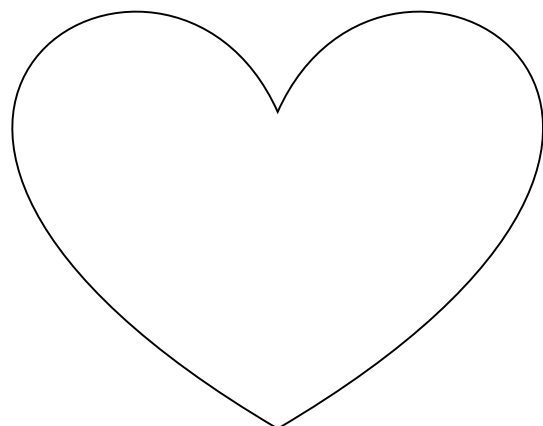
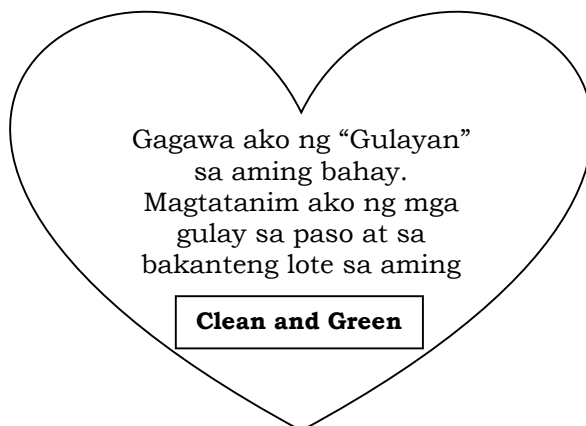
a. Brigada Eskuwela	c. <i>Recycle Re-use Reduce Re-produce</i>
b. Clean and Green Program	d. Beautification program

Sagutin ang tanong:

Bilang kabataan, paano ka makilalahok sa proyekto/programang pangkapaligiran na iyong pinili? Kumuha ng isang bondpaper, iguhit ang hugis puso. Isulat sa loob ng hugis puso ang iyong sagot.

Halimbawa:

O, ikaw na naman

Sagutin ang sumusunod na tanong.

1. Bakit iyan ang pinili mong programang pangkapaligiran?
2. Sino-sino ang sa iyong palagay ang makatutulong sa iyo upang maisakatuparan ito?
3. Ano-ano ang mga paghahanda na iyong gagawin upang mapagtagumpayan ito?
4. Bakit mahalaga na makiisa ka sa mga proyektong pangkapaligiran ng pamahalaan?

Isaisip

Buuin ang mga konsepto ng talata. Punan ng tamang sagot ang bawat pangungusap. Piliin ang angkop na salita na nasa loob ng panaklong at isulat ito sa sagutang papel.

Ang _____ (**pakikiramay, pakikiisa**) sa mga programang pangkapaligiran ay magandang asal. Pahayag ito ng pagmamalasakit na katangian din ng responsableng _____ (**tagapangalaga, taga-konsumo**). Ang _____ (**pagmamalasakit, paggamit**) sa kapaligiran ay kilos ng pagkamakalikasan. Magandang matututuhan ito ng kabataang tulad mo. Ikaw ang _____ (**paborito, pag-asa**) ng bayan di ba? Sa _____ (**pakikilahok, pangangalaga**) sa kapaligiran, inaalagaan mo na rin si Inang bayan.

Isagawa

Pakikiisa sa Programang Pangkapaligiran

Panuntunan: Balikan ang iyong sagot sa Pagyamanin. Isagawa ang pinili mong programang pangkapaligiran.

Mga dapat mong ihanda

- A. Panuto:** Gumawa ka ng Talaan ng iyong hakbang na gagawin upang maisagawa ito ng maayos.
- B.** Narito ang halimbawa:

Programang Pangkapaligiran: <u>CLEAN & GREEN: GULAYAN</u> Petsa ng Pagsisimula: <u>Enero 15, 2021</u> Petsa ng Pagtatapos: <u>Enero 25, 2021</u> Lugar kung Pagsasagawa ng Proyekto: <u>Barangay 45 Palo, Leyte</u>			
Mga Hakbang na dapat kong gawin	Petsa ng pagsasagawa	Mga kakailanganing Kagamitan sa Pagsasagawa	Taong Makatutulong sa Akin
1. Maghanap ng lugar/gamit na mapagtataniman	Enero 15, 2010	Harden, paso, lata, plastic na bote	Aking ate at kuya

Ikaw na naman:

Programang Pangkapaligiran: _____ Petsa ng Pagsisimula: _____ Petsa ng Pagtatapos: _____ Lugar kung Pagsasagawa ng Proyekto: _____			
Mga Hakbang na dapat kong gawin	Petsa ng pagsasagawa	Mga kakailanganing Kagamitan sa Pagsasagawa	Taong Makatutulong sa Akin

C. Panuto: Gumawa ng dokumentasyon ng iyong aktuwal na paggawa. Maaaring magpakuha ng larawan o *video*.

Maaring gawing gabay ang *Rubrics* sa (puwede ring lumikha ang guro ng sariling *Rubrics* batay sa kakayahan o pangangailangan ng mag-aaral)

Kraytirya/Pamantayan sa Pagsasagawa ng Proyekto	(Puntos)		
	10	8	6
Tsart <ul style="list-style-type: none"> Kompleto ang Datos Makatotohanan May Kaugnayan sa Paksa 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.
Malikhaing Paggawa <ul style="list-style-type: none"> Maayos ang pagkagawa May kabuluhan ang produkto May Dokomentasyon 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.
Timeliness	Naisasagawa/ naipapasa bago o ayon sa takdang panahon	Naipapasa dalawang linggo pagkatapos ng takdang panahon	Naipapasa ng lagpas sa 2 linggo pagkatapos ng takdang panahon
Kabuuan	10- 100% 9.5-9.9- 99% 9.0-9.4 96%	8.5-8.9 93% 8.0-8.4 90% 7.4-7.10 88% 7.0-7.4 84%	6.5-6.9 81% 6.1-6.4 78% 1.0-6.0 75%

Tayahin

Panuto: Basahin at unawin ang mga sitwasyon. Isulat ang titik ng tamang sagot sa sagutang papel.

1. Nakita mong itinapon ni Lina ang kanyang basura sa harap ng silid-aralan. Ano ang iyong gagawin?
 - A. Ipagsawalang bahala ang nasaksihan.
 - B. Kausapin si Lina na ilagay sa tamang basurahan ang itinapon.
 - C. Sabihin sa mag-aaral ang ginawa ni Lina upang mapag-usapan siya.
2. Napanood mo sa telebisyon ang tamang pagtatapon ng basura. Ito ay ang paghihiwalay ng uri ng basura. May basurang nabubulok, di-nabubulok at maaari pang gamitin. Bilang isang mamamayan, paano ka makikiisa sa programang ito?
 - A. Sundin ang tamang proseso sa paghihiwa-hiwalayin ang mga basurang itatapon.
 - B. Ipagpatuloy kung ano ang nakasanayang gawi sa pagtatapon ng basura.
 - C. Huwag pansinin kung anuman ang napanood.
3. Anong katangian ang ipinakikita ng isang batang tumutulong sa pagpapanatili ng kalinisan sa kapaligiran?
 - A. Pagkamalikhain
 - B. Pagkamatipid
 - C. Pagmamalasakit
4. Magkakaroon ng “Clean Up Drive” sa inyong lugar. Napagkasunduan ng mga opisyaes na magtulungan ang lahat. Bawat tahanan ay may itinalagang representante na tutulong sa paglilinis. Sa paanong paraan mo maipakikita ang iyong suporta?
 - A. Kusang-loob na makiisa sa programa ng barangay.
 - B. Sabihin sa mga opisyaes na wala kang oras na tumulong.
 - C. Balewalain kung ano man ang ipinatutupad ng inyong barangay.
5. May grupo na nagpuputol ng punong-kahoy sa inyong lugar. Alam mong sa maaari itong maging sanhi ng pagguho ng lupa. Sa ganon, malalagay sa panganib ang buhay ng mga residente. Paano mo ito maipararating sa kinauukulan?
 - A. Pabayaan na lamang sila sa kanilang ginagawa.
 - B. Alamin kung sino ang maaring lapitan at ipaabot ang pangyayari.
 - C. Hikayatin ang iyong mga magulang na lumipat ng tirahan.

6. Magkakaroon ng *fund raising activity* sa inyong lugar. Para ito sa pagpapaganda ng liwasan. Iminungkahi ng isa sa mga miyembro na magkaroon ng tiket. Bawat kasapi ng ogarnisasyon ay magbebenta ng tiket sa kakilala. Paano mo sususportahan ang proyektong ito?
- A. Malugod na tanggapin ang tiket at ibenta ito sa kakilala.
 - B. Magsawalang kibo na lamang.
 - C. Tanggapin ang tiket pero hindi ibebenta.
7. Bukod sa pakikilahok, paano mo pa maipakikita ang pagmamalasakit sa kapaligiran?
- A. Pagtulong sa programa kung may kapalit na halaga.
 - B. Pagbabalewala kung ano man ang kanilang ipinatutupad.
 - C. Pagsunod sa mga alituntuning pangkapaligiran.
8. Nabasa mo ang iba't ibang babala at *signages* sa inyong lugar. Kaugnay ito sa pagpapanatili ng kalinisan at kaayusan. Bilang residente, paano mo maipakikita ang pakikiisa dito?
- A. Huwag pansinin ang mga babalang nababasa.
 - B. Sundin ang isinasaad ng mga babala.
 - C. Basahin lamang ang babala at ipagsawalang bahala.
9. Nakiisa ka sa pag-iingat sa mga likas na yaman mga ito. Anong pagpapahalaga ang pinakikita mo?
- A. Pakikisama
 - B. Pakikilaramay
 - C. Pagmamalasakit
10. May mga ordinansang ipinatutupad ang lungsod laban sa *COVID 19* pandemya. Kasama dito ang pagpapanatili ng kalinisan ng sarili at ng ating kapaligiran. Ano ang ipinahihiwatig nito?
- A. Pagmamalasakit sa kapwa at sa kapaligiran
 - B. Mag-antay ng tulong galing sa iba.
 - C. Pagbabaliwala sa ordinansa.

Karagdagang Gawain

Pagbuo ng Photojournal ng magagandang halimbawa ng pagiging responsableng tagapangalaga ng kapaligiran. Maaring gamitin ang sarili mong kuha na mga larawan, sarili mong guhit o mula sa lumang magasin o babasahin. Pwede ring manghingi ka ng larawan sa facebook account ng iyong mga kaibigan (**huwag kalimutan na mag-paalam sa may-ari bago magdownload**)

Ang iyong *photojournal* ay dapat na maglalaman ng sumusunod:

1. Cover page: Isulat ang
 - Pamagat ng Proyekto o Gawain, *hal. Mga Kilos ng Responsableng Tagapangalaga ng Kapaligiran o Mga Katangian ng Responsableng Tagapangalaga ng Kapaligiran*
 - Asignatura, baitang at seksyon, pangalan mo, pangalan ng iyong guro
2. Nilalaman
 - Mga larawan na nagpapakita ng pagiging responsableng tagapangalaga ng kapaligiran
 - Magbigay ng maikling paglalarawan sa kilos/programang pinakikita sa larawan
3. Pagninilay (isang talata na may di bababa sa 5 pangungusap)
 - Bakit mahalaga ang pangangalaga sa kapaligiran?

Maaring gawing gabay ang *Rubrics* (puwede ring lumikha ang guro ng sariling *Rubrics* batay sa kakayahan o pangangailangan ng mag-aaral)

Kraytirya/Pamantayan sa Pagbuo ng Photojournal	(Puntos)			
	10	8	6	
1. Nilalaman <ul style="list-style-type: none"> • May kaugnayan sa paksa ang larawan • Makatotohanan • Kompleto ang mga bahaging hinihingi 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.	
2. Malikhaing Presentasyon <ul style="list-style-type: none"> • Organizado/maayos na pagkakasunod-sunod sa mga datos • Maayos at malinis • Akma ang mga materyales na ginamit 	Lahat ng pamantayan ay naipamamalas.	Dalawa lang sa mga pamantayan ay naipamamalas.	Isa lang sa mga pamantayan na naipamamalas.	
Timeliness	Naisasagawa/naipapasa bago o ayon sa takdang panahon	Naipapasa dalawang linggo pagkatapos ng takdang panahon	Naipapasa ng lagpas sa 2 linggo pagkatapos ng takdang panahon	
Kabuuan	10- 100% 9.5-9.9- 99% 9.0-9.4 96%	8.5-8.9 93% 8.0-8.4 90% 7.5- 7.9 88% 7.0-7.4 84%	6.5-6.9 81% 6.1-6.4 78% 1.0-6.0 75%	

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <p>I.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Itapon ang basura sa tamang lalagyan. 2. Isara ang gripo, huwag mag-aksaya ng tubig. 3. Iwasan ang pagsulat sa dingding. 4. Makiusap sa muling pagtatanim ng puno. 5. Tumulong sa paglinis sa mga kanal upang makaiwas sa sakit. 	<p>Aralin 1</p> <p>Tuklasin</p> <p>1. / 2. X 3. / 4. X 5. / 6. X 7. / 8. X 9. / 10. /</p> <p>Tanong (1-3)</p> <p>Maaring Magkaiba-iba ang sagot</p>	<p>Aralin 1</p> <p>Pagymamanin</p> <p>Maaring iba-iba ang sagot</p> <p>Aralin 1 Isaisip</p> <p>mapanagutan a. responsabilidad b. lakas na loob c. solusyon d. totoo at maayos e. pasuporta</p> <p>Aralin 1 Isagawa</p> <p>Gamitin ang Rubrics sa pagsusuri sa situwasyon</p>
<p>Pagymamanin</p> <p>(maaring magkaiba-iba ang sagot)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pananagutan ng Anak Tumulong sa mga gawain-bahay • Panatilihin ang malinis at maayos ang tahanan • Maging masinop sa mga gamit ng tahanan 	<p>Pagymamanin</p> <p>Responsabilidad ng mag-aaral</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maging modelo sa tamang pagtatapon ng basura • Sundin ang batas pangkalahatang ng paaralan • Ingatan ang mga aklat at gamit ng paaralan 	<p>Pagymamanin</p> <p>Pananagutan bilang mamamayan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sumunod sa mga batas na pinairal sa lugar • Kusang-loob na makilahok sa mga programa ng pamayanan

Aralin 2

<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tama 2. Tama 3. Mali 4. Tama 5. Tama 6. Mali 7. Tama 8. Mali 9. Tama 10. Tama 	<p>Tuklasin</p> <p>Maaaring iba-iba</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wastong Pamamahala ng basura (RRRR) 2. Opo, dahil ang mga patapong bagay ay maaari pang mapakinabangan 3. Pagmamalasakit kapaligiran. <p>gu ito ng panginoo - dahil kaloob ito ang ating tirahan</p>	<p>Pagymanin</p> <p>(Maaaring magkaiba-iba ang sagot)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Makakabawas na sa basura at maaari pang pagkakitaan 2. Mga kaklase o kabigian, kapamilya 3. (maaaring iba-iba dahil kaugnay ito ng ating buhay 4. Dahil kung ito ng -para lagi tayong ligtas
<p>Isaisip</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Pakikisa 2. Tagapangalaga 3. Pagmamalasakit 4. Pag-asa 5. Pangangalaga <p>Isagawa</p> <p>(Maaaring magkaiba-iba Sumangguni sa Rubrics sa pagbibigay ng puntos</p>	<p>Tayahin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. B 2. A 3. C 4. A 5. B 6. A 7. C 8. B 9. C 10. A 	<p>Karagdagang Gawain</p> <p>Gamitin ang Rubrics</p>

Sanggunian

Department of Education. n.d. *K to 12 Curriculum Guide in EsP Grade 5*. Philippines: Department of Education.

Department of Education. n.d. *Regional Test Item Bank*. Philippines: Department of Education.

Ylarde, Zenaida R., and Gloria A. Peralta. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Vibal Group Inc.: Quezon City.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

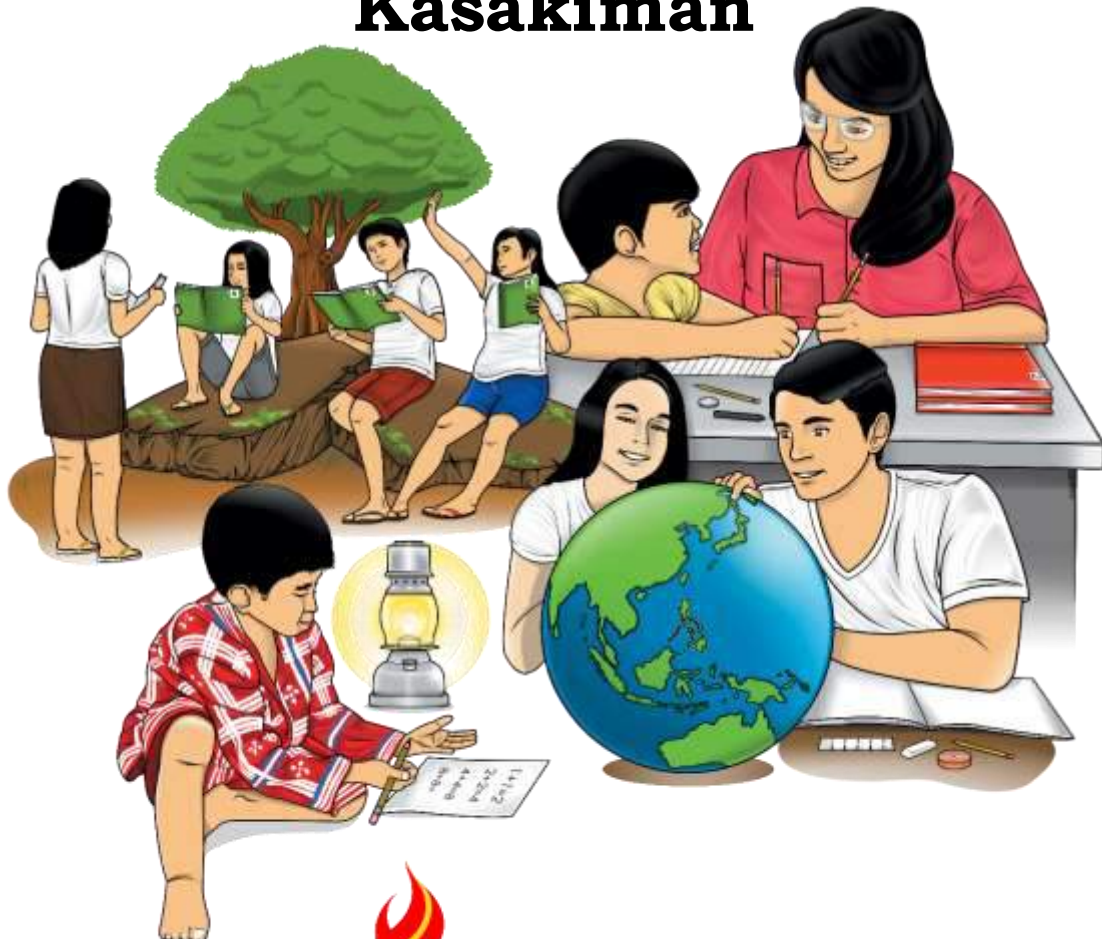
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 6: Walang Kabutihang Dulot ang Kasakiman

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 6: Walang Kabutihang Dulot ang Kasakiman
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayonpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anomang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anomang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon
Kalihim: Leonor Magtolis Briones
Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Glenda T. Navato, Maria Fe P. Alas	
Editor:	Josefina E. Tanciongco, Ma. Shiela C. Adona	
Tagasuri:	David C. Alcober, Renante C. Delima	
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.	
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Marvin DJ. Villafuerte	
Tagapamahala:		
	Ma. Gemma M. Ledesma	Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiang
	Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa	Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 832 - 2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 6:
Walang Kabutihang Dulot ang
Kasakiman**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Bakit mahalaga para sa mga tao na ingatan at pangalagaan ang kapaligiran? Paano natin maipakikita ang pangangalaga ng kalikasan?

Ang mundo ay biyayang ginawa ng Diyos para sa tao. Ang tao ang inaasahang mangelaga sa lahat ng bagay na nasa mundaog dahil sa kanya ito ipinagkatiwala.

Ang lahat ng likas na yaman nakikita sa ating kapaligiran ay ginagamit ng tao pang mabuhay. Habang tayo ay nakikinabang rito, mahalagang maunawaan natin na tayo ay may responsibilidad na alagaan ito ay huwag abusuhin.

Ang sumusunod na mga layunin ay ang tatalakayin sa modyul na ito:

- Napatutunayan na di-nakukuha sa kasakiman ang pangangailangan
 - pagiging mapagbantay sa mga ilegal na gawaing nakasisira sa kapaligiran
- Natutukoy ang mga gawaing nakasisira sa kapaligiran
- Nakasusulat ng talata tungkol sa pangangalaga ng kapaligiran

Subukin

Buuin ang mga naghalo-halong titik para maging isang salita.

1. N A M I K K A S A	_____
2. G A L L E I L	_____
3. N G A N G A A L A P G A	_____
4. S I R A S I K A N A	_____
5. N A R I G I L A P A K	_____
6. Y O N R A S H E N E	_____
7. N A M A Y	_____
8. T I N A H A R	_____
9. T U P A G N O G	_____
10. K A S L I N A S K A	_____

Aralin 1

Walang Kabutihang Dulot ang Kasakiman

Ang kasakiman ng isang tao ay kadalasang nagiging sanhi upang ito ay makagawa ng hindi mabuti sa kanyang kapwa. Ang salitang sakim ay nakaugnay sa pagiging makasarili at pag-iisip ng sariling kapakanan lamang. Ang taong sakim ay hindi natin dapat tularan dahil ito ay nagpapakita ng kawalan ng pagmamahal sa kapwa at sa kanyang mga nasa paligid. Mas nakabubuti na taglayin natin ang pagkakaroon ng malasakit sa kapwa at pagiging mapagbigay.

Balikan

Pag-aralan ang talahanayan. Sa hanay ng **SAGOT**, iguhit \triangle ang kung **palaging ginagawa ang gawain**, \bigcirc kung **paminsan-minsan lang** at kung hindi pa. Sa hanay ng **EPEKTO**, lagyan ng \checkmark kung **ito ay nakabubuti** at \times kung **nakasasama**. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

GAWAIN	SAGOT	EPEKTO
1. Itinatapon sa labas ng bintana ng sasakyan ang mga balat ng pagkain matapos kumain kapag nagbibiyahe.		
2. Tumatakas sa paglilinis ng silid-aralan kapag araw ng paglilinis ng aking pangkat.		
3. Nakikiisa at tumutulong sa programang pangkaligtasan at pangkapaligiran sa aming paaralan o sa aming lugar.		
4. Pinupulot ang mga kalat na nadadaan sa kalsada kahit walang nag-uutos sa akin.		
5. Pinipitas ang mga bulaklak sa halaman ng hindi nagpapaalam.		

6. Pagsusuot ng <i>face mask</i> at <i>face shield</i> upang mapangalagaan ang sarili laban sa COVID-19.		
7. Iniiwasang pumunta sa matataong lugar at makisalamuha sa mga may sakit.		
8. Palagiang paghuhugas ng kamay pagkatapos humawak ng anumang bagay.		
9. Pinapanatili ang isang metrong layo mula sa ibang tao.		
10. Sinisikap na laging may kaalaman sa mga balita o impormasyon na nag-uulat tungkol sa pandemya.		

Tuklasin

Basahin ang tula at sagutin ang susunod na mga katanungan. Isulat ang sagot sa iyong sagutang papel.

Ating Kayamanan

(Isinulat ni: Juliet Lugas Lim)

Luntiing dahon at kabundukang sadya ating makikita
 Tubig sa ilog na nagbibigay ginhawa sa bawat isa
 Ang dagat kung iyong makikita sadyang nakikiisa
 Sa bawat damdaming iyong nadarama.

Lahat ng ito'y libreng handog ng Diyos na Siyang may likha
 Kanyang tanging payo *saiyo*, "*ito ay ingatan at pagyabungin pa*"
 Kamay na handog iyong gamitin, kumilos at gumawa
 Hangad nito'y buhay natin ay sumagana at makatulong sa kapuwa.

Ang mundo'y isang milagrong-likha para iyong makita
 Biyang-yaman hindi para *saiyo* lamang kundi para din sa iba
 Hangad nito buhay na laan ay sumagana
 Pagyamanin ang yamang laan para kinabukasan ay gumanda.

1. Ano ang mensahe ng tula?
2. Paano inilalarawan ang kalikasan sa tula?
3. Ano ang payo sa tula ukol sa kalikasan?
4. Sa iyong palagay nagagawa kayo ito ng mga tao? Ipaliwanag.
5. Ano kaya ang mga dahilan kung bakit may mga pagkakataong nasisira ang kalikasan?
6. Paano kaya mapapangalagaan ng mga tao ang kalikasan?

Suriin

Tayong mga tao ay tagapangalaga sa mga yaman ng mundo. Dahil dito, marapat lamang na gawin natin ang lahat ng ating makakaya upang mapanatili nating maayos at maganda ang mundo. Kailangan natin itong mapanatili bilang isang lugar na matitirahan ng susunod pang henerasyon.

Nakalulungkot isipin na may mga taong hindi nauunawaan ang kanilang responsibilidad sa kalikasan at ang maaaring epekto ng kanilang pagiging sakim. Ang pagiging sakim ay nangangahulugan ng pag-iisip ng para sa sarili lamang at hindi isinasaalang-alang ang kapakanan ng ibang tao at ng kapaligiran. Maraming gawain ang mga tao na nagpapakita ng kasakiman lalo na sa kalikasan. Ilan sa mga ito ay ang mga sumusunod:

- Pagkakalbo ng mga kagubatan at labis na pagpuputol ng mga puno na maaaring magsanhi ng matindi baha at pagguho ng lupa o *soil erosion*.
- Hindi wastong pagtatapon ng basura sa paligid at sa katubigan tulad ng ilog at dagat na nagdudulot ng pagbaha dahil sa baradong daanan ng tubig, pagkamatay ng mga isda at ibang yamang tubig.
- Ang pagsusunog ng mga basura lalo na ang mga *plastic*.
- Illegal na pangingisda na may paggamit ng dinamita at iba pang kagamitang nakasisira sa mga yamang tubig.
- Labis at maruming usok ng mga sasakyan na nagpapadumi ng hangin at nakasasama sa kalusugan ng tao.

Ang mga nabanggit ay ilan lamang sa mga gawaing nagpapakita ng kasakiman na nagdudulot ng pagkasira sa kapaligiran. Ang mga ganitong kilos ay kawalan ng malasakit sa mundo at sa ibang tao. Bilang isang mamamayan, may magagawa ka ring mga paraan upang maiwasan ang mga ganitong pangyayari tulad ng:

- Pagpapanatili ng kalinisan sa kapaligiran.
- Pagtulong sa iyong mga kasama sa bahay sa pagtanim at pag-aalaga ng mga halaman.

- Pagtatapon ng basura sa wastong paraan at lalagyan.
- Hindi pag-aaksaya ng tubig, kuryente, pagkain at mga likas na yaman.

Lahat tayo ay may responsibilidad na pangalagaan ang kalikasan. Isipin din natin ang kinabukasan at ang susunod na henerasyon na maaaring makinabang rito. Huwag maging sakim at isaalang-alang ang kapakanan ng iba at ng kapaligiran bago tayo gumawa ng anumang bagay na maaaring makasira sa ating kalikasan.

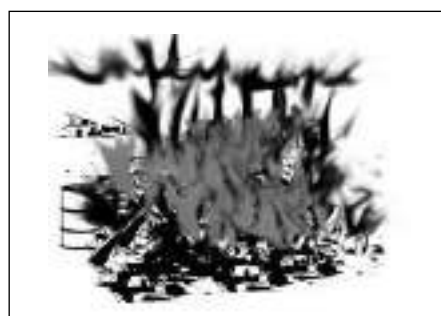
Pagyamanin

Magbigay ng solusyon sa mga suliraning ipinakikita sa mga sumusunod na larawan. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

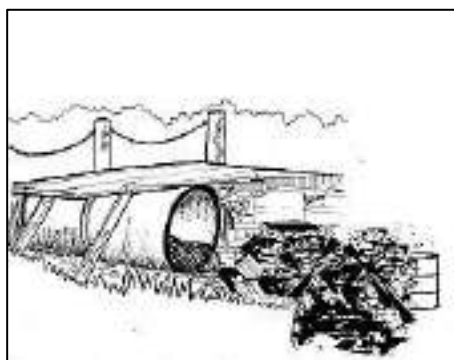
Nagtatapon ng basura sa ilog

1. _____

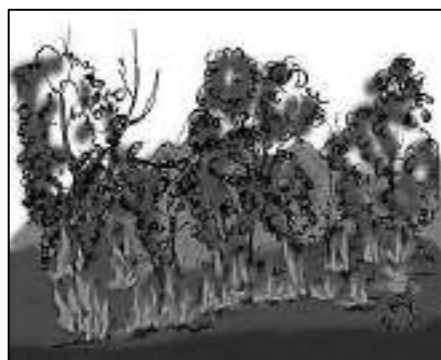
Nagsusunog ng mga basura

2. _____

Esterong puno ng mga basura

3. _____

Labis na pagputol sa mga puno

4. _____

Mangingisdang gumagamit ng dinamita

5. _____

Isaisip

Pumili ng angkop na salita sa loob ng panaklong. Isulat ito sa patlang upang mabuo ang diwa ng pangungusap.

Ang _____ (kasakiman, kabaitan) ay walang maidudulot na kabutihan. Ang mundo ang _____ (maghahatid, magbibigay) sa tao ng lahat ng kaniyang mga pangangailangan tulad ng: hangin, tubig, pagkain, tirahan, at iba pa. Kailangan tayong _____ (magtulungan, magkanya-kanya) upang mapanatili natin ang _____ (kalinisan, karumihan) ng ating paligid. Kailangan na nating _____ (maging tamad, kumilos) hangga't maaga pa bago mahuli ang lahat.

Isagawa

Basahin ang pahayag sa ibaba. Magbigay ng limang halimbawa kung papaano mo mapahahalagahan ang biyayang natatanggap. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

Ang ginagawa natin sa mga likas na yaman ng mundo ay isang salamin, kung ano ang ginagawa natin sa ating sarili at sa bawat isa. Pahalagahan at mahalin ang mga likas na mapagkukunang yaman bilang isang sagradong pamana, para sa iyong mga anak. Huwag hayaan ang sariling pan-interes na bumabalot sa ating pagkatao. Bagkus dapat isipin ng bawat isa ang pagmamahal at pagmamalasakit sa kapwa dahil lahat tayo ay nangangailangan ng lakas ibang tao para magawa natin ang ating mga mithiin.

Isinulat ni: Luthy Gay Villamor

Mga sagot:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Tayahin

Basahin ang sumusunod na mga sitwasyon. Pumili ng pinakatamang sagot na nagpapakita ng mabuting pangangalaga sa ating kalikasan. Isulat na lamang ang titik ng iyong sagot.

1. Alin sa mga sumusunod ang magandang paalaala tungkol sa pagpapanatili ng kaayusan?
 - a. Bulag ka ba? Hindi mo ba nakikita ang basurahan?
 - b. Huwag magkalat. Magmumulta ka kapag nahuli ka.
 - c. Pakitapon ang inyong mga kalat sa basurahan.
 - d. Sa tingin mo tama ba dito ang pagkakalat?
2. Sa panahon ng Quarantine dahil sa COVID-19, ano kaya ang iyong maaring gawin para makatulong sa kalinisan?
 - a. Himukin ang lahat ng mag-aaral na maglaro sa bakuran ng paaralan dahil malawak ito.
 - b. Hayaan ang opisyal ng paaralan na magpasiya tungkol dito.
 - c. Maglinis ng bahay at magtanim ng mga gulay sa paligid.
 - d. Gumawa ng mga islogan na may tema ng pagtanim ng puno.
3. Naglunsad ang inyong mayor ng isang proyektong humihikayat sa lahat na magtanim ng mga gulay sa kanilang likod-bahay dahil sa bawal lumabas dahil sa COVID 19. Bilang miyembro ng isang organisasyong pangkabataan sa inyong pamayanan, paano ka makatutulong sa proyektong ito?
 - a. Balewalain ang proyekto dahil may iba ka pang gustong gawin.
 - b. Imungkahi sa SK na magkaroon ng paligsahan para sa pinakamaraming bilang ng maitatanim na mga halamang gulay sa bawat barangay.
 - c. Hayaan ang mga magulang na makiisa sa proyekto.
 - d. Ikaw mismo ang magsimulang magtanim sa tulong ng iyong mga kapatid at patnubay nina nanay at tatay.

4. Ang iyong nanay ay naglilinis sa mga kalat sa kalsada na malapit sa inyong bahay. Ano ang gagawin mo?
 - a. Magkunwaring wala kang nakita.
 - b. Hihingi ng mungkahi sa mga magulang kung ano ang iyong maaaring maitulong.
 - c. Magkikibit-balikat na lamang dahil wala ka namang magagawa.
 - d. Hayaan ang mga magulang sa paglilinis kasama ang ibang miyembro ng pamilya.
5. Nakasakay ka sa dyip papuntang paaralan. Napansin mo na ang unahang dyip ay nagbubuga ng makapal at maitim na usok. Ano ang gagawin mo?
 - a. Balewalain ang nakita mo dahil sanay ka na sa ganitong usok araw-araw.
 - b. Sabihan mo na lang ang tatay mo na ihatid at sunduin ka sa paaralan.
 - c. Sabihan ng may paggalang ang drayber na maaring magdulot ng sakit at nakasasama sa kapaligiran ang maitim na usok ng kaniyang dyip.
 - d. Magsumbong sa mga magulang.
6. Nagbakasyon ka sa probinsya. Isang araw, narinig mo ang lolo mo na inuutusan ang isa niyang tauhan na magkaingin o pagsunog sa k matataas na damo sa bukid. Ipinagbabawal ito dahil may masamang epekto ito sa tao at sa kapaligiran. Ano ang gagawin mo?
 - a. Ipaliliwanag mo sa mahinahon na paraan sa lolo mo na ipinagbabawal ito at sasabihin din ang masamang epekto nito sa tao at sa kapaligiran.
 - b. Magagalit ka sa lolo mo.
 - c. Isusumbong mo ang lolo mo sa mga awtoridad.
 - d. Pagsasabihan mo ang mga manggagawa sa bukid na itigil ito.
7. Maraming mga bote at bag na *plastic* ang nanay mo. May proyekto ka sa paaralan na nangangailangan ng mga *plastic* na bote at bag. Ano ang gagawin mo?
 - a. Susunugin mong lahat.
 - b. Sasabihin mo sa kaniya na ipamigay na lang ang mga iyon.
 - c. Babalewalain mo ang tungkol sa bagay na iyon.
 - d. Humingi ng pahintulot sa nanay mo na gamitin ito para gawing proyekto.
8. Natutuhan mo sa klase ang halaga ng paghihiwalay ng mga basura ayon sa nabubulok, hindi nabubulok at maaaring i-*recycle*. Ngunit hindi ito naisasagawa sa bahay ninyo. Ano ang iyong gagawin?
 - a. Turuan ang mga kasama sa bahay na maghiwalay ng basura.
 - b. Hayaan lamang sila sa kanilang gawain.
 - c. Hintayin ang iyong mga magulang na sila ang magturo sa mga kapatid mo.
 - d. Kausapin si nanay na maglaan ng mga basurahan para sa paghihiwalay ng mga basura at ipaliwanag ang kahalagahan nito sa pag-aalaga sa kapaligiran.

9. May maliit na bakanting lote sa inyong bakuran. Gusto mo sanang magtanim ng ilang mga halaman dito. Ayaw kang payagan ng tatay mo dahil hindi mo naman daw maaalagaan ang mga ito. Ano ang gagawin mo?
- Hihilingin mong payagan kang magtanim para makita niyang may pananagutan ka sa pag-aalaga ng halaman.
 - Hahanap ka ng ibang bakanteng lote na mapagtataniman.
 - Hindi ka na magtatanim dahil iyon ang sinasabi ng tatay mo.
 - Iba na lang ang gagawin mo kahit labag sa kalooban mo.
10. Habang naglalakad pauwi, nadaanan mo ang iyong kaibigan na akmang itatapon sa ilog malapit sa inyo ang kanilang basura. Ano ang iyong gagawin?
- Hayaan lang siya dahil gawain mo din iyon.
 - Pigilan at ituro ang tamang tapunan ng basura.
 - Hindi papansinin ang kaniyang ginagawa
 - Tutulungan ang iyong kaibigan sa kaniyang ginagawa.

Karagdagang Gawain

Sumulat ng talata tungkol sa pangangalaga ng kapaligiran at ang kahalagahan nito sa mga tao at ang mga maaaring magawa upang mapanatili ito. Isulat ito sa sagutang papel.

Susi sa Pagwawasto

<p>Isagawa</p> <p>(Maaaring magkaiba-iba ang sagot)</p> <p>Pahalagahan ang lahat ng mga biyayang ipinagkaloob ng Diyos. Makisap at maging responsableng mamamayan sa pamamagitan ng pagtulon sa pangangalaga sa kapaligiran.</p>	<p>Suriin</p> <p>(maaaring magkaiba-iba ang sagot)</p> <p>1. tungkol sa likas na yaman</p> <p>2. Sa mga tao</p> <p>3. Masisira at wala ng magagamit ang ibang tao</p> <p>4. Ingatan ang yamanang ibinigay at tumulong sa kapuwa</p> <p>5. Maaaring iba-iba ang sagot</p>												
<p>Karagdagang Gawain</p> <p>(Pagsulat ng talata tungkol sa pangangalaga sa kapaligiran)</p>	<p>Pagymanin</p> <p>(Maaaring magkaiba-iba ang sagot)</p> <p>1. itapon ang mga basura sa tamang tapunan</p> <p>2. iwasan ang pagsunog sa mga basura dahil makakaapekto ito sa kalusugan ng mga tao</p> <p>3. makisap sa pamayanan na linisin ang mga estero upang maiwasan ang pagbaha</p> <p>4. mahigpit na ipatupad ang pagbabawal sa pagpuputol ng mga puno</p> <p>5. ipagbawal ang paggamit ng dinamita sa pangangisda</p>												
<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> kasakiman illegal pangangalaga nakasisira kapaligiran henerasyon yaman tirahan pagtugon kalikasan 	<p>Balikan</p> <p>(Maaaring magkaiba-iba ang sagot)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Sagot</th> <th>Epekto</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4.</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5.</td> <td></td> </tr> </tbody> </table>	Sagot	Epekto	1.		2.		3.		4.		5.	
Sagot	Epekto												
1.													
2.													
3.													
4.													
5.													
<p>Isaisip</p> <ol style="list-style-type: none"> Kasakiman magbibigay magtulungan kalinisan kumilos 	<p>Tayahin</p> <table> <tr> <td>1. c</td> <td>2. c</td> <td>3. d</td> <td>4. b</td> <td>5. c</td> </tr> <tr> <td>6. a</td> <td>7. d</td> <td>8. a</td> <td>9. a</td> <td>10. b</td> </tr> </table>	1. c	2. c	3. d	4. b	5. c	6. a	7. d	8. a	9. a	10. b		
1. c	2. c	3. d	4. b	5. c									
6. a	7. d	8. a	9. a	10. b									

Sanggunian

Department of Education. n.d. *K to 12 Curriculum Guide 2016 in EsP Grade 5*. Department of Education.

Department of Education —. n.d. *Regional Test Item Bank*. Department of Education.

Ylarde, Zenaida R., and Peralta Gloria A. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Quezon: Vibal Group Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

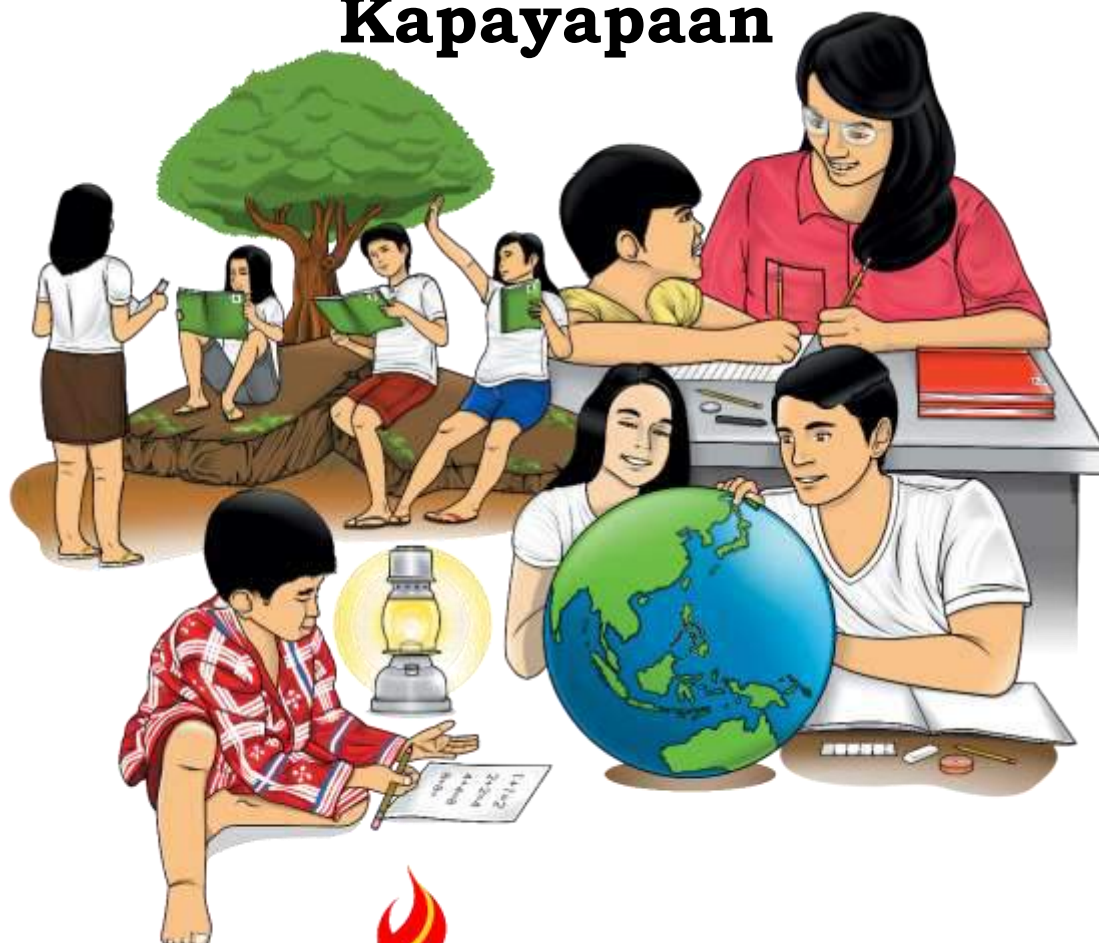
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 7:
Pakikiisa sa Pagpapanatili ng
Kapayapaan**

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 7: Pakikiisa sa Pagpapanatili ng Kapayapaan
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anumang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anumang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Jeremiah G. Miralles, Ma. Fe P. Alas	
Editor:	Caridad P. Baginon	
Tagasuri:	David C. Alcober, Colin D. Tupaz	
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.	
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Marvin DJ. Villafuerte	
Tagapamahala:		
	Ma. Gemma M. Ledesma	Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiong
	Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa	Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 832 - 2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 7:
Pakikiisa sa Pagpapanatili ng
Kapayapaan**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ano-ano ang mga programang pangkapayapaan ang ipinapatupad sa iyong lugar? Ginagawa mo bang makilahok sa mga gawaing napapanatili ang kapayapaan sa iyong lugar? Ano ang naidudulot ng pakikiisa sa mga ipinapatupad na batas sa iyong pamayanan? Ang kapayapaan ay laging kaagapay ng pagmamalasakit at pagsasakripisyo para sa bansa upang maisakatuparan ang mga mithiin. Mahalaga ang pakikiisa at pagmamalasakit sa anumang programang ipinapatupad sa isang pamayanan upang maging maayos at payapa ang isang lugar.

Ang sumusunod na mga layunin ay tatalakayin sa modyul na ito.

- Nakikiisa nang may kasiyahan sa mga programa ng pamahalaan na may kaugnayan sa pagpapanatili ng kapayapaan;
 - paggalang sa karapatang pantao,
 - paggalang sa opinyon o ideya ng iba.
- Nababatid na ang programa ng pamahalaan na may kaugnayan sa pagpapanatili ng kapayapaan; at
- Nakapagpapahayag ng saloobin tungkol sa paggalang sa karapatang pantao, paggalang sa opinion, at ideya ng iba.

Subukin

Panuto: Sipiin sa isang malinis na papel ang sumusunod na kaisapan na nasa loob ng kahon na nagpapakita ng pakikiisa sa programa ng pamahalaan, paggalang sa karapatang pantao, at paggalang sa ideya o opinyon ng iba. Ilagay ito sa tamang kolum.

Mamili ng gustong ibotong Supreme Pupil Government Officers (SPGO)

Pagdampot ng mga kalat sa parke

Mamuhay ng matiwasay at tahimik

Pagsali sa *Clean and Green*

Pakikinig sa saloobin ng iba

Magkaroon ng sapat na edukasyon

Pagtanggap ng mungkahi ng iba

Pagsunod sa desisyon ng nakararami

Pagsabi ng ating nararamdaman

Pagtatanim ng mga halaman

Pakikiisa sa Programa ng Pamahalaan	Paggalang sa Karapatang Pantao	Paggalang sa Ideya o Opinyon ng Iba

Aralin 1

Pakikiisa sa Pagpapanatili ng Kapayapaan

Kapayapaan ang tanging mithiin ng lahat. Ito ay makakamit sa pamamagitan ng pagbubuklod-buklod ng mga mamamayan ng may paggalang sa bawat isa. Ang isang payapang pamayanan ay indikasyon na ang mamamayan ay may malasakit sa kapwa at disiplina upang maging masaya, maayos, at tahimik ang lugar na kanilang kinabibilangan.

Balikan

Bilang isang mag-aaral paano ka makatutulong upang mahadlangan ang tuluyang pagkasira ng ating kapaligiran? Isulat ang mga nararapat mong gawin bilang isang mag-aaral sa isang malinis na papel upang mabuo ang pangungusap.

1. Upang maiwasan ang polusyon sa hangin ang maari kong gawin ay

2. Sa pagtatapon ng mga basura, ang maaari kong gawin ay

3. Kapag walang puno sa bakuran, ang maari kong gawin ay

4. Upang maiwasan ang pagdami ng mga langaw, ipis, at daga ang maari kong gawin ay

5. Kapag may nakitang usok mula sa tambutso ng sasakyan ang maari kong gawin ay

6. Upang mabawasan ang polusyon sa dagat ang maari kong gawin ay

7. Kapag may nakitang nakasinding ilaw at walang gumagamit ang maari kong gawin ay

8. Sa pagtitipid sa tubig ang maari kong gawin ay

9. Kapag may mga bulaklak sa paligid ang maari kong gawin ay

10. Upang maiwasan ang pagdami ng lamok ang maari kong gawin ay

Tuklasin

Basahin at unawaing mabuti ang tula. Pagkatapos ay sagutin ang sumusunod na mga tanong. Isulat ang sagot sa isang malinis na papel.

Kapayapaan

Jeremiah Gabitan Miralles

Kapayapaan ang hangad ng sinuman
Ngunit paano at kaylan makakamtan?
Ako ay isang batang Pilipino
Hangad ko'y kapayapaan at pagbabago.

Dahil sa poot, galit, kasakiman
Diskriminasyon, panlalait, pang-aabuso sa karapatan
Hindi pagsunod sa alituntunin ng kinauukulan
Ang mga dahilan ng kaguluhan.

Maging mahinahon at matutong rumespeto
Makinig sa opinyon ng kapuwa mo
Igalang ang mga karapatang pantao
Huwag kalimutan at isapuso ito.

Makiisa, makilahok sa mga patakaran
Sundin ang protocol para sa kaligtasan
Isapuso ang ipinatutupad na mga batas
Nang makamit ang kapayapaang wagas.

Mga Tanong.

1. Ano ang hangad ng isang bata sa tula?

2. Ano ang mga dahilan ng kaguluhan?

3. Ano ang mga paraan upang makamit ang kapayaan?

4. Bilang isang mag-aaral makikilahok ka ba sa mga patakarang ipinatutupad? Bakit?

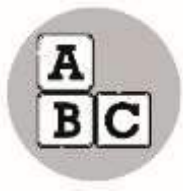
5. Kung may mga taong ayaw sa mga programang ipinatutupad, hihikayatin mo ba silang sumali? Bakit?

Suriin

Karapatan ng bawat isa ang mapayapang pamumuhay. Mahalagang malaman mo rin na ang bawat isa ay may sariling pananaw. Ang paggalang sa opinyon ng iba ay pagbibigay paggalang sa ideya ng iyong kapwa. Halimbawa nito ang pakikipag-usap ng mahinahon, pag-iwas sa paggamit ng nakakasakit na salita pakikinig sa opinyon ng iba at pagtanggap sa kagustuhan ng nakararami lalo na kung ito ay nakabubuti para sa lahat.

Ang kapayapaan ay paggalang din sa mga karapatang pantao. Nakasulat sa *Universal Declaration of Human Rights at Child Protection Program* ang mga karapatan ng bawat tao. Ito ay nagsisilbing gabay upang mamuhay ang bawat isa ng payapa at masaya. Ilan sa mga nakasaad dito ay ang karapatang mabuhay ng malusog, payapa at ligtas, karapatang makapag-aral at makapaglibang, karapatang pumili ng nais iboto, at pumili sa kinaanibang relihiyon, kultura at iba pa. Kahit mag kaiba-iba man ang mga paniniwala at pananaw, iisa lang ang hangarin sa puso ng bawat isa, ito ay ang kapayapaan. Dahil dito, maraming mga programa ang isinusulong ng pamahalaan o kahit sa iyong lugar upang makamit ang kapayapaan. Halimbawa ang pagsunod sa batas trapiko, pananatili sa loob ng bahay kung oras na ng *curfew*, paglilinis ng paligid bilang pagsunod sa *Clean and Green* at pagtatali ng mga alagang aso upang hindi makagala at makagat. Responsibilidad mong makilahok at ikampanya ang mga ito. Tungkulin mo ring igalang anomang ipinatutupad, tanggapin at unawain ang ideya at opinyon ng iba upang tunay na mamayani ang kapayapaan sa pamayanan.

Pagyamanin

Panuto: Basahin ang mga programa, alituntunin, o kampanya na nagsusulong ng kapayapaan. Alamin kung ito ay: paggalang sa karapatang pantao o paggalang sa opinyon ng iba. Isulat ang sagot sa isang malinis na papel.

- _____ 1. Universal Declaration of Human Rights
- _____ 2. Child Protection Program
- _____ 3. Pagsunod sa kagustuhan ng nakararami lalo na kung ito ay nakabubuti para sa lahat
- _____ 4. Malayang pagpili ng nais ibotong opisyaes ng *Supreme Pupil Government* o *SPG*
- _____ 5. Pag-unawa at pagtanggap sa ideya ng iba

Isaisip

Panuto: Isulat ang **Tama** kung ang pahayag ay nagpapakita ng pakikiisa sa pagpapanatili ng kapayapaan at **Mali** naman kung hindi. Isulat ang tamang sagot sa isang malinis na papel.

- _____ 1. Pagsunod sa mga *protocols* ngayong pandemya.
- _____ 2. Pagpumilit na sundin ang sariling ideya para sa ginagawang proyekto sa ESP.
- _____ 3. Pagsalita ng mahinahon kung nais ipahayag ang sariling opinyon.
- _____ 4. Pakipagkaibigan sa kaklaseng may ibang paniniwala sa iyo.
- _____ 5. Panlalait sa kapitbahay na may kapansanan.
- _____ 6. Pagsunod sa batas trapiko.
- _____ 7. Pagtali sa mga alagang aso upang hindi makakagat.

- _____ 8. Pagpigil sa nakababatang kapatid na isumbong ka sa iyong magulang sa kasalanang iyong nagawa.
- _____ 9. Paglabas ng bahay kahit oras ng *curfew*.
- _____ 10. Paggamit ng mga magagalang na salita kung nakikipag-usap.

Isagawa

Panuto: Ano ang iyong gagawin sa mga sumusunod na sitwasyon? Isulat at ipaliwanag ang sagot sa isang malinis na papel.

1. Nang yayain mo ang kapatid mong maglinis ay sinagot kang “Hindi ako *boy scout*. Ang paglilinis ay ginagawa lamang ng *boy scout*.”

Sagot: _____

2. Iba ang relihiyon ng isa mong kaklase. Niyaya ka niyang sumama sa kanilang simbahan. Ano ang gagawin mo?

Sagot: _____

3. Napansin mong habang nagsasalita ang inyong lider tungkol sa pangkatang gawain, ang ilan sa iyong mga kagrupo ay hindi nakikinig.

Sagot: _____

4. Nagbigay ng pangkatang gawain ang iyong guro. Ikaw ang napiling mamuno sa iyong pangkat. Isa sa mga miyembro mo ay nagbahagi ng kanyang ideya para sa inyong gawain.

Sagot: _____

5. Hatinggabi na ngunit malakas pa ring magpatugtog ng karaoke ang inyong kapitbahay.

Sagot: _____

Tayahin

Panuto: Sipiin sa isang malinis na papel ang sumusunod na talaan. Unawaing mabuti kung ito ay pakikiisa sa mga programa ng pamahalaan na may kaugnayan sa kapayapaan. Lagyan ng tsek (✓) ang hanay ng iyong sagot.

Sa iyong palagay, dapat bang...	Oo	Hindi	Hindi ko alam
1. makialam sa pagtatrapiko sa barangay			
2. umiwas sa mga tsismis sa ibang tao			
3. pagtawanan o kutyain ang ibang relihiyon dahil sa kakaibang paraan ng pagsamba			
4. isumbong sa barangay ang nakitang mga <i>rugby boys</i>			
5. maglunsad ang pamahalaan ng araw ng mga bata			
6. sumunod sa <i>curfew</i> na ipanatutupad sa inyong lugar			
7. sumali sa <i>Clean and Green</i> program ng iyong barangay			
8. magtampo sa kaibigan dahil hindi ka ang ibinotong president sa inyong klase			
9. pigilan ang mga bata na magpahayag ng opinyon			
10. sumali sa kampanyang pangkaligtasan sa barangay para maging handa sa oras ng kalamidad			

Karagdagang Gawain

Panuto: Sumulat ng 5 gawain ng pakikilahok mo sa pagpapatupad ng mga batas para sa kapayapaan. Gawin ito sa isang malinis na papel.

Susi sa Pagwawasto

Tayahin

(maaring magkaiba-iba ang sagot)

	OO	HINDI	HINDI KO ALAM
1.		✓	
2.	✓		
3.		✓	
4.	✓		
5.	✓		
6.	✓		
7.	✓		
8.		✓	
9.		✓	
10.	✓		

<p>Isaisip</p> <p>1. Tama 2. Mali 3. Tama 4. Tama 5. Mali 6. Tama 7. Tama 8. Mali 9. Mali 10. Tama</p> <p>Isagawa</p> <p>Maaring magkaiba-iba ang sagot.</p> <p>Karagdagang Gawain</p> <p>Maaring magkaiba-iba ang sagot.</p>	<p>Pagymanin</p> <p>1. pagalang sa karapatang pantao 2. pagalang sa karapatang pantao 3. pagalang sa opinyon o ideya ng iba 4. pagalang sa opinyon o ideya ng iba 5. pagalang sa opinyon o ideya ng iba</p>	<p>Balikan</p> <p>Maaring magkaiba-iba ang sagot.</p> <p>Tuklasin</p> <p>1. kalayaan 2. poot, galit, kasakiman diskriminasyon, panlalait, pang-aabuso sa karapatan 3. maging mahinahon at matutong rumespeto 4. maging sa opinyon ng kapuwa at igalang ang mga karapatang pantao 5. maging magkaiba-iba ang sagot</p>
--	--	---

Subukin		
Pakikiisa sa Programa ng Pamahalaan	Pagdadampot ng mga kalat sa parke Pagsali sa Clean and Green Program Pagtatanim ng mga halaman	Pagkakaroon ng sapat na edukasyon
Paggalang sa Karapatan Pantao	Mamili ng gustong ibotong Supreme Pupil Government Officers (SPGO) Mamuhay ng matiwasa at tahimik	Pagtanggap ng mungkahi ng iba Magsabi ng ating nararamdaman Pagsunod sa desisyon ng nakararami
Paggalang sa Ideya o Opinyon ng Iba	Pakikinig sa saloobin ng iba	

Sanggunian

Department of Education. n.d. *K to 12 Curriculum Guide in EsP Grade 5*. Philippines: Department of Education.

Department of Education. n.d. *Regional Test Item Bank*. Philippines: Department of Education.

Ylarde, Zenaida R., and Gloria A. Peralta. 2016. *Ugaling Pilipino sa Makabagong Panahon*. Vibal Group Inc.: Quezon City.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Ikatlong Markahan – Modyul 8: Pangangampanya sa Pagpapatupad ng mga Batas

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 8: Pangangampanya sa Pagpapatupad ng mga
Batas
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anomang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anumang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat:	Jeremiah G. Miralles, Ma. Fe. Alas	
Editor:	Caridad P. Baginon, Farrah Rudas-Delfin	
Tagasuri:	Abegail B. Rodrigo, Mico R. Cayaco	
Tagaguhit:	Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.	
Tagalapat:	Gualberto R. Gualberto Jr., Marvin DJ. Villafuerte	
Tagapamahala:	Ma. Gemma M. Ledesma	Mariza S. Magan
	Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
	Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G. Tamayo
	Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiong
	Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
	Amenia C. Aspa	Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 832 - 2997

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 8:
Pangangampanya sa
Pagpapatupad ng mga Batas**

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Lagi ka bang sumusunod sa batas? Ano kaya ang maaaring mangyari kapag hindi mo sinusunod ang batas? Ang pamahalaan ang nagtatakda ng mga gabay sa ating dapat na ikilos sa pakikisalamuha natin sa ating kapwa at pamayanan. Itinakda ng pamahalaan ang mga programa at mga alituntunin na may pagsasaalang-alang sa kabutihan ng lahat.

Ang sumusunod na mga layunin ay tatalakayin sa modyul na ito.

- Nakakalahok sa pangangampanya sa pagpapatupad ng mga batas para sa kabutihan ng lahat; **(EsP5PPP-IIIg-30)**
 - Pangkalinisan;
 - Pangkaligtasan;
 - Pangkalusugan;
 - Pangkapayapaan; at
 - pangkalikasan
- Nakatutukoy ang iba't ibang mga batas na dapat ipatupad sa barangay; at
- Nakasusulat ng pangako kung paano makatutulong sa barangay para sa kabutihan ng lahat.

Subukin

Panuto: Basahin at unawain ang bawat sitwasyon. Piliin ang titik ng tamang sagot na nagpapakita ng pakikilahok sa pagpapatupad ng batas. Isulat ito sa iyong kuwaderno.

1. Isang batas pangkalinisan ang ipinatupad sa inyong barangay upang mabawasan ang problema sa basura. Alin sa mga sumusunod ang dapat mong gawin?
 - A. Huwag pansinin ito.
 - B. Sabihin sa magulang na sila ang sumali.
 - C. Hayaan na ang iyong kapitbahay ang lumahok ditto.
 - D. Kusang lumahok sa programa upang makatulong sa kalinisan sa inyong lugar.
2. Napanood mo sa telebisyon ang paalala na bawal magsunog ng basura dahil nakakasira kasi ito ng kalikasan at nagiging sanhi ng *global warming*. Ano ang dapat mong gawin?
 - A. Hikayatin ang mga kaibigan na huwag magsunog ng basura.
 - B. Ipagsawalang bahala na lang ang napanood.
 - C. Patayin ang TV dahil hindi naman ito totoo.
 - D. Sunugin ang mga papel lamang.
3. May batas na ipinatutupad sa inyong barangay na bawal hayaan sa kalsada ang mga alagang aso. Ang inyong asong si Whitey ay laging pagala-gala sa kalsada. Ano ang dapat mong gawin?
 - A. Hihikayatin ang magulang na huwag hayaang lumabas si Whitey nang walang nag-aalaga.
 - B. Hayaan si Whitey na kunin ng mga opisyal ng barangay at ibigay sa animal shelter.
 - C. Sabihin sa opisyal ng barangay na hindi niyo alaga si Whitey.
 - D. Huwag pakainin si Whitey sa tuwing lalabas ito ng bahay.
4. Umabot sa daan-daang mga mamamayan ang nagkasakit ng *dengue*. Ito ay isang sakit na mula sa lamok na nakamamatay. Lubos na pinaigting ng *Department of Health* o DOH ang kampanya kontra sa sakit na ito at ipinag-utos ang palagiang paglilinis ng kapaligiran. Paano mo maipakikita ang iyong pagsunod sa kautusang ito?
 - A. Itaob ang mga lalagyan na pwedeng pamahayan ng mga lamok.
 - B. Huwag lumabas ng bahay upang hindi makagat ng lamok.
 - C. Magsunog ng plastik upang umalis ang mga lamok.
 - D. Huwag pansinin ang panawagan.

CO_Q3_EsP 5_ Module 8

5. Ipinagbawal sa mga kabataang menor de edad ang paglabas ng bahay dahil sa COVID-19. Isa ka sa mga batang mahilig maglaro sa labas kasama ang mga kaibigan mo. Ano ang gagawin mo sa sitwasyon na ito?
 - A. Magmukmok sa kwarto dahil hindi ka pinalabas.
 - B. Sundin ang batas para sa kaligtasan ng lahat.
 - C. Lumabas kapag walang nakakitang bantay.
 - D. Dumaan sa bintana upang makalabas.

6. Ipinagbabawal sa inyong komunidad ang paghihiwalay ng mga basurang nabubulok at di nabubulok para sa maaayos na pagtatapon ng basura. Ano ang maaari ninyong gawin sa tahanan upang makasunod sa ganitong alituntunin?
 - A. Iwasan ang paggamit ng mga produktong maaaring mabulok.
 - B. Huwag itong sundin dahil hindi rin naman sumusunod ang inyong kapitbahay.
 - C. Maghanda ng magkahiwalay na basurahan para sa basurang nabubulok at di nabubulok.
 - D. Ilagay sa isang lalagyan lamang ang mga basura dahil kokolektahin naman ito ng *garbage collector*.

7. Ang *illegal logging* ang isa sa mga sanhi ng matinding pagbaha. Maraming mga ari-arian at buhay ang nasira dahil dito. Ano ang iyong magagawa upang masugpo ang ilegal na pagputol ng mga puno?
 - A. Mag-post sa *Facebook* ng magandang epekto ng pagtatanim ng puno.
 - B. Gumawa ng *poster* na nagpapakita ng epekto ng pagputol ng puno.
 - C. Gumawa ng *poster* na nagsasaad na bawal ang ilegal na pagpuputol ng puno.
 - D. Lahat ng nabanggit ay maaaring gawin.

8. Nakita mo ang iyong nakatatandang kapatid na nagtapon ng balat ng kendi sa labas ng inyong bahay. Ano ang dapat mong gawin?
 - A. Pagalitan ang nakatatandang kapatid.
 - B. Huwag pansinin ang kanyang ginawa.
 - C. Ipapulot ang kalat sa nakababatang kapatid.
 - D. Pagsabihan ang nakatatandang kapatid ng mahinahon na itapon sa tamang lalagyan ang basura.

9. May batas na ipinapatupad sa inyong barangay na nagbabawal sa *pagvi-videoke* pagsapit ng ika-10 ng gabi. Isang pagtitipon ang nagaganap sa inyong bahay at masayang nagkakantahan ang iyong mga kamag-anak. Lampas na ng ika-10 ng gabi, tama bang pakiusapan mo ang iyong mga magulang na ihinto ang *pagvi-videoke* nila?
 - A. Opo, dahil may batas sinusunod at nakakahiya sa mga kapitbahay.
 - B. Opo, dahil oras na para matulog kayo.
 - C. Hindi, dahil walang pakialam ang kapitbahay sa inyo.
 - D. Hindi, dahil nagkakasiyahan pa ang mga bisita.

10. Ipinatupad ang *curfew* sa inyong lugar. Ang mga menor de edad ay bawal lumabas pagsapit ng ika-8 ng gabi. Inutusan ka ng iyong kuya na bumili sa kapitbahay ninyo. Susundin mo ba ang kuya mo o hindi?
- A. Hindi, sasabihin ko sa kuya ko na bawal ng lumabas ang mga bata.
 - B. Hindi, dahil ayaw ko siyang inuutusan ako.
 - C. Opo, susundin ko siya dahil ililibre naman niya ako ng kendi.
 - D. Opo, dahil gusto ko ring lumabas ng gabi.

Aralin 1

Pangangampanya sa Pagpapatupad ng mga Batas

Balikan

Panuto: Iguhit ang kung ang sitwasyon ay may kaugnayan sa paggalang sa karapatang pantao o paggalang sa opinyon ng iba at kung hindi. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

- _____ 1. Tanungin nang mahinahon ang kausap kung hindi naintindihan ang sinasabi nito.
- _____ 2. Pag-aralan at sundin ang mga alituntunin ng lipunan o barangay.
- _____ 3. Tumulong sa may mga kapansanan kapag nangangailangan.
- _____ 4. Sumigaw habang nakikipag-usap kung nais marinig ang iyong gustong ideya.
- _____ 5. Pakinggan mabuti at unawain ang mungkahi ng iba bago magbigay ng komento.

Tuklasin

Panuto: Basahin at unawaing mabuti ang nakalap na ulat. Pagkatapos ay sagutin ang sumusunod na mga tanong. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

Kampanya sa Kalinisan at Kaligtasan sa Barangay 78 Marasbaras ng Tacloban

Jeremiah Gabitan Miralles

Sa Brgy. 79 Marasbaras, lungsod ng Tacloban, pinaigting ang kampanya ng kalinisan upang maiwasan ang paglaganap ng mga sakit. Sa pamumuno ng kanilang punong barangay na si Hon. Herwina L. Abendaño nagkaroon ng “*Clean Up Drive*” ang barangay tuwing katapusan ng Linggo ng buwan. Sama - samang naglilinis ang mga opisyaes ng barangay, tanod, at mamamayan mula alas sais ng umaga sa kanilang komunidad.

Maliban sa kalinisan, puspusan din ang kampanya nila para sa seguridad ng mga mamamayan. Nagpatupad ang barangay ng *curfew* mula ika-9 ng gabi hanggang ika-4 ng madaling araw. Ipinagbabawal ang lumabas sa mga oras na ito maliban na lamang sa mga nagtatrabaho. Dagdag pa rito, naglilibot ang mga tanod sa gabi upang masigurong walang mga kahina-hinalang mga tao at gawain ang nagaganap sa kanilang barangay. Bukod dito ipinag – uutos din sa kanilang lugar ang pagtatali ng mga alagang aso sa bahay kung walang kulungan ang mga ito upang hindi makakagat at makapaminsala.

Ipinaaaalaala ng Kapitan ng Barangay na si Hon. Abendaño na sundin at ipalaganap ang mga alituntuning ito ng kanyang kabarangay para na rin sa kaligtasan ng lahat.

Mga Tanong

1. Ano ang kampanya ng Barangay 78 sa Tacloban?

2. Ano-ano ang pinag-uutos ng programa ng barangay? Magbigay ng lima nito.

3. Sa inyong barangay, ano ano ang mga batas na ipinapatupad? Magbigay ng 2 o 3 halimbawa.

4. Mahalaga ba ang pagsunod sa mga ipinatutupad na batas sa inyong barangay? Bakit?

5. Bilang kasapi ng isang barangay, paano ka makakatulong sa panganganpampanya para sa kaayusan ng inyong lugar?

Suriin

Ang tao ay binigyan ng isang lugar na matitirahan. Lugar na maayos, payapa, at ligtas sa anumang kapahamakan. Ang pamahalaan ay nagpapatupad ng mga batas at alituntunin na dapat sundin upang mapanatiling maayos ang pamayanan. Bilang isang mag-aaral at bahagi ng pamayanan, tungkulin mong sumunod at ikampanya ang mga ipinapatupad na mga batas ng pamahalaan para sa kapayapaan, seguridad, at kabutihan ng lahat.

Ilan sa mga halimbawa ng batas na ipinapatupad sa barangay ay ang sumusunod:

1. Pagpapatupad ng *curfew* para sa mga menor de edad pagsapit ng hatinggabi.
2. Pagbabawal sa pagsunog ng mga basurang *plastic*.
3. Pagbabawal sa pagkakalat sa kalsada at iba pang pampublikong lugar.
4. Pagpapabawal sa paninigarilyo sa mga pampublikong lugar.
5. Pagpapabawal sa pag-inom ng alak sa mga pampublikong lugar.
6. Pagtatalaga ng araw para maglinis ng mga kalye at kanal sa bawat *zone area*.
7. Pagbabawal sa *videoke* at anumang ingay pagsapit hatinggabi.
8. Pagtitiyak sa kaayusan at kalinisan ng mga *drainage* at kanal.

CO_Q3_EsP 5_ Module 8

9. Pagpapatupad ng responsableng pag-aalaga ng mga hayop.
10. Paghihiwalay ng mga basurang nabubulok at di nabubulok.

Marami pang mga batas at alintuntunin sa pamayanan na kailangan mong malaman at sundin. Ang mga ito ay upang mapanatili ang kalinisan, kaligtasan, kalusugan, kapayapaan at pangangalaga ng kalikasan. Bilang isang bata, mahalaga na nauunawaan mo ang mga ito habang maaga at tumulong sa mga kampanyang ito. Maaaring may limitasyon pa ang iyong magagawa ngunit ang simpleng pagbibigay paalala sa iyong mga kasama sa tahanan tungkol sa mga batas at alituntunin, pagtulong sa pagpapanatili nang maayos, malinis at ligtas na tahanan ay malaking ambag na din. Maging huwaran ka sa iyong mga kaibigan, kaklase, pamilya, at sa iyong pamayanan sa pamamagitan ng paglahok sa mga gawain tungo sa pagkakaroon ng matiwasay na pamayanan.

Pagyamanin

Panuto: Bilang isang mamamayang sumusunod sa mga batas, ano ang gagawin mo sa bawat sitwasyong nakasulat sa loob ng kahon? Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

1. Sumakay ka sa isang pampublikong sasakyan. Nakita mo ang drayber na naninigarilyo. Sa loob ng sasakyan ay may nakasulat na “No Smoking”.

Sagot: _____

2. Inilunsad sa inyong barangay ang programang 3R`s: *Reuse, Reduce at Recycle*. Nakita mo ang iyong kaibigan na pinaghahalo-halo ang mga basura sa isang lagayan.

Sagot: _____

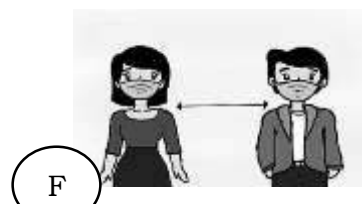
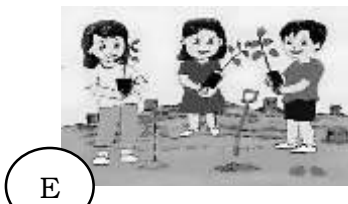
3. Ipinagbabawal sa inyong lugar ang pagsakay ng *motor* ng walang *helmet*.
Nakita mo ang iyong tatay na hindi nakasuot ng *helmet* habang paalis sakay ng kanyang motorsiklo.

Sagot: _____

Isaisip

Gawain 1: Panuto: Pag-aralan ang mga larawan sa ibaba. Alin sa mga ito ang nagpapakita ng pakikilahok sa pangangampanya sa pagpapatupad ng mga batas? Isulat ang titik ng tamang sagot sa iyong sagutang papel. Sa bawat sagot, sumulat ng pangungusap kung paano ipinakikita ang pagsunod sa batas.

Isagawa

Gawain 1: Panuto: Basahin ang sumusunod na mga sitwasyon. Isulat kung paano mo maipakikita ang pakikilahok sa pangangampanya sa mga batas na ipinatutupad. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

1. Iniatas sa lahat ng mga mamamayan na magsuot ng *facemask* at sundin ang *physical distancing* upang makaiwas sa COVID 19.

2. Dahil sa bilis ng pagtaas ng bilang sa positibo ng COVID 19, ang mga Pilipino na ang edad ay 60 pataas at 21 pababa ay ipinagbabawal na lumabas ng bahay.

3. Ipinatatutupad sa inyong lugar na ang mga mag-aaral ay bawal na pumasok sa *computer shop* sa oras ng klase.

Gawain 2: Panuto: Sumulat ng isang pangako ng pagtulong sa pangangampanya ng mga batas sa inyong barangay. Isulat ito sa iyong kuwaderno.

Pangako: Ako'y nangangakong tutulong sa pangangampanya sa mga batas na ipinatutupad sa aming barangay para sa kabutihan ng lahat sa pamamagitan ng:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Pangalan ng Mag-aaral

Tayahin

Gawain 1: Panuto: Lagyan ng **tsek (✓)** kung ang pagkilos ay nagpapakita ng paglahok sa pangangampanya para sa pagpapatupad ng mga batas at **ekis (X)** naman kung hindi. Isulat ang sagot sa iyong kuwaderno.

- ____ 1. Paggamit ng *videoke* kahit ika-10 na ng gabi
- ____ 2. Paglalaro sa labas ng bahay kahit ito'y ipinagbabawal
- ____ 3. Pagtapon ng mga basura sa ilog
- ____ 4. Paggawa ng *jingle* na may menshae tungkol sa kapayapaan
- ____ 5. Pag-iwas sa mga programa ng barangay
- ____ 6. Paglagay ng mga basura sa tamang lalagyan
- ____ 7. Pagbabahagi ng tamang impormasyon tungkol sa COVID-19.
- ____ 8. Pagpigil ng pagsunog ng mga basura lalo na ang mga *plastic*
- ____ 9. Pag-post sa *Facebook* ng mga *protocol* na dapat sundin sa panahon ng pandemya
- ____ 10. Pagsunod sa oras ng *curfew* ayon sa programa ng barangay o lipunan

Gawain 2: Panuto: Isulat sa **Hanay A** ang bilang na nilagyan mo ng tsek sa Gawain 1. Sa **hanay B** isulat naman ang iyong paliwanag kung bakit ang mga sitwasyon ay nagpapakita ng paglahok sa pagpapatupad ng batas.

Hanay A (Aytem na may tsek)	Hanay B (Paliwanag sa napiling sitwasyon)

Karagdagang Gawain

Panuto: Sumulat ng isang tula o *jingle* na may mensaheng nagpapakita ng iyong paglahok sa mga patakarang ipinapatupad sa iyong barangay. Isulat ito sa iyong kuwaderno.

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. D 2. A 3. A 4. A 5. B 6. C 7. A 8. D 9. A 10. A 	<p>Balikan</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. + 2. + 3. + 4. - 5. + 	<p>Tuklasin</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kalinisan at 2. maaaring magkaiba-iba ang sagot 3. maaaring magkaiba-iba ang sagot 4. maaaring magkaiba-iba ang sagot 5. maaaring magkaiba-iba ang sagot
<p>Pagymanin</p> <p>Maaaring magkaiba-iba ang sagot.</p> <p>Isaisip</p> <p>C E F</p> <p>Maaaring magkaiba-iba ang paliwanag sa bawat sagot.</p> <p>Isagawa</p> <p>Maaaring magkaiba-iba ang sagot.</p>	<p>Tayahin</p> <p>Gawain 1</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. X 2. X 3. X 4. ✓ 5. X 6. ✓ 7. ✓ 8. ✓ 9. ✓ 10. ✓ <p>Gawain 2</p> <p>Maaaring magkaiba-iba ang sagot.</p>	<p>Karagdagang</p> <p>Gawain</p> <p>Maaaring magkaiba-iba ang sagot.</p>

Sanggunian

Department of Edukasyon. 2016. K to 12 Curriculum Guide 2016 in EsP Grade 5.
Department of Edukasyon.

Ylarde, Zenaida, and Gloria Peralta. 2016. Ugaling Pilipino sa Makabagong
Panahon. Quezon: Vibal Group, Inc.

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

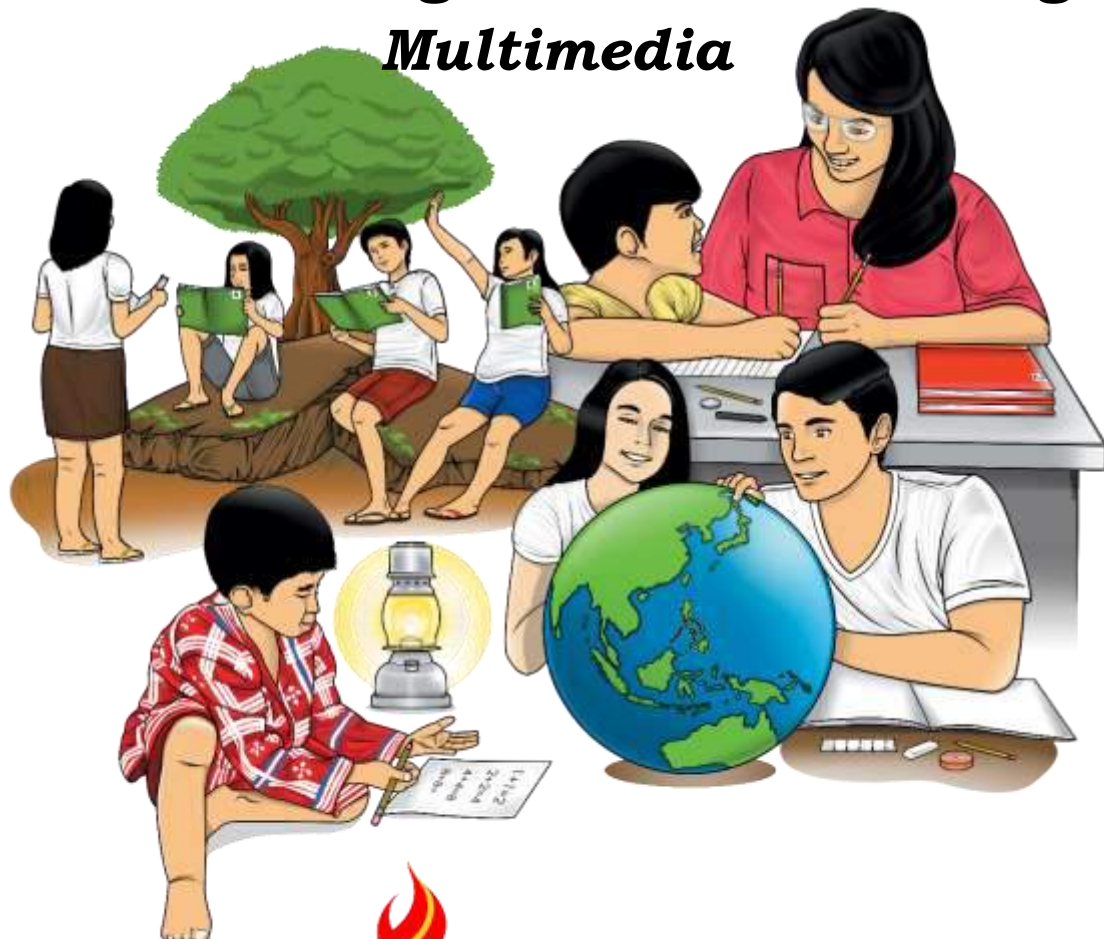
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 9:
Pakikiisa sa mga Gawaing
Nakatutulong sa Bansa Gamit ang
*Multimedia***

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 9: Pakikiisa sa mga Gawaing Nakatutulong sa
Bansa Gamit ang *Multimedia*
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o brand name, tatak o trademark, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anumang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anumang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Maria Fe P. Alas, Juliet L. Lim

Editor: Caridad P. Baginon, Farrah Rudas-Delfin

Tagasuri: David C. Alcober, Colin Dy Tupaz

Tagaguhit: Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.

Tagalapat: Gualberto R. Gualberto Jr.

Tagapamahala:

Ramir B. Uytico

Arnulfo M. Balane

Rosemarie M. Guino

Joy B. Bihag

Ryan R. Tiu

Amenia C. Aspa

Mariza S. Magan

Edgar Y. Tenasas

Mark Chester Anthony G. Tamayo

Gretel Laura M. Cadiong

Ranulfo L. Baay

Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 323 - 3156

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 9:

**Pakikiisa sa mga Gawaing
Nakatutulong sa Bansa Gamit ang
*Multimedia***

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ano nga bang kaugalian ang dapat mong taglayin upang makatulong sa iyong kamag-aral, pamilya, at kapwa Pilipino? Maraming mga mahahalagang kaugaliang Pilipino ang dapat na isaisip, isapuso at isagawa ng isang mag-aaral na tulad mo. Ilan na dito ang pagiging masunurin sa mga mabubuting payo ng mga nakatatanda lalo na ng mga magulang. Nakatutulong ito upang lumaking may disiplina sa sarili at may pagpapahalaga na kaakibat ng pagiging mabuting mamamayan.

Sa panahon ng makabagong teknolohiya at panahon ng bagong normal, mahalaga na pag-ibayuhin ang mabubuting pag-uugaling Pilipino upang mas maging responsableng mamamayan. Kaugnay din nito, ang pagiging responsableng mamamayan ay maipapakita din sa pakikiisa sa mga programa at proyekto ng pamayanan. Ang pakikiisa ng mga mag-aaral na tulad mo ay makatutulong upang makamit ang minimithing mapayapang pamumuhay.

Ang pinapangarap na kapayaan at kaayusan ay maisasakatuparan lamang kung ang bawat isa ay makikiisa sa pangdaigdigang pagkakaisa tungo sa kapayapaan at kaayusan. Tatlo sa mga mahahalagang hangarin ng bansa at ng buong mundo ay ang pananatili ng kalinisan, pagkakaroon ng kaligtasan, at kapayapaan ang bibigyang pansin tungo sa kaayusan ng pandaigdigang pagkakaisa. At ang layunin na maisakatuparan at maipaalam ito ay sa tulong ng paggamit ng mga makabagong teknolohiya tulad ng *multimedia*.

Sa tulong ng modyul na ito, inaasahan ang mga mag-aaral na:

- Nakagagawa ng isang proyekto gamit ang ibat-ibang *multimedia* at *technology tools* sa pagpapatupad ng mga batas sa kalinisan, kaligtasan, kalusugan, at kapayapaan **(EsP5PPP-IIIh-31)**
- Nakikiisa nang buong tapat sa mga gawaing nakatutulong sa bansa at daigdig **(EsP5PPP-IIIh-32)**

Subukin

Panuto: Basahing mabuti ang bawat tanong o sitwasyon at piliin ang tamang sagot. Titik lamang ang isulat sa sagutang papel.

1. Ito ay kombinasyon ng *audio*, larawan, salita, *animation*, *video*, at *graphics*.
 - A. *Social Media*
 - B. *Media*
 - C. *Internet*
 - D. *Technology at Multimedia tools*
2. Ano ang kinakailangan upang matagumpay na maipatupad ang mga proyektong pampamayanan?
 - A. Pagsasawalang bahala
 - B. Pakikiisa at suporta
 - C. Pakikiisa kung kakilala lamang ang tagapagpatupad
 - D. Pagiging pasaway
3. Tumutukoy sa pinaka-karaniwang uri ng *technology* at *multimedia tool*.
 - A. *text*
 - B. *video*
 - C. *audio*
 - D. *graphics*
4. Uri ng *technology* at *multimedia tool* na ginagamit sa pagbubuod ng isang konsepto o paksa.
 - A. *audio*
 - B. *video*
 - C. *graphics*
 - D. *animation*
5. Alin sa sumusunod ang magandang dulot ng paggamit ng *technology* at *multimedia tool* sa pamayanan?
 - A. Mas mabilis, madali, at malawakan ang anunsyo sa mga programa o importanteng impormasyon sa pamayanan.
 - B. Magagamit upang makapagpakalat ng mga *fake news*
 - C. Magagamit upang makapanakit ng ibang tao
 - D. Magagamit upang magpakalat ng tsismis sa pamayanan
6. Ano ang halimbawa ng kagamitang pangkomunikasyon na nagpapakita ng kumbinasyon ng tunog, *video*, at *text*?
 - A. *poster*
 - B. *telebisyon*
 - C. *speaker/stereo*
 - D. *radyo*

7. Ang sumusunod ay mga dapat tandaan sa paggamit ng *technology* at *multimedia tool* maliban sa isa.
- A. Piliin lamang ang mga impormasyong maaaring isapubliko.
 - B. Iwasan itong gamitin upang makapanakit ng ibang tao.
 - C. Huwag gumamit ng mga salitang may masama o hindi kaaya-ayang kahulugan.
 - D. Pag-angkin sa gawa ng ibang tao.
8. Ito ay uri ng *technology* at *multimedia tool* kung saan ang mga larawan ay tila gumagalaw.
- A. *audio*
 - B. *text*
 - C. *graphics*
 - D. *animation*
9. Ito ay mga larawan na sinasamahan ng tunog na ginagamit sa pagbibigay ng impormasyon sa loob ng maikling panahon o oras.
- A. *video*
 - B. *animation*
 - C. *text*
 - D. *graphics*
10. Ang lahat ay mga halimbawa ng *application* na maaaring gamitin sa paggawa ng *poster* maliban sa isa.
- A. *Canva*
 - B. *Typorama*
 - C. *Soundcloud*
 - D. *Picsart*

Aralin 1

Pakikiisa sa mga Gawaing Nakatutulong sa Bansa Gamit ang *Multimedia*

Ang pakikiisa sa anomang gawain tungo sa iisang mithiin o hangarin ay nakatutulong upang madaling matapos ang isang proyekto. Gamit ang makabagong teknolohiya tulad ng ibat-ibang *multimedia tools* na may mga kumbinasyon ng mga larawan, teksto, biswal, at *audio* ay ilan lamang sa mga paraan upang agad na maiparating ang impormasyon sa mga tao. Nakakatulong ang mga kagamitang ito upang makabuo tayo ng mga malikhaing proyekto.

Napakalaki ng impluwensya ng makabagong teknolohiya lalo na sa larangan ng edukasyon. Sa kabila ng pandemya dulot ng COVID-19, naipagpapatuloy pa rin natin ang pag-aaral. Nagagawa rin natin ang mga bagay upang patuloy na magampanan ang tungkulin bilang isang mag-aaral at mamamayan ng bansa. Nararapat lamang na maging mapanuri at responsable sa paggamit ng teknolohiya at gamitin ito nang may makabuluhang hangarin.

Balikan

Gawain A

Panuto: Basahin ang mga pangungusap. Piliin ang titik kung anong pagpapahalaga ang tinutukoy ng bawat sitwasyon. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

- Pakikilahok sa mga programang pampamayanan
- Responsableng mamamayan para sa maunlad na pamumuhay
- Pagtulong sa pagpapatupad ng mga tuntunin at batas
- Pangangalaga sa kalusugan

- ____ 1. Nais ng pamilya ni Mang Aldo na umunlad ang kanilang pamumuhay. Dahil dito, nagsusumikap silang maging produktibo at kapaki-pakinabang. Sa tulong ng makabagong teknolohiya, naisipan nilang magtayo ng *computer shop* para kumita ng pera para sa pamilya.
- ____ 2. Bawat mamamayan ng Barangay Sta. Isabel ay sumusunod sa ordinansa na linisin ang kanilang bakuran. Dahil dito, naideklara ang Barangay Sta. Isabel bilang pinakamalinis na barangay sa buong bayan.
- ____ 3. Ang mga kagawad ng Barangay ay naglilibot para ipaalam sa mga mamayan na ang kanilang mga aso ay dapat nakatali para maiwasan ang pagkakalat ng dumi nito at aksidente.

- _____ 4. Inanyayahan ng kapitan ng barangay si Berting at kanyang mga kasama sa *Youth Club* na dumalo sa pagpupulong sa barangay para sa isang proyektong gaganapin sa kanilang barangay pero susundin ang mga protokol sa pagpapatawag ng mga pagpupulong.
- _____ 5. Matapat na nagbabayad ng buwis si Mang Gerry at ang kaniyang mga katrabaho sa opisina. Nais nilang tulungan ang pamahalaan upang magkaroon ng pondo para matugunan ang mga pangangailangan ng mga mamamayan tulad ng pagpapatayo ng ospital, kalsada, palengke, at sweldo ng mga kawani nito.
- _____ 6. Sinusunod ni Joaquin, anak ng isang mangingisda, ang paalaala sa pangingsda tulad ng:
- Itapon ang mga basura sa tamang lalagyan.
 - Tumulong sa pangangalaga sa mga yamang tubig.
 - Sumunod sa mga alituntunin sa pangingsda.
- _____ 7. Nagbago ang pang-araw-araw na buhay ng mga tao dahil sa COVID-19. Bawat isa ay nagtutulungan upang mapahinto ang pagkalat ng *virus* at mapanatiling ligtas ang lahat. Dahil dito, may mga hakbang na dapat gawin tulad ng madalas na paghuhugas ng mga kamay, pagsusuot ng *facemask* at *face shield* at pag-iwas sa mga matataong lugar.
- _____ 8. Isa sa mga ordinansang ipinatutupad sa inyong lugar ay ang pagbabawal sa pagsunog ng mga basura dahil nakakasama ito sa kalusugan. Kaya naisip ng magkaibigang Mark at Linda na paghiwa-hiwalayin ang mga ito at ibenta ang mga bagay na maaari pang mapakinabangan.
- _____ 9. Isinasaalang-alang ng bawat mamamayan ang pakikiisa at pagsunod sa mga kautusang pinairaral sa kanilang lugar. Ipinakikita nila na hindi lamang pansariling kapakanan ang kanilang iniintindi kundi ang para sa nakararami.
- _____ 10. Sa murang edad ay pinangarap mo nang maging isang guro kaya labis kang nagsusumikap sa iyong pag-aaral. Subalit may mga araw na hindi ka nakakasagot ng iyong mga *modules* dahil sa iyong kalusugan. Para malabanan ang iyong sakit kumakain ka ng mga gulay at prutas.

Tuklasin

Gawain B

Panuto: Sa patnubay ng magulang, makinig sa radyo o manood sa telebisyon ng balita tungkol sa kalinisan, kaligtasan, kapayapaan, at kalusugan. Gamit ang sagutang papel, punan ang talahanayan sa ibaba ng mga hinahanap na impormasyon mula sa mga balitang napakinggan o napanood. Sagutin din ang mga gabay na tanong.

TUNGKOL SAAN	ANONG NANGYARI	SAAN NANGYARI	KAILAN NANGYARI
Halimbawa: Kalinisan	Nagsagawa ng <i>clean-up drive</i> sa ang mga <i>volunteer</i> ng isang <i>Non-Governmental Organization</i>	Sa <i>Manila Bay</i>	Noong Hunyo 12, 2021
Kalinisan			
Kaligtasan			
Kapayapaan			
Kalusugan			

Mga Gabay na Tanong:

1. Ano ano ang pagkakaiba o pagkakatulad ng mga balitang iyong napanood o napakinggan?
2. Ano ang naramdaman mo matapos mapakinggan o mapanood ang mga balita? Bakit?
3. Ano anong mga pagpapahalaga o *values* ang natuklasan mo mula mapakinggan o mapanood ang mga balita? Mahalaga ba ang pakikinig o panonood ng balita? Bakit oo/hindi?

4. Bakit mahalagang mayroon tayong kaalaman sa kung ano ang mga pangyayari sa ating pamayanan?
5. Bilang mag-aaral, paano ka makatutulong sa mga aktibidad o gawain sa inyong pamayanan?

Suriin

Ang pakikiisa sa mga gawaing pampamayanan ay mahalaga sapagkat ito ang magsisilbing batayan ng tagumpay ng isang proyekto o gawain. Ang iyong suporta, pagsunod, at kamalayan sa mga batas para sa kalinisan, kalusugan, kaligtasan, at kapayapaan ay magbubunga ng magandang resulta para sa iyo at sa pamayanan na iyong kinabibilangan. Paano nga ba mapapadali at maayos na maipabatid sa mga mamamayang tulad mo ang ang mga mensahe o impormasyon mula sa kinauukulan? Sa modyul na ito, iyong matutunan ang ilan sa mga maaaring magamit na kasangkapan upang epektibong makibahagi sa mga proyekto ng iyong pamayanan.

Mula sa mga dyaryo, mga sulat at mga nakapaskil na anunsyo, higit na mabilis at maayos ang sistema ng pakikipag-ugnayan sa mamamayan sa kasalukuyang panahon. Dahil ito sa tinatawag na *technology* at *multimedia tools*. Ang *technology* at *multimedia tools* ay kombinasyon ng *audio*, larawan, salita, *animation*, *video*, at *graphics* na ginagamit upang magpakita ng impormasyon at makipag-ugnayan sa kakaibang paraan. Ito ay maaaring magsilbing daan upang maipahayag nang mahusay, impormatibo, at malikhain ang mga kampanya at mga gawain sa pamayanan. Mas madali rin ipamahagi ang mga impormasyon kung ito ay ginagamitan ng *technology* at *multimedia tools*. Hindi ba't higit mong maunawaan ang mensahe o impormasyon na nais iparating kung ito ay pinapakita sa malikhaing paraan at sa maikling oras lamang? Nakapupukaw din ito ng interes at atensyon lalo na sa mga mag-aaral na katulad mo.

Sa pamamagitan ng talahanayan sa ibaba, mapalalalim mo ang iyong kaalaman sa *technology* at *multimedia tools* maging ang paggamit nito sa pamayanan sa tulong ng iba't ibang *applications*.

URI NG TECHNOLOGY AT MULTIMEDIA TOOLS	KAHULUGAN	PAANO MAGAGAMIT SA MGA BATAS O PROYEKTONG PAMPAMAYANAN	MGA HALIMBAWA NG APPLICATIONS NA MAAARING GAMITIN
<i>Text</i>	Ito ay isa sa pinakamahalaga at pinakakaraniwang uri ng <i>technology</i> at <i>multimedia tool</i> . Ito ay ginagamit upang makagawa ng mga salita, pangungusap, o talata. Ito rin ay itinuturing na simple, mabilis, at mabisang uri ng pakikipag-ugnayan.	Maaari itong gamitin sa pagpapaalala sa buong pamayanan sa pagpapanatili ng malinis na kapaligiran tulad ng paggawa ng <i>poster</i> na may katagang “Tapat Mo, Linis Mo.”	<i>Canva</i> <i>Typorama</i> <i>Picsart</i>
<i>Video</i>	Ito ay tumutukoy sa mga gumagalaw na larawan na sinasamahan ng mga tunog tulad ng nakikita sa telebisyon. Ito ay ginagamit sa pagbibigay ng impormasyon sa loob ng maikling panahon o oras.	Maaaring kunan ng <i>video</i> ang pangyayari na sa iyong palagay ay dapat aksyonan ng mga awtoridad pati na rin ang mga mabubuting gawaing sa pamayanan upang mahikayat ang ibang tao na gawin rin ito.	<i>Power Director</i> <i>Kinemaster</i> <i>OpenShot</i>
<i>Graphics</i>	Ito ay ginagamit upang ipaliwanag o ituro ang mahalagang konsepto o impormasyon nang mabilis at maayos. Kadalasang ginagamit ng mga taong ayaw magbasa ng mahahabang <i>text</i> .	Upang maayos na mapaghiwa-hiwalay ang mga basura sa nabubulok at hindi nabubulok, maaaring gumawa ng <i>logo</i> bilang tanda sa mga ito.	<i>iBis Paint X</i> <i>Visme</i> <i>Adobe</i> <i>Illustrator Draw</i>
<i>Animation</i>	Ito ay proseso kung saan ang mga magkakasunod na larawan ay maaaring	Maaari itong gamitin bilang paalala sa mga mamamayan na ugaliing tumawid sa	<i>Powtoon</i> <i>Flipaclip</i> <i>Toontastic</i>

	ipalabas na tila gumagalaw. Ito ay ginagamit upang makakuha ng atensyon at makapagbigay ng mensahe sa masining na paraan.	tamang tawiran. Maaari itong ilagay sa tapat ng mga paaralan, pamilihan, simbahan, at iba pa.	
<i>Audio</i>	Ito ay pinagsamang mga tunog tulad ng musika, dayalogo, <i>sound effects</i> , at talumpati na maaaring gamitin kasama ng iba pang uri ng <i>technology</i> at <i>multimedia tools</i> .	Ang <i>smartphone</i> o <i>microphone</i> na nakakonekta sa <i>speakers</i> ay halimbawa ng kagamitan na makapagbibigay ng malakas na tunog. Maaari itong gamitin sa pagbibigay ng iba't ibang anunsyo sa mga mamamayan.	WavePad Soundcloud Lexis Audio Editor

Magandang Dulot ng Paggamit ng *Technology* at *Multimedia Tools* sa Pamayanan

1. Maaaring makibahagi ang mamamayan sa pagbuo at pagpapatupad ng mga plano para sa mga gawain o batas pampamayanan nang may parehong layunin sa pamamagitan ng mga *online survey*.
2. Mas mabilis, madali, at malawakan ang anunsyo sa mga programa o importanteng impormasyon sa pamayanan.
3. Nakatutulong ang paggamit ng mga patalastas, *posters*, larawan at *video* upang maipabatid ng mga mamamayan ang kanilang mga obserbasyon, opinyon, hinaing sa mga ipinatutupad na programa o mga problemang nakikita sa pamayanan.

Mga Dapat Tandaan sa Paggamit ng *Technology* at *Multimedia Tools*

1. Isaalang-alang ang layunin sa paggamit ng *technology* at *multimedia tools*. Maaaring gawing batayan ang mga tanong na bakit, paano, at kanino upang maayos na magawa at maiparating ang impormasyon.
2. Tiyakin na maayos at tama ang pagbibigay pagkilala sa orihinal na pinagkunan ng impormasyon at gagamiting *technology* at *multimedia tool*. Ang pagsasawalang bahala rito ay maaaring magdulot ng kaparusahang *legal*.
3. Piliin lamang ang mga impormasyong maaaring isapubliko.
4. Iwasan itong gamitin upang makapanakit ng ibang tao. Huwag din gumamit ng mga salitang may masama o hindi kaaya-ayang kahulugan.

- Humingi ng gabay sa mga magulang upang masigurong tama at maayos ang paggamit sa mga ito.

Ang mga mag-aaral na tulad mo na kahit nasa ikalimang baitang pa lamang ay maaari nang makibahagi sa mga gawain ng inyong pamayanan. Sa paggawa ng iba't ibang materyal o pagbabahagi ng impormasyon ng ilang mga proyekto sa inyong pamayanan gamit ang *technology* at *multimedia tools*, maraming mamamayan ang magkakaroon ng kamalayan sa mga ito na magbubunga ng kanilang suporta at pakikiisa para sa ikabubuti ng buong pamayanan. Kailangan lamang isaisip na bagamat pinadali ng *technology* at *multimedia tools* ang iyong paraan ng pakikiisa o pakikibahagi, tungkulin mo rin na gamitin ang mga ito nang tama at naayon upang makamit ang magandang resulta.

Pagyamanin

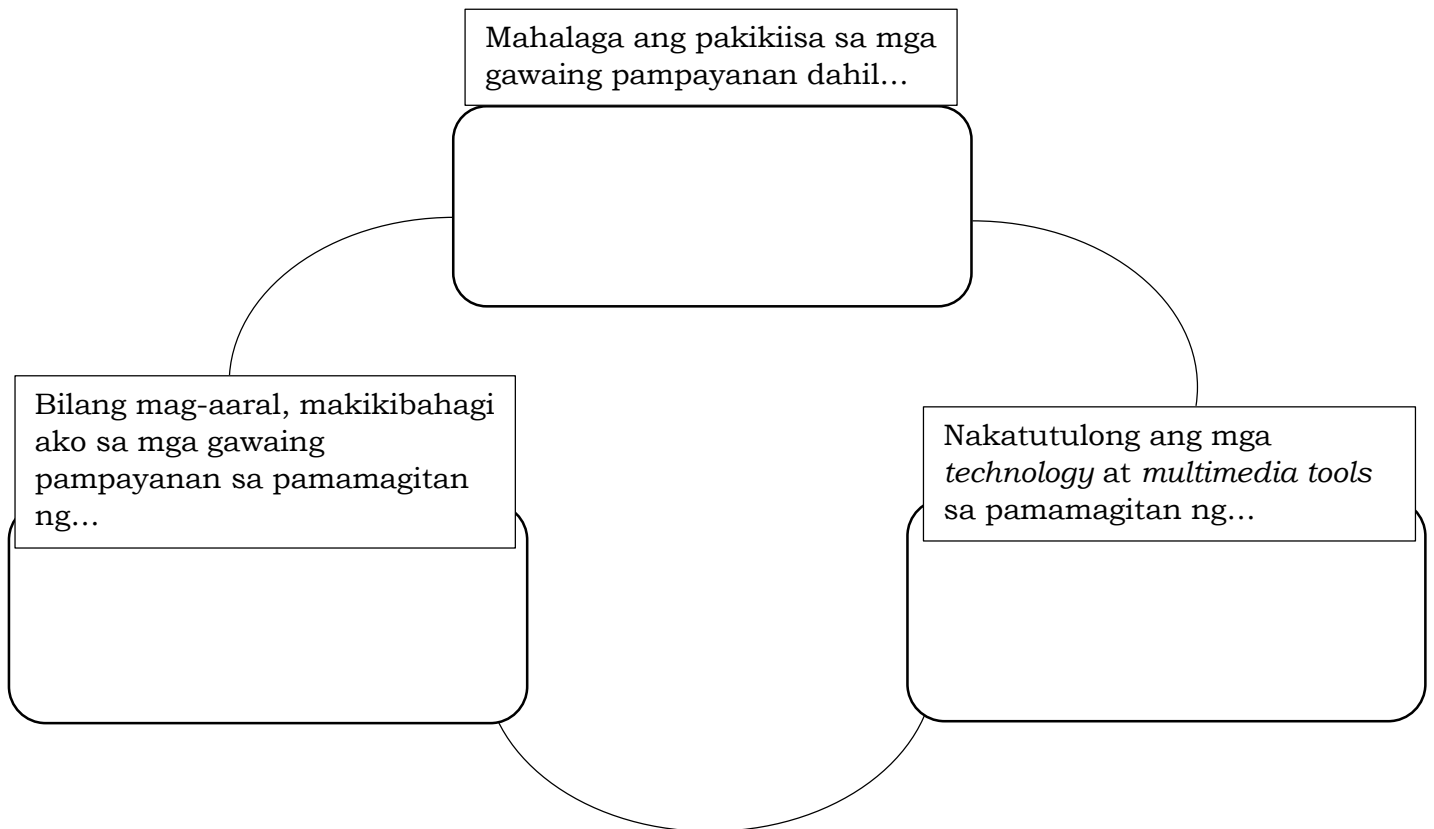
Panuto: Tukuyin kung anong *multimedia* at *technology tools* ang pinaka-angkop na gamitin sa sumusunod na sitwasyon. Lagyan ng **tsek (/)** ang mapipiling *multimedia* at *technology tools*.

Mga Sitwasyon	Text	Video	Graphics	Animation	Audio
1. Nais magpaalala ni Kapitan James na panatilihin laging malinis ang mga kalsada sa Barangay Masigasig.					
2. Si Kagawad Anna ay mag-aanunsyo na kailangan na lumikas ng mga tao dahil sa panganib na dulot ng <i>flashflood</i> .					
3. Nais ni Teacher Annie na ipabatid sa mga mag-aaral ang pagkakaiba ng nabubulok, hindi nabubulok, at pwede pang i-recycle na basura.					
4. Si Dr. Angelo ay nais ipaalam ang mga proseso bago mabakunahan ang mga taga Barangay Masigasig.					
5. Gustong malaman ni Kagawad John kung sino-sino ang pumapasok sa Barangay Hall sa buong maghapon.					

Isaisip

Ibahagi ang iyong mga natutuhan sa aralin sa pamamagitan ng pagkumpleto sa mga pahayag na nasa *graphic organizer*. Ilagay ang iyong sagot sa sagutang papel.

Isagawa

Panuto: Pumili ng iyong kayang gawin para iyong maipakita kung papano ka makatutulong sa pagpapatupad ng batas tungkol sa kalinisan, kaligtasan, at kapayapaan. Gawing gabay sa paggawa ang rubriks sa ibaba.

1. Gumawa ng isang *digital poster* na magsisilbing paalala tungkol sa kalinisan, kaligtasan, at kapayapaan na maari mong maibahagi; o
2. Gumawa ng *audio recording* na patalastas tungkol sa pagsunod sa *protocols* na ipinapatupad upang maiwasan ang pagkalat ng sakit na COVID-19 o mga ipinapatupad na batas para sa kaligtasan at kapayapaan ng inyong barangay.

Katumbas na Marka	Mga Pamantayan
20 Napakahusay	Napakahusay ng nilalaman ng presentasyon. Naipakita nang buong husay kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay may napakaayos na organisasyon. Ang ginawang presentasyon ay napakamalikhain.
15 Mahusay	Mahusay ang nilalaman ng presentasyon. Naipakita nang mahusay kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay may maayos na organisasyon. Ang ginawang presentasyon ay malikhain.
10 Katamtamang Husay	Hindi gaanong mahusay ang nilalaman ng presentasyon. Hindi gaanong naipakita nang mahusay kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay hindi gaanong maayos ang organisasyon. Ang ginawang presentasyon ay hindi gaanong malikhain.
5 Kailangang Paghusayan	Hindi mahusay ang nilalaman ng presentasyon. Hindi naipakita kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay hindi maayos. Ang ginawang presentasyon ay hindi malikhain.

Tayahin

Panuto: Basahing mabuti ang bawat tanong o sitwasyon at piliin ang tamang sagot. Titik lamang ang isulat sa sagutang papel.

1. Uri ng *technology* at *multimedia tool* na ginagamit sa pagbubuod ng isang konsepto o paksa.
 - A. *audio*
 - B. *video*
 - C. *graphics*
 - D. *animation*
2. Ito ay kumbinasyon ng *audio*, larawan, salita, *animation*, *video*, at *graphics*.
 - A. *social media*
 - B. *media*
 - C. *internet*
 - D. *technology* at *multimedia tools*
3. Tumutukoy sa pinaka karaniwang uri ng *technology* at *multimedia tool*.
 - A. *text*
 - B. *video*
 - C. *audio*
 - D. *graphics*
4. Ano ang kinakailangan upang matagumpay na maipatupad ang mga proyektong pampamayanan?
 - A. Pagsasawalang bahala
 - B. Pakikiisa at suporta
 - C. Pakikiisa kung kakilala lamang ang tagapagpatupad
 - D. Pagiging pasaway
5. Alin sa mga sumusunod ang magandang dulot ng paggamit ng *technology* at *multimedia tool* sa pamayanan?
 - A. Mas mabilis, madali at malawakan ang anunsyo sa mga programa o importanteng impormasyon sa pamayanan.
 - B. Magagamit upang makapagpakalat ng mga *fake news*
 - C. Magagamit upang makapanakit ng ibang tao
 - D. Magagamit upang magpakalat ng tsismis sa pamayanan
6. Ang mga sumusunod ay mga dapat tandaan sa paggamit ng *technology* at *multimedia tool* maliban sa isa.
 - A. Piliin lamang ang mga impormasyong maaaring isapubliko.
 - B. Iwasan itong gamitin upang makapanakit ng ibang tao.
 - C. Huwag gumamit ng mga salitang may masama o hindi kaaya-ayang kahulugan.
 - D. Pag-angkin sa gawa ng ibang tao.

7. Ano ang halimbawa ng kagamitang pangkomunikasyon nagpapakita ng kombinasyon ng tunog, *video*, at *text*?
- A. *poster*
 - B. *telebisyon*
 - C. *speaker/stereo*
 - D. *radyo*
8. Ito ay mga larawan na sinasamahan ng tunog na ginagamit sa pagbibigay ng impormasyon sa loob ng maikling panahon o oras.
- A. *video*
 - B. *animation*
 - C. *text*
 - D. *graphics*
9. Ang lahat ay mga halimbawa ng *application* na maaaring gamitin sa paggawa ng poster maliban sa isa.
- A. *Canva*
 - B. *Typorama*
 - C. *Soundcloud*
 - D. *Picsart*
10. Ito ay uri ng *technology* at *multimedia tool* kung saan ang mga larawan ay tila gumagalaw.
- A. *audio*
 - B. *text*
 - C. *graphics*
 - D. *animation*

Karagdagang Gawain

Panuto: Sa iyong sagutang papel, gumawa ng talahanayan kagaya ng nasa ibaba at punan ang mga hinihinging kasagutan. Mag-isip ng tatlong (3) programa o aktibidad na may kinalaman sa kalinisan, kalusugan, kaligtasan, at kapayapaan sa pamayanan at tukuyin kung anong *technology* o *multimedia tool* ang naaangkop para dito. Lagyan ng maikling paliwanag kung paano gagamitin ang *technology/multimedia tool* sa programang naisip.

Programa/Aktibidad	Technology/Multimedia Tool	Maiksing Paliwanag
Halimbawang Sagot: Munting basura, ibulsa pansamantala	<i>Text</i>	Gagawa ng poster na ipapaskil sa mga kalsada sa komunidad upang mapaalalahanan silang ibulsa ang maliliit na basura.

Susi sa Pagwawasto

<p>Subukin</p> <p>1. D 2. B 3. A 4. C 5. A 6. B 7. D 8. D 9. A 10. C</p> <p>Balikan</p> <p>1. B 2. C 3. D 4. C 5. B 6. C 7. D 8. B 9. B 10. D</p> <p>Tuklasin</p> <p>(Maaring iba-iba ang sagot)</p>	<p>Pagpamamin:</p> <p>Text Audio Graphics Animation Video</p> <p>Isagawa:</p> <p>(Maaring iba-iba ang sagot)</p> <p>Tayahin</p> <p>1. C 2. D 3. A 4. B 5. A 6. D 7. B 8. A 9. C 10. D</p> <p>Karagdagang gawain:</p> <p>(maaring magkaiba-iba ang sagot)</p>
---	--

Sanggunian

- P. (2014, March 11). Using Technology to Develop Communities. PA TIMES Online. Nakuha noong Abril 20, 2021 mula sa <https://patimes.org/technology-develop-communities/>
- Brown, C. (n.d). 19 free multimedia tools to inspire information people. Nakuha noong Abril 20, 2021 mula sa <https://www.vable.com/blog/19-free-multimedia-tools-to-inspire>
- JEADigitalMedia.org. (2014, October 15). Multimedia Tools | JEADigitalMedia.org. Nakuha noong Abril 20, 2021 mula sa <https://www.jeadigitalmedia.org/multimedia-tools/>
- Sehgal, D. R. (2020, July 1). Role of Ethics in Media and Technology. IPleaders. Nakuha noong Abril 21, 2021 mula sa <https://blog.ipleaders.in/role-ethics-media-technology/amp/>
- Technology, Tools and Techniques to Reach Your Community. (2020, February 25). Western City Magazine. Nakuha noong Abril 21, 2020 mula sa <https://www.westerncity.com/article/technology-tools-and-techniques-reach-your-community>
- Help Kids Become Responsible Digital Citizens | Education World. (n.d). Nakuha noong Abril 21, 2021 mula sa https://www.educationworld.com/a_tech/responsible-student-technology-use.shtml
- Multimedia Introduction - Tutorialspoint. (n.d). Nakuha noong Abril 21, 2021 mula sa https://www.tutorialspoint.com/multimedia/multimedia_introduction.htm#:~:text=Video%2D%20The%20term%20video%20refers,for%20showing%20real%20life%20objects

Para sa mga katanungan o puna, sumulat o tumawag sa:

Department of Education - Bureau of Learning Resources (DepEd-BLR)

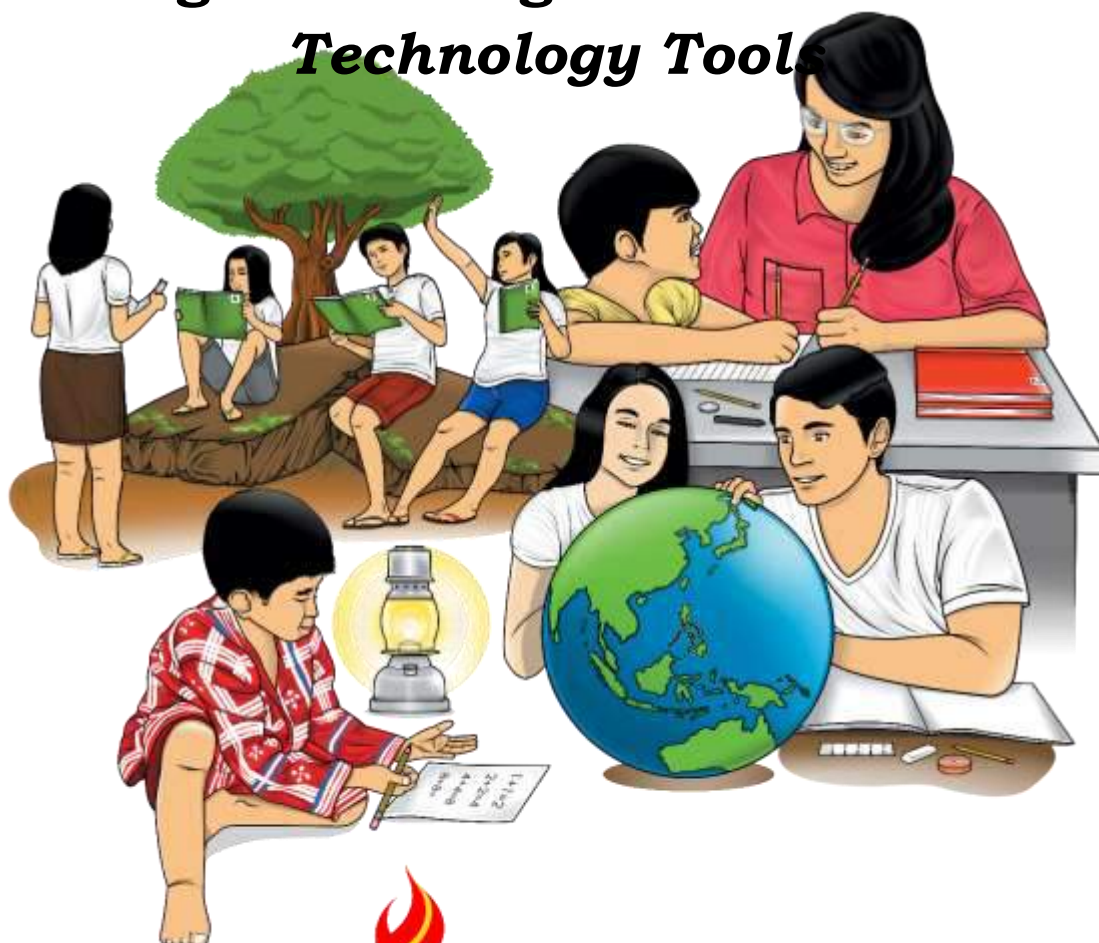
Ground Floor, Bonifacio Bldg., DepEd Complex
Meralco Avenue, Pasig City, Philippines 1600

Telefax: (632) 8634-1072; 8634-1054; 8631-4985

Email Address: blr.lrqad@deped.gov.ph * blr.lrpd@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

**Ikatlong Markahan – Modyul 10:
Paglikha ng Proyekto Gamit
ang Iba't ibang *Multimedia* at
*Technology Tool***

Edukasyon sa Pagpapakatao – Ikalimang Baitang
Alternative Delivery Mode
Ikatlong Markahan – Modyul 10: Paglikha ng Proyekto Gamit ang Iba’t ibang
Multimedia at Technology Tools
Unang Edisyon, 2020

Isinasaad sa Batas Republika 8293, Seksiyon 176 na: Hindi maaaring magkaroon ng karapatang-sipi sa anomang akda ang Pamahalaan ng Pilipinas. Gayunpaman, kailangan muna ang pahintulot ng ahensiya o tanggapan ng pamahalaan na naghanda ng akda kung ito ay pagkakakitaan. Kabilang sa mga maaaring gawin ng nasabing ahensiya o tanggapan ay ang pagtakda ng kaukulang bayad.

Ang mga akda (kuwento, seleksiyon, tula, awit, larawan, ngalan ng produkto o *brand name*, tatak o *trademark*, palabas sa telebisyon, pelikula, atbp.) na ginamit sa modyul na ito ay nagtataglay ng karapatang-ari ng mga iyon. Pinagsumikapang matunton ang mga ito upang makuha ang pahintulot sa paggamit ng materyales. Hindi inaangkin ng mga tagapaglathala at mga may-akda ang karapatang-aring iyon. Ang anumang gamit maliban sa modyul na ito ay kinakailangan ng pahintulot mula sa mga orihinal na may-akda ng mga ito.

Walang anumang parte ng materyales na ito ang maaaring kopyahin o ilimbag sa anumang paraan nang walang pahintulot sa Kagawaran.

Inilathala ng Kagawaran ng Edukasyon

Kalihim: Leonor Magtolis Briones

Pangalawang Kalihim: Diosdado M. San Antonio

Bumuo sa Pagsusulat ng Modyul

Manunulat: Maria Fe P. Alas, Juliet L. Lim

Editor: Josefina E. Tanciongco, Maria Cicelia B. Pacantarra

Tagasuri: David C. Alcober, Mico May R. Cayaco

Tagaguhit: Crisanto L. Lopera, Lemuel P. Valle Jr.

Tagalapat: Gualberto R. Gualberto Jr.

Tagapamahala:

Ramir B. Uytico	Mariza S. Magan
Arnulfo M. Balane	Edgar Y. Tenasas
Rosemarie M. Guino	Mark Chester Anthony G.
Tamayo	
Joy B. Bihag	Gretel Laura M. Cadiong
Ryan R. Tiu	Ranulfo L. Baay
Amenia C. Asna	Juliet L. Lim

Inilimbag sa Pilipinas ng _____

Department of Education – Region No. VIII

Office Address: Government Center, Candahug, Palo, Leyte

Telefax: 053 - 323 - 3156

E-mail Address: region8@deped.gov.ph

Edukasyon sa Pagpapakatao

Ikatlong Markahan – Modyul 10:

**Paglikha ng Proyekto Gamit
ang Iba't ibang *Multimedia* at
*Technology Tools***

Paunang Salita

Ang Self-Learning Module o SLM na ito ay maingat na inihanda para sa ating mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tahanan. Binubuo ito ng iba't ibang bahagi na gagabay sa kanila upang maunawaan ang bawat aralin at malinang ang mga kasanayang itinakda ng kurikulum.

Ang modyul na ito ay may inilaang Gabay sa Guro/Tagapagdaloy na naglalaman ng mga paalala, pantulong o estratehiyang magagamit ng mga magulang o kung sinumang gagabay at tutulong sa pag-aaral ng mga mag-aaral sa kani-kanilang tahanan.

Ito ay may kalakip na paunang pagsusulit upang masukat ang nalalaman ng mag-aaral na may kinalaman sa inihandang aralin. Ito ang magsasabi kung kailangan niya ng ibayong tulong mula sa tagapagdaloy o sa guro. Mayroon ding pagsusulit sa bawat pagtatapos ng aralin upang masukat naman ang natutuhan. May susi ng pagwawasto upang makita kung tama o mali ang mga sagot sa bawat gawain at pagsusulit. Inaasahan namin na magiging matapat ang bawat isa sa paggamit nito.

Pinapaalalahanan din ang mga mag-aaral na ingatan ang SLM na ito upang magamit pa ng ibang mangangailangan. Huwag susulatan o mamarkahan ang anumang bahagi ng modyul. Gumamit lamang ng hiwalay na papel sa pagsagot sa mga pagsasanay.

Hinihikayat ang mga mag-aaral na makipag-ugnayan agad sa kanilang guro kung sila ay makararanas ng suliranin sa pag-unawa sa mga aralin at paggamit ng SLM na ito.

Sa pamamagitan ng modyul na ito at sa tulong ng ating mga tagapagdaloy, umaasa kami na matututo ang ating mag-aaral kahit wala sila sa paaralan.

Alamin

Ang kapayapaan na minimithi ng bawat isa ay nag-uugat sa pagkakaisa at pagtutulungan ng mga mamamayan sa mga gawaing makatutulong sa bansa at sa daigdig. Maraming mga gawain na bagaman maliit ngunit malaki ang naitutulong nito sa pag-unlad ng ating bansa. Ang paggawa natin ng mga gawaing iniatang sa atin ay nararapat lamang na gawin nang buong husay at may katapatan.

Ang sumusunod na mga layunin ang tatalakayin sa modyul na ito:

- Nakakagawa ng isang proyekto gamit ang iba't ibang *multimedia* at *technology tools* sa pagpapaunlad ng mga batas sa kalinisan, kaligtasan, kalusugan, kapayapaan at nakikiisa nang buong tapat sa mga gawaing nakatutulong sa bansa at daigdig. **(EsP5PPP-IIIi-31-32)**

Subukin

Panuto: Basahin ang mga tanong at ilagay ang letra ng sagot sa sagutang papel.

1. Kailan inanunsyo ng *WHO* ang Covid-19 *outbreak* bilang isang ganap na pandemya?
 - A. Abril 21, 2020
 - B. Enero 16, 2020
 - C. Pebrero 14, 2020
 - D. Marso 11, 2020
2. Ang batas na *Republic Act No. 11469* ay ipinatupad upang _____.
 - A. Madagdagan ang dalawang taon ang pag-aaral sa batayang edukasyon
 - B. Maging tugon sa paglaban sa Covid-19
 - C. Maiwasan ang karahasan sa paaralan
 - D. Ayusin ang ang sistema ng pagbubuwis sa bansa

3. Ito ay programa ng pamahalaan kung saan maaaring tumawag sa mga *hotlines* ang mga pasyente na nakararanas ng sintomas ng *Covid-19 virus*.
 - A. *Telemedicine Service Hotlines* at Bayanihan E-Konsulta
 - B. *Online streaming*
 - C. *Contact Tracing*
 - D. *Lockdown*
4. Ito ay proyekto ng mga ordinaryong mamamayan sa kani-kanilang pamayanan na naglalayong mamahagi ng mga libreng pagkain sa nangangailan. Ito ay may katagang "Magbigay ayon sa kakayahan, Kumuha batay sa pangangailangan."
 - A. *Online selling*
 - B. *Donation drive*
 - C. *Community pantry*
 - D. *Clean-up drive*
5. Ang mga sumusunod ay mga mungkahing dapat gawin upang maprotektahan ang sarili sa *Covid-19* maliban sa isa.
 - A. Pananatili sa tahanan
 - B. Pagsuot ng *face mask* at *face shield* sa tuwing lalabas
 - C. Pagdalo sa mga malalaking *party*
 - D. Pagpapanatili ng kalinisan sa paligid at pagpapalakas ng pangangatawan
6. Ang *Republic Act 11469* ay kilala rin bilang _____.
 - A. *Cybercrime Prevention Act of 2012*
 - B. *Bayanihan to Heal as One Act*
 - C. TRAIN Law
 - D. *Enhanced Basic Education Act of 2013*
7. Ito ay mga pag-uugaling kinakailangan sa panahon ng pandemya.
 - A. Pakikiisa, pagsuporta sa mga programang pampamayanan o pambansa at malasakit sa kapwa
 - B. Pagsasawalang bahala sa problema
 - C. Hindi pagsunod sa mga alituntuning pangkaligtasan at pangkalusugan
 - D. Pagiging makasarili
8. Ginagawa upang malaman ang mga taong nakasalamuha ng pasyenteng may *Covid-19*.
 - A. Bayanihan E-Konsulta
 - B. *Lockdown*
 - C. *Telemedicine Service Hotline*
 - D. *Contact tracing*

9. Maaaring gamitin upang maayos, ligtas at mabilis ang pagbabahagi ng mga mahahalagang impormasyon ngayong pandemya.
- A. Mga liham
 - B. Dyaryo
 - C. *Technology at Multimedia tools*
 - D. Kompyuter
10. Ano ang ibig sabihin ng WHO?
- A. *World Happiness Organization*
 - B. *World Health Organization*
 - C. *Working Healthy Organizers*
 - D. *World Hunger Organization*

Aralin

1

Paglikha ng Proyekto Gamit ang Iba't ibang *Technology Tools*

Ang paggawa ng proyekto at programang pampamayanan ay nakatutulong sa pangkalahatang kaunlaran. Maraming paraan upang maisagawa ang mga proyekto at programang nais nating isagawa. Isa sa mga mabilis at epektibong pamamaraan ng pagsasagawa ng mga proyekto at programang ito ang paggamit ng mga makabagong teknolohiya. Sa araling ito, matututuhan mo ang iba't ibang paraan ng paggamit ng teknolohiya sa paglikha ng mga proyekto.

Balikan

Panuto: Tukuyin kung ang tinutukoy ng pahayag sa pamamagitan ng pagbuo ng salita mula sa mga halo-halong letra na nasa kahon. Isulat ang sagot sa sagutang papel.

1. Ito ay isa sa pinakamahalaga at pinaka karaniwang uri ng *technology at multimedia tool*.

X E T T

2. Ito ay tumutukoy sa mga gumagalaw na larawan na sinasamahan ng mga tunog tulad ng nakikita sa telebisyon.

D I O E V

3. Ito ay ginagamit upang ipaliwanag o ituro ang mahalagang konsepto o impormasyon nang mabilis at maayos.

C S R G A H P I

4. Ito ay proseso kung saan ang mga magkakasunod na larawan ay maaaring ipalabas na tila gumagalaw.

N N M A I I O A T

5. Ito ay pinagsamang mga tunog tulad ng musika, dayalogo, *sound effects* at talumpati na maaaring gamitin kasama ng iba pang uri ng *technology* at *multimedia tools*.

U A I D O

Tuklasin

Panuto: Punan ang talahayanan sa ibaba ng mga batas o alituntunin sa inyong pamayanan o barangay na may kinalaman sa kalinisan, kalusugan, kaligtasan, o kapayapaan at ibahagi kung paano naipapaalam ang mga alituntunin na ito sa mga tao sa inyong pamayanan. Matapos punan ang talahanayan, sagutin ang mga gabay na tanong sa sagutang papel.

TUNGKOL SAAN	BATAS/ALITUNTUNIN	PAANO IPINAALAM SA PAMAYANAN
Kalusugan	Halimbawa: Libreng <i>Flu Vaccine</i> para sa mga <i>Senior Citizen</i>	<i>Graphics</i> na nasa anyong <i>tarpaulin</i>
Kalusugan		
Kaligtasan		
Kapayapaan		

Kalinisan		

Mga gabay na tanong:

1. Ano-ano ang mga batas o alituntunin na ipinapatupad sa inyong pamayanan?
2. Paano mo nalalaman ang mga impormasyon tungkol sa mga batas o alituntunin na ito?
3. Bakit mahalaga na may sapat tayong kaalaman tungkol sa mga batas at alituntunin sa pamayanan?
4. Ano ang katangiang dapat taglayin ng mga kabilang sa pamayanan upang mapanatiling naipapatupad ang mga batas at alituntunin?
5. Bilang mag-aaral, magbahagi ng iyong karanasan ng pagsunod sa mga batas o alituntunin sa inyong pamayanan.

Suriin

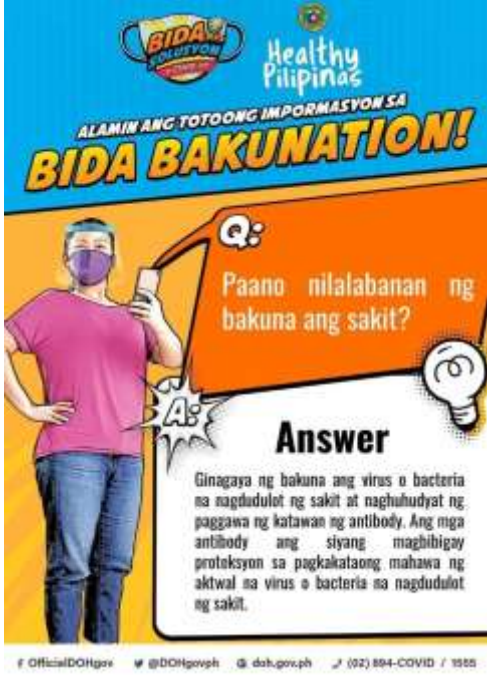

Sa nakaraang modyul, iyong natutuhan ang kahalagahan ng pakikiisa sa mga batas o gawaing pang-pamayanan para sa layuning pangkalinisan, pangkalusugan, pangkaligtasan, at pangkapayapaan. Natutuhan mo rin na maaaring gumamit ng iba't ibang *technology* at *multimedia tools* sa pagpapalaganap ng mga impormasyon o mensahe sa iyong pamayanan. Natalakay sa iyo ang mga uri at halimbawang *application* ng bawat isang *tool*. Nalaman mo rin ang mga magagandang dulot ng paggamit nito sa proyektong pangpamayanan maging ang iyong tungkulin sa responsableng paggamit nito. Sa modyul na ito, iyong magagamit ang iyong mga natutuhan upang maiparating ang iyong pakikiisa sa mga proyektong pampamayanan sa panahon ng pandemya.

Noong Marso 11, 2020 nang inanunsyo ng *World Health Organization* na ang *Covid-19 virus outbreak* ay kumalat na sa buong mundo at idineklara na itong isang pandemya. Dahil dito, maraming mga bagay na nakagawian ang unti-unting nabago. Isa sa mga pagbabagong ito ay ang pagbabawal sa mga malakihang pagtitipon, pagpapanatili sa tahanan, pagbabawal sa gawain na nangangailangan ng pisikal na ugnayan. Kinakailangan din mag-suot ng mga *face mask* at *face*

shield sa tuwing lalabas bilang proteksyon sa *virus*. Lahat ng mga ito ay ipinatupad bilang pag-iingat sa pagpapakalat at pagkuha ng sakit. Naging limitado ang bilang ng mga awtoridad na tumutulong sa pagpapanatili ng kaayusan sa bansa at sa pamayanan. Malaking papel ang ginagampanan ng *technology* at *multimedia tools* upang magpatuloy ang pamamahagi ng mga mahahalagang impormasyon tungkol sa mga konkreong proyekto, hakbang sa pagtulong sa mga mamamayan at pati na rin ang pagpapatupad ng mga batas.

Narito ang ilan sa mga proyekto na maaaring gamitan ng *technology* at *multimedia tools*:

URI NG <i>TECHNOLOGY</i> AT <i>MULTIMEDIA TOOLS</i>	MGA HALIMBAWA NG MGA PROYEKTONG PAMPAMAYANAN/PAMBANSA NA MAAARING GINAGAMITAN NG <i>TECHNOLOGY</i> AT <i>MULTIMEDIA TOOLS</i>
Audio	<p>Ang pamahalaan at iba't ibang organisasyon ay naglunsad ng <i>Telemedicine Service Hotline</i> at “<i>Bayanihan E-Konsulta</i>” kung saan maaaring tumawag ang mga pasyente na nakakaranas ng mga sintomas ng Covid-19 o nasa proseso na ng pagpapagaling mula dito, sa halip na pisikal na pumunta sa mga hospital.</p> <p>Pinagkunan: https://caro.doh.gov.ph/paano-pangalagaan-ang-isang-taong-may-mild-o-moderate-symptoms-ng-covid-19/?fbclid=IwAR0AF7sji54gHDmQNHEumo7ReUpTip18IVRRS2-E7S8GVDC-R0ggV4Bd2Q0</p>
Graphics	<p>Nagsimula ang unti-unting pagbabakuna kontra Covid-19 sa mga mamamayan sa iba't ibang parte ng bansa. Maaaring gumamit ng <i>graphs</i> upang maipakita ang bahagdan ng populasyon na nakatanggap na ng bakuna, mga impormasyon tungkol sa iba't ibang bakuna at ang pagpapatupad ng mga panuntunang pangkalusugan.</p>

	 <p>Pinagkunan: https://caro.doh.gov.ph/bida-bakunation/</p>
<p><i>Video</i></p>	<p>Nagkaroon ng pagsasabatas ng Republic Act No. 11469 o kilala sa “<i>Bayanihan to Heal as One Act</i>” upang maging tugon sa Covid-19. Sa paggamit ng video, maiisa-isa ang mga nilalaman ng batas na ito.</p> <p>Pinagkunan: https://www.youtube.com/watch?v=Fjy6tFvEDTM</p>
<p><i>Animation</i></p>	<p>Pagdedeklara ng <i>lockdown</i> sa buong bansa upang mapanatili ang kaligtasan ng mamamayan mula sa banta ng Covid-19. Maipapakita sa pamamagitan ng <i>animation</i> ang mga paraan na maaaring gawin upang mapanatiling malusog ang pangangatawan at malinis na kapaligiran.</p>

Pinagkunan: <https://www.youtube.com/watch?v=1qVxTcaN1RM>

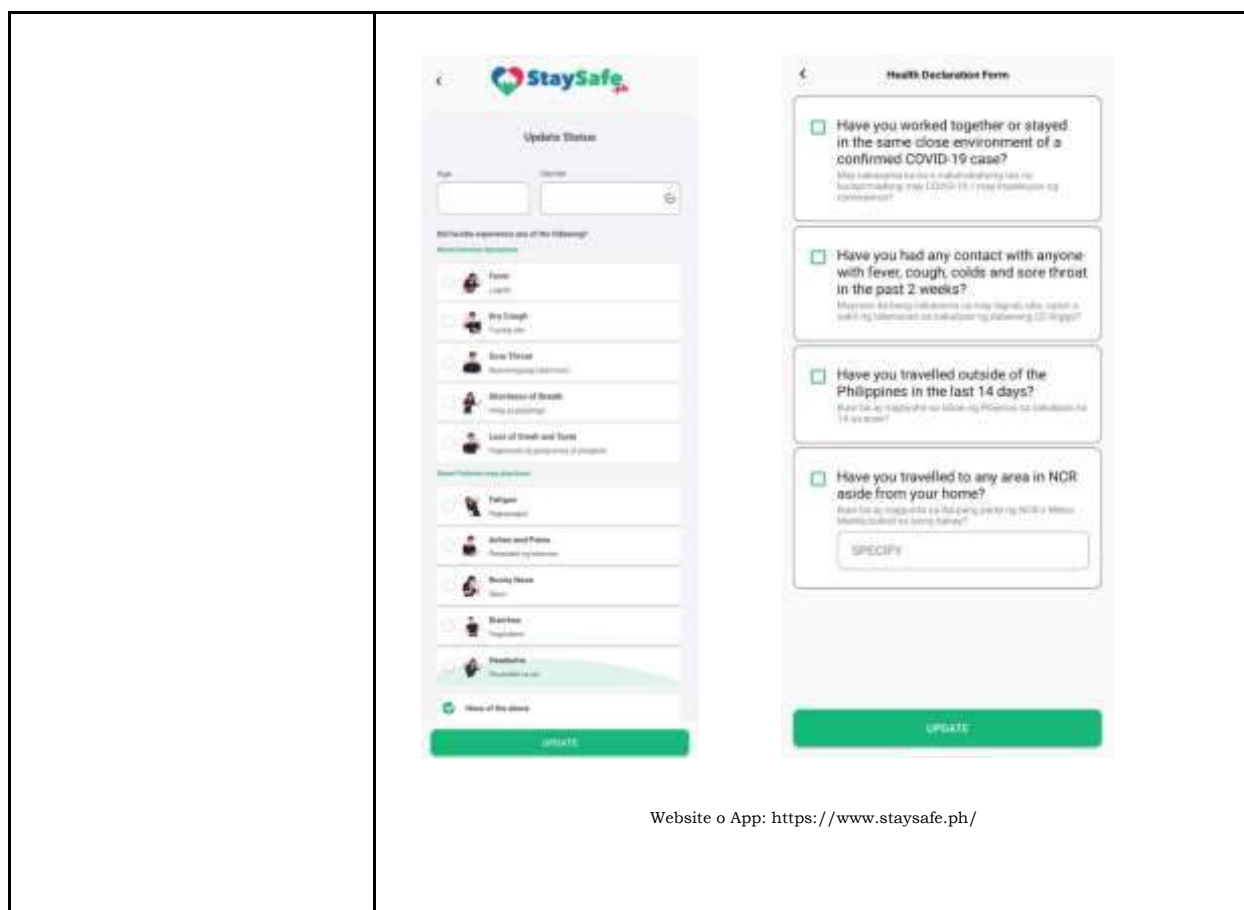
Text

Ipinatupad ang *contact tracing* sa bawat lugar gamit ang *information sheet* na sinusulatan o sinasagutan *online* bago makapasok sa isang lugar o gusali. Ito ay ginagawa upang malaman ang mga taong nakasalamuha ng pasyenteng may Covid-19.

Contact Tracing Sheet

Pinagkunan: <https://doh.gov.ph/sites/default/files/health-update/dm2020-0189.pdf>

Digital Contact Tracing Form

Ilan lamang sa marami pang mga proyekto ng pamahalaan ang nabanggit sa talahanayan ang ipinatutupad sa kasalukuyan. Inaasahan na sa pagdaan ng mga araw ay madadagdagan pa ito.

Ang mga ordinaryong mamamayan ay nagpapakita rin ng kanilang mga malasakit sa iba't ibang paraan. Ang ilan ay nagbabahagi ng mga *relief goods*, mga produktong pangkabuhayan na hindi mabenta at piniling ipamahagi upang mapakinabangan ng mga nangangailangan. Kamakailan lamang, lumitaw ang "*Community Pantry*" na may nakasulat na katagang "Magbigay ayon sa kakayahan, Kumuha batay sa pangangailangan" na may layon na tulungan ang mga mamamayan sa kanilang pang araw-araw na pangangailangan sa pagkain. Sa tulong ng mga *technology* at *multimedia tools*, kumalat ito at nagsilbing inspirasyon at kalaunan ay ginawa na rin sa iba't ibang parte ng bansa. Pagpapatunay lamang ito na buhay pa rin sa mga Pilipino ang diwa ng pagkakaisa, bayanihan, at malasakit sa isa't isa. Hindi pa man maaaring pisikal na makibahagi, ngunit sa tulong ng mga *technology* at *multimedia tools* ay mas mabilis, ligtas at malawakan ang pagpapakalat ng kamalayan, hakbang at magandang layunin para sa ikabubuti ng lahat. Ang iyong suporta at pakikiisa ay higit na kinakailangan upang sama-samang mapagtagumpayan ang laban na ito.

Kahit nasa loob lamang ng tahanan, maipapadama ang malasakit sa kapwa at maipakikita ang pakikiisa at suporta sa mga proyektong pampamayanan o pambansa na may kinalaman sa *Covid-19*. Ito ay sa pamamagitan ng pagiging maalam sa mga bagong balita o impormasyon tungkol dito at sa pagpapakalat nito sa iba't ibang paraan gamit ang *technology* at *multimedia tools*. Ang mga bata at

mag-aaral na nasa ikalimang baitang na tulad mo ay maaaring makibahagi at makatulong sa pamamagitan ng paggawa ng *poster*, anunsyo, maikling *video* at *pagre-record* upang mabilis at ligtas na maiparating sa kapwa mamamayan ang importanteng balita o impormasyon. Ang pagsasagawa ng mga ito ay maituturing na malaking bagay hindi lamang sa iyong pamayanan kundi maging sa buong bansa at mundo.

Pagyamanin

Batay sa mga proyektong ipinapatupad ng inyong barangay na tinukoy sa Tuklasin, maglista ng mga paraan kung papaano ipinapatupad ng iyong barangay ang kanilang mga programa. Isulat sa loob ng kahon ang iyong sagot.

Proyekto ng Barangay/o batas na pinapatupad	Paraan ng pagpapatupad	<i>Multimedia at Technology tool na ginamit</i>
Hal. <i>Lockdown</i>	Nagpapalabas at inaanunsiyo gamit ang trumpa na tinatawag na <i>public address</i> .	<i>Audio</i>

Technology and Multimedia Tools

Kailangang maging
responsable at maingat
sa paggamit ng mga
technology at *multimedia*
tools dahil...

Isagawa

Pumili ng iyong kayang gawin para iyong maipakita kung papano ka makatutulong sa pagpapatupad ng batas tungkol sa kalinisan, kaligtasan, at kapayapaan nang may paggamit ng iba't ibang *multimedia* at *technology tools*.

Gawing gabay sa paggawa ang rubriks sa ibaba.

1. Gumawa ng isang *digital poster* na maghihikayat sa inyong pamayanan na magtanim sa kanilang mga bakuran. Ang programang ito ay pinamagatang “Bakuran Mo, Gulayan Mo”; o
2. Gumawa ng *audio recording* na patalastas na nagpapaalala sa mga tao na panatilihin ang distansya sa isa't isa at palaging suotin ang *face masks* upang maiwasan ang pagkalat ng sakit na COVID-19; o
3. Gumawa ng *video recording* na patalastas tungkol sa tamang paraan ng paghuhugas ng kamay upang maiwasan ang pagkalat ng mga mikrobyo at *virus*.

Katumbas na Marka	Mga Pamantayan
20 Napakahusay	Napakahusay ng nilalaman ng presentasyon. Naipakita nang buong husay kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay may napakaayos na organisasyon. Ang ginawang presentasyon ay napakamalikhain.
15 Mahusay	Mahusay ang nilalaman ng presentasyon. Naipakita nang mahusay kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay may maayos na organisasyon. Ang ginawang presentasyon ay malikhain.
10 Katamtamang Husay	Hindi gaanong mahusay ang nilalaman ng presentasyon. Hindi gaanong naipakita nang mahusay kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay hindi gaanong maayos ang organisasyon. Ang ginawang presentasyon ay hindi gaanong malikhain.
5 Kailangang Paghusayan	Hindi mahusay ang nilalaman ng presentasyon. Hindi naipakita kung paano makatutulong sa pagpapatupad ng batas sa pamayanan. Ang kabuuang presentasyon ay hindi maayos. Ang ginawang presentasyon ay hindi malikhain.

Tayahin

Panuto: Basahing mabuti ang mga tanong at piliin ang titik ng tamang sagot sa bawat katanungan. Gawin ito sa iyong sagutang papel.

1. Ang batas na *Republic Act No. 11469* ay ipinatupad upang _____.
 - A. Madagdagan ang dalawang taon ang pag-aaral sa batayang edukasyon
 - B. Maging tugon sa paglaban sa Covid-19
 - C. Maiwasan ang karahasan sa paaralan
 - D. Ayusin ang ang sistema ng pagbubuwis sa bansa
2. Ito ay programa ng pamahalaan kung saan maaaring tumawag sa mga *hotlines* ang mga pasyente na nakararanas ng sintomas ng *Covid-19 virus*.
 - A. *Telemedicine Service Hotlines* at Bayanihan E-Konsulta
 - B. *Online streaming*
 - C. *Contact Tracing*
 - D. *Lockdown*
3. Kailan inanunsyo ng *WHO* ang Covid-19 *outbreak* bilang isang ganap na pandemya?
 - A. Abril, 21, 2020
 - B. Enero 16, 2020
 - C. Pebrero 14, 2020
 - D. Marso 11, 2020
4. Ang mga sumusunod ay mga mungkahing dapat gawin upang maprotektahan ang sarili sa *Covid-19* maliban sa isa.
 - A. Pananatili sa tahanan
 - B. Pagsuot ng *face mask* at *face shield* sa tuwing lalabas
 - C. Pagdalo sa mga malalaking *party*
 - D. Pagpapanatili ng kalinisan sa paligid at pagpapalakas ng pangangatawan
5. Ito ay proyekto ng mga ordinaryong mamamayan sa kani-kanilang pamayanan na naglalayong mamahagi ng mga libreng pagkain sa nangangailan. Ito ay may katagang "Magbigay ayon sa kakayahan. Kumuha batay sa pangangailangan".
 - A. *Online selling*
 - B. *Donation drive*
 - C. *Community pantry*
 - D. *Clean-up drive*

6. Ito ay mga pag-uugaling kinakailangan sa panahon ng pandemya.
- A. Pakikiisa, pagsuporta sa mga programang pampamayanan o pambansa at malasakit sa kapwa
 - B. Pagsasawalang bahala sa problema
 - C. Hindi pagsunod sa mga alituntuning pangkaligtasan at pangkalusugan
 - D. Pagiging makasarili
7. Ang *Republic Act 11469* ay kilala rin bilang _____.
- A. *Cybercrime Prevention Act of 2012*
 - B. *Bayanihan to Heal as One Act*
 - C. TRAIN Law
 - D. *Enhanced Basic Education Act of 2013*
8. Ginagawa upang malaman ang mga taong nakasalamuha ng pasyenteng may *Covid-19*.
- A. Bayanihan E-Konsulta
 - B. Lockdown
 - C. *Telemedicine Service Hotline*
 - D. *Contact tracing*
9. Ano ang ibig sabihin ng WHO?
- A. *World Happiness Organization*
 - B. *World Health Organization*
 - C. *Working Healthy Organizers*
 - D. *World Hunger Organization*
10. Maaaring gamitin upang maayos, ligtas at mabilis ang pagbabahagi ng mga mahahalagang impormasyon ngayong pandemya.
- A. Mga liham
 - B. Dyaryo
 - C. *Technology at Multimedia tools*
 - D. Kompyuter

Karagdagang Gawain

Panuto: Mag-isip ng isang proyekto na gusto mong gawin sa inyong pamayanan at ipaliwanag kung paano maisasakatuparan ang proyektong ito sa pamamagitan ng isang patalastas na maaaring nasa anyong *audio, text, video, graphics* o *animation*.

Rubrik o batayan sa pagmamarka:

1. ***Napapanahon*** (Ang gagawing proyekto ay angkop sa kasalukuyang pangangailangan ng tao na maaring may kaugnayan sa kalinisan, kaligtasan, kalusugan at kapayapaan) **30%**
2. ***Pagkamalikhain*** (Ang gawa ay nagpapakita ng iyong kagalingan at kahusayan sa paglalahad ng ideya.) **30%**
3. ***Gamit na technology tools*** (Ang gawa ay mabisang nailahad gamit ang *multimedia* at *technology tools*.)..... **30%**
4. ***Takdang oras ng pagpasa*** (Ang gawa ay naipasa sa guro ayon sa takdang oras.)..... **10%**
- 100%**

Susi sa Pagwawasto

Subukin

1. D
2. B
3. A
4. C
5. C
6. B
7. A
8. D
9. C
10. B

Balikan

1. TEXT; 2. VIDEO; 3. GRAPHICS; 4. ANIMATION; 5. AUDIO

Tuklasin

Iba-iba ang magiging sagot

Pagyamanin

Iba-iba ang magiging sagot

Isaisip; Iba-iba ang magiging sagot

Isagawa: Iba-iba ang magiging sagot

Tayahin

A.

1. B
2. A
3. D
4. C
5. C
6. A
7. B
8. D
9. B
10. C

Karagdagang Gawain

Iba-iba ang magiging sagot

Sanggunian

- A. (2021, April 23). Noxopharm's Veyonda prevents cytokine storm in Covid-19 trial. *Pharmaceutical Technology*. Nakuha noong Abril 22, 2021 mula sa <https://www.pharmaceutical-technology.com/news/who-declares-covid-19-pandemic/>
- Department of Education. 2016. *K to 12 Curriculum Guide 2016 in EsP Grade 5*. Philippines: Department of Education.
- Department of Education. n.d. *Region Test Item Bank for EsP 5*. Philippines: Department of Education.
- Department of Education. n.d. *Tacloban City Division Contextualized Lesson Plan*. Tacloban: Department of Education.
- Robredo's "e-Konsulta" project provides free COVID-19 care kits for patients. (00). Cnn. Nakuha noong Abril 22, 2021 mula sa <https://cnnphilippines.com/news/2021/4/11/COVID-care-kit-Robredo-e-Konsulta-.html>
- Paano pangalagaan ang isang taong may mild o moderate symptoms ng COVID-19?. (n.d). Nakuha noong Abril 22, 2021 mula sa <https://caro.doh.gov.ph/paano-pangalagaan-ang-isang-taong-may-mild-o-moderate-symptoms-ng-covid-19/>
- Bakit kailangan natin manatili sa loob ng bahay: Isang coronavirus explainer para sa mga bata. (2020, April 18). [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=1qVxTcaN1RM>
- Bayanihan to Heal as One Act. (2020, March 24). [Video]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=Fjy6tFvEDTM>
- BIDA Bakunation. (n.d). <https://caro.doh.gov.ph/bida-bakunation/>
- <https://doh.gov.ph/sites/default/files/health-update/dm2020-0189.pdf>

